

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 12.10.2011
COM(2011) 666 konč.

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Strategija širitve in glavni izzivi v obdobju 2011–2012

{SEC(2011) 1200 konč.}
{SEC(2011) 1201 konč.}
{SEC(2011) 1202 konč.}
{SEC(2011) 1203 konč.}
{SEC(2011) 1204 konč.}
{SEC(2011) 1205 konč.}
{SEC(2011) 1206 konč.}
{SEC(2011) 1207 konč.}

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Strategija širitve in glavni izzivi v obdobju 2011–2012

1. UVOD

Začenja se nova faza širitve Evropske unije. Zaključek pristopnih pogajanj s Hrvaško, ki tej državi odpira vrata v članstvo sredi leta 2013, potrjuje primernost politike, sprejete po pretresljivih konfliktih na Balkanu v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, katere cilj je celotni regiji zagotoviti mir, stabilnost in demokracijo ter nazadnje članstvo v EU. To je ponoven dokaz, da politika širitve EU prinaša spremembe, in je nova spodbuda vsem državam v procesu širitve, da izvedejo potrebne reforme.

Politika širitve EU, kot je določena v Pogodbi o Evropski uniji¹, je odgovor na upravičeno stremenje prebivalcev naše celine, da se pridružijo projektu združene Evrope. Vključitev držav Srednje in Vzhodne Evrope v preteklem desetletju je pokazala, da širitev koristi EU kot celoti in ji omogoča boljši izhodiščni položaj za spoprijemanje s svetovnimi izzivi.

Politika širitve se je izkazala kot učinkovito sredstvo družbene preobrazbe. V državah, ki so že pristopile k EU, kot tudi tistih, ki so še v pristopnem procesu, se dogajajo korenite spremembe, ki jih poganjajo demokratične in gospodarske reforme, potrebne za pristop. Ključni elementi pristopnega procesa in njegove uspešnosti so zavezanost, izpolnjevanje pogojev in verodostojnost.

Obnovljeno soglasje o širitvi, kakor ga je opredelil Evropski svet decembra 2006 in ki temelji na načelih utrjevanja zavez, uveljavljanja pravičnih in strogih pogojev ter dobrega komuniciranja z javnostjo, skupaj s zmogljivostjo EU za vključevanje novih članic je še vedno okvir politike širitve EU.

Cilj širitve EU je razširiti območje miru, stabilnosti, demokracije in blaginje. Ti pojmi ob zadnjih dogajanjih spet dobivajo večjo težo:

- dramatični dogodki v južnem Sredozemlju in na Bližnjem vzhodu ter nestabilnost po teh dogodkih kažejo, da v jugovzhodni Evropi potrebujemo pol stabilnosti in demokracije, ki bo trdno zasidran v širitvenem procesu EU;
- nedavna svetovna finančna kriza in sedanje težave euroobmočja so pokazale, kako soodvisna so nacionalna gospodarstva tako znotraj EU kot tudi zunaj njenih meja in kako pomembno je, da se tudi v državah, ki so v procesu širitve, nadalje utrdi gospodarska in finančna stabilnost ter spodbudi rast. Proces širitve pomembno prispeva k temu cilju.

Od sprejetja zadnjega širitvenega paketa je na zahodnem Balkanu prišlo do novih pozitivnih premikov. Prijetje Ratka Mladića in Gorana Hadžića ter njuna predaja Mednarodnemu kazenskemu sodišču za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) sta odstranile eno glavnih ovir Srbije na njeni poti v Evropo in zaznamovala pomemben korak k spravi. Vzpostavljen je bil dialog med

¹ Člen 49.

Beogradom in Prištino, ki naj bi med drugim pripomogel k napredku pri približevanju EU in katerega prvi rezultati so že vidni. V večini držav, ki so v procesu širitve, je bil dosežen napredek pri reformah, povezanih z EU. Zdaj lahko brez vizumov potujejo tudi državljani nadaljnjih dveh držav zahodnega Balkana, Albanije ter Bosne in Hercegovine.

Kljub temu pa v več državah prihaja do zamud pri izvajanju pomembnih reform, pogosto zaradi notranjepolitičnih dogajanj in sporov. Zamude in ovire so bile še posebej velike v Bosni in Hercegovini ter Albaniji. V večini držav so glavni izzivi še vedno dobro upravljanje, vzpostavitev pravne države, upravna zmogljivost, brezposelnost, gospodarske reforme in socialna vključenost. Na področju svobode izražanja v medijih je bilo ugotovljenih več zaskrbljujočih dogodkov. Razhajanja glede statusa Kosova imajo še naprej negativne posledice za Kosovo² in celotno regijo. Nedavni dogodki na severu Kosova vzbujajo globoko zaskrbljenost. Nerešeno ostaja tudi vprašanje imena nekdanje jugoslovanske republike Makedonije.

Islandija je v zadnjem letu v pristopnem procesu zelo napredovala. Napredek pri pogajanjih lahko pripišemo islandskim že zelo ustaljenim strukturam, ki izvirajo iz dolgotrajne demokratične tradicije, njenemu članstvu v Evropskem gospodarskem prostoru in schengenskem območju ter visoko razviti in usposobljeni javni upravi.

V Turčiji je pristopni proces še vedno najučinkovitejši okvir za spodbujanje reform, povezanih z EU, razvoj dialoga o vprašanih zunanje in varnostne politike, krepitev gospodarske konkurenčnosti in diverzifikacijo oskrbe z energetskimi viri. Žal v pristopnih pogajanjih že več kot leto ni mogoče odpreti nobenega novega pogajalskega poglavja. V odnosih s Turčijo je treba začeti novo konstruktivno fazo, katere osnova bodo konkretni ukrepi na področjih skupnega interesa.

Bližnji pristop Hrvaške k EU je dokaz, da je širitveni proces oblikovan tako, da so učinki preobrazbe za zadevne države čim večji. Pri Hrvaški so bile v praksi preizkušene izboljšave, ki so bile v proces uvedene z obnovljenim soglasjem o širitvi iz leta 2006 in izkazale so se za smiselne. Tekoča in prihodnja pogajanja z drugimi državami v procesu širitve naj bi te izkušnje še nadgrajevala. Predvsem je pomembno, da se težavna pogajalska poglavja, povezana s sodstvom, temeljnimi pravicami ter pravico, svobodo in varnostjo obravnavajo čim prej, tako da ima država kandidatka dovolj časa za doseg potrebnih rezultatov na podlagi izvedenih reform.

Pristop Hrvaške bo velik korak v zgodovinskem projektu vključevanja zahodnega Balkana v Evropsko unijo. EU je dosledno izvajala vključujočo politiko glede zahodnega Balkana, ki jo je uvedla z „regionalnim pristopom“ sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja, najbolj pa jo je uveljavila s stabilizacijsko-pridružitvenim procesom, uvedenim leta 1999, in zasedanjem na vrhu v Solunu leta 2003, na katerem je potrdila, da je prihodnost zahodnega Balkana v EU. To nikakor ne pomeni delitve Balkana na dva dela, temveč naj bi ta proces spodbudil tudi preostale dele regije, da pospešijo svoje približevanje EU. Glede na zaveze EU ter zgodovino in geografske danosti regije ta proces ne bo zaključen, dokler ne bo v EU vključen celoten zahodni Balkan, ko bodo izpolnjeni zahtevani pogoji.

² V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta Združenih narodov 1244/1999.

V tem okviru bo Komisija še naprej izhajala iz načela lastnih zaslug. Hitrost posamezne države na poti k članstvu je odvisna predvsem od njenih rezultatov pri izpolnjevanju vnaprej določenih meril in pogojev.

Uspeh Hrvaške je jasno sporočilo drugim državam v procesu širitve, da:

- EU izpolni svoje zaveze, ko država kandidatka izpolni pogoje,
- so merila in pogoji za pristop zahtevni, njihovo doseganje pa se vse bolj natančno spremlja. Vendar to ni ovira, temveč država kandidatka na ta način doseže boljšo pripravljenost, ki bo ob pristopu koristila tako njej kot tudi EU,
- je mogoče in je treba dvostranske spore s sosednjimi državami reševati z dialogom in kompromisi v skladu z dogovorjenimi načeli.

Nadaljnja verodostojnost procesa širitve je pomemben dejavnik za napredovanje reform v državah, ki so v procesu širitve, in zagotavljanje podpore držav članic. Dogodki v preteklem letu so potrdili, da je tudi pred pristopom mogoče doseči oprijemljive rezultate na poti v EU, ko so izpolnjeni ustrezni pogoji. Dober primer so priporočila Komisije iz tega sporočila za prehod v naslednjo fazo pristopnega procesa in brezvizumskega režima na Albanijo ter Bosno in Hercegovino. Po drugi strani pa v nekaterih primerih zaradi pomanjkanja ali odsotnosti politične volje in zavezanosti konkretnim rezultatom pristopni proces ni napredoval in lahko obtiči na mestu.

V tem sporočilu je ocenjeno trenutno stanje širitvenega načrta Evropske unije, ki obsega zahodni Balkan, Turčijo in Islandijo. Na podlagi spremnih poglobljenih analiz posameznih držav³ so v sporočilu ocenjeni že doseženi rezultati teh držav pri pripravah na članstvo, njihov trenutni položaj in obeti v prihodnjih letih, v zvezi z navedenim pa je vključena vrsta priporočil. Kot že v preteklih letih je posebna pozornost namenjena nekaterim ključnim izzivom.

2. KLJUČNI IZZIVI

2.1. Večja osredotočenost na krepitev pravne države in reformo javne uprave

Krepitev pravne države je bila opredeljena kot eden stalnih pomembnejših izzivov in ključnih pogojev, da se lahko države približajo članstvu v EU. V skladu z obnovljenim soglasjem o širitvi je bila temu vprašanju v zadnjih letih namenjena večja pozornost na vseh stopnjah pristopnega procesa.

Tako je to vprašanje podrobno obravnavano tudi med pristopnimi pogajanjmi s Hrvaško, zlasti v okviru pogajalskega poglavja o sodstvu in temeljnih pravicah ter pravici, svobodi in varnosti. Vprašanjem pravne države je bil dan velik poudarek tudi med ključnimi prednostnimi področji, ko so bila opredeljena kot pogoj za začetek pristopnih pogajanj z Albanijo in Črno goro, kar je še en primer prednostne obravnave tega področja še pred začetkom dejanskih pogajanj.

³ Povzetki in sklepne ugotovitve poročil za posamezne države so vključeni v prilogo k temu sporočilu.

Izkušnje, pridobljene pri pristopnih pogajanjih s Hrvaško, bodo uporabljene v tekočih in prihodnjih pogajanjih z drugimi državami. Komisija bo zato predlagala nov pristop glede vprašanj, povezanih s sodstvom in temeljnimi pravicami ter pravosodjem in notranjimi zadevami. Ta bi bilo treba reševati na začetku pristopnega procesa in ustrezna poglavja odpirati na podlagi akcijskih načrtov, saj zahtevajo prepričljive rezultate. Komisija bi v vseh fazah procesa redno poročala o doseženem napredku na tem področju skladno z vmesnimi cilji, opredeljenimi v akcijskih načrtih, in po potrebi o ustreznih korektivnih ukrepih. Za podporo temu procesu bodo namenjena sredstva iz instrumenta za predpristopno pomoč.

Komisija v okviru predpristopnega procesa spodbuja države k vzpostavitvi neodvisnega in učinkovitega *sodstva* ter odpravi obstoječih pomanjkljivosti. Hrvaška je na tem področju izboljšala sistem imenovanja sodnikov, Srbija je začela pregled postopka za ponovno imenovanje sodnikov in tožilcev, Črna gora pa je začela revizijo ključnih ustavnih in pravnih določb v zvezi s sodstvom. Kosovo je zaključilo temeljito varnostno preverjanje sodnikov in tožilcev.

V večini držav v procesu širitve je eden ključnih izzivov na področju pravne države *boj proti korupciji*. Korupcija ostaja resen problem, ki ne vpliva le na bistvena področja vsakdanjega življenja državljanov, kot sta zdravstvo in izobraževanje, temveč ima tudi resne negativne posledice za naložbe in poslovne dejavnosti ter povzroča škodo nacionalnim proračunom, zlasti v zvezi z javnimi naročili in privatizacijo. Komisija se v zadnjih letih temeljiteje posveča boju proti korupciji v državah v procesu širitve.

Pomembne izkušnje, pridobljene pri sodelovanju z državami v procesu širitve, so prispevale k razvoju lastnega pristopa EU pri boju proti korupciji, ki je vgrajen v vsa področja politik, tako notranjih kot zunanjih⁴. Komisija pripravlja mehanizem za spremljanje korupcije v državah članicah, vendar bo še naprej prednostno spremljala tudi politike za boj proti korupciji v državah v procesu širitve. Pri tem bo poudarek zlasti na spremljanju rezultatov in trajnosti od začetne faze priprav na pristop dalje. Poleg tega bo Komisija spodbujala tudi tesno sodelovanje med mednarodnimi donatorji, da bi zagotovila optimalno rabo virov.

Pomembno prednostno področje za države v procesu širitve je tudi *boj proti organiziranemu kriminalu*, ki je tesno povezano z bojem proti korupciji in vzpostavitvijo neodvisnega sodstva. Velik izziv v boju proti organiziranemu kriminalu je čezmejni značaj številnih kriminalnih dejavnosti. Za spopadanje s tem izzivom je še posebno pomembno *regionalno sodelovanje med organi kazenskega pregona in pravosodnimi organi*, ki vključuje tudi vzpostavljanje strokovnih mrež. Komisija podpira vzpostavitev regionalne mreže tožilcev, ki jim bodo pomagali napoteni strokovnjaki iz držav članic ter ustrezne evropske agencije. Komisija sodeluje tudi pri vzpostavljanju usklajenih sistemov za zaščito prič v regiji.

Komisija je v preteklem letu okrepila *dialog o pravni državi* z državami zahodnega Balkana. Cilj dialoga je okrepiti priprave v zgodnejših fazah predpristopnega procesa na podlagi poglobljenih analiz sektorjev pravosodja in notranjih zadev. V ta namen so bile opravljene strokovne misije v večini držav v procesu širitve. Komisija je okrepila sodelovanje in izmenjavo informacij z zadevnimi agencijami EU, vključno z Europolom, Frontexom, Eurojustom ter Evropskim centrom za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami, kot tudi z regionalnimi pobudami, Svetom Evrope in drugimi mednarodnimi organizacijami. Po potrebi so bili primerjalni pregledi opravljeni že v zgodnjih fazah procesa. Z Bosno in Hercegovino je

⁴ To je razvidno tudi v nedavnem sporočilu Komisije o boju proti korupciji, COM(2011) 308 konč.

bil vzpostavljen strukturiran dialog o pravosodju, Komisija pa predlaga podoben dialog o pravni državi s Kosovom za reševanje izzivov na tem področju in podporo reformi pravosodja.

Reforma javne uprave, ki naj bi okrepila preglednost, odgovornost in učinkovitost, ki so bistvene za demokracijo in pravno državo, bo tudi v prihodnje ena glavnih prednostnih nalog v okviru političnih meril za večino držav v procesu širitve. Ustrezni upravni postopki, med drugim v zvezi s človeškimi viri in upravljanjem javnih financ, so ključnega pomena za izvajanje pravnega reda EU. Države morajo okrepiti svoja prizadevanja za izboljšanje javne uprave na podlagi splošnih nacionalnih strategij.

Vse več je dokazov o tem, da se v nekaterih državah v procesu širitve vloga vladajočih strank in države ne spoštuje ustrezno, kar ogroža pravno državo in delovanje demokracije.

2.2. Zagotavljanje svobode izražanja v medijih

Svoboda izražanja je temeljna pravica, ki je zaščiten z mednarodnim pravom in je sestavni del delujoče pluralistične demokracije. V pristopnem procesu je zagotavljanje svobode izražanja eden od ključnih elementov kopenhavskih političnih meril za članstvo.

Za države v procesu širitve je na splošno značilen pluralizem medijev, vendar zadnje čase v več državah opazamo negativen razvoj dogodkov na tem področju, kar je zelo zaskrbljujoče. Komisija podrobneje analizira svobodo izražanja v spremnih poročilih, v katerih je opisan položaj v vsaki državi.

Izzivi na področju svobode izražanja in medijev vključujejo politično vplivanje, ki se včasih odraža tudi v pravnem sistemu, gospodarske pritiske, uporabo kriminala in korupcije za vplivanje na medije ter nezadostno zaščito novinarjev pred nadlegovanjem ali celo nasiljem. Gospodarski izzivi so povezani s pomanjkanjem preglednosti in koncentracijo lastništva ter pomanjkanjem poštene konkurence in neodvisnosti regulatorjev trgov. V več državah v procesu širitve je izvajanje zakonodaje o medijih v celoti gledano nezadovoljivo. Še po več letih je vrsta napadov na novinarje (vključno z uboji) nerazrešenih. V Turčiji pravni okvir zaenkrat ne ščiti dovolj svobode izražanja. Številne preiskave in sodni postopki zoper novinarje ter nepotrebni pritiski na medije so zelo zaskrbljujoči.

Vse naštetu pomeni resne omejitve za izražanje do vlade kritičnih stališč v medijih in ne spodbuja raziskovalnega novinarstva. Mediji in novinarji so pogosto prisiljeni v samocenzuro.

Države v procesu širitve morajo nujno zagotoviti odprt in pluralističen medijski prostor, ki bo omogočal kulturo kritičnega in neodvisnega novinarstva. Javne radijske in televizijske hiše bi morale izboljšati svoj ekonomski položaj in biti bolj avtonomne, da bi lahko opravljale svojo vlogo. Hkrati bi se morala tudi medijska stroka zavezati k samoregulaciji na podlagi splošnih etičnih kodeksov in strokovnih standardov.

Komisija je maja 2011 organizirala konferenco o svobodi izražanja, ki so se je udeležili predstavniki medijev in civilne družbe zahodnega Balkana in Turčije. Namen konference je bil prisluhniti ne le uradnim vladnim sogovornikom, temveč tudi izkušnjam in mnenjem tistih, ki jih to vprašanje neposredno zadeva. Ugotovitve konference bodo upoštevane pri nadaljnjem delu Komisije na tem področju.

Komisija bo natančno spremljala razvoj v okviru obstoječih sporazumov in strukturiranega dialoga z državami v procesu širitve. Ta vprašanja bo nadalje vključevala v pristopna

pogajanja, zlasti pri poglavju o sodstvu in temeljnih pravicah. Opredelila bo prednostne naloge in spodbujala prizadevanja vlad za doseganje evropskih standardov na področju svobode izražanja. V ta namen bo okrepila sodelovanje z zadevnimi partnerskimi državami in mednarodnimi organizacijami, zlasti s Svetom Evrope in z Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi. Nadalje bo razvijala tudi dialog z novinarji in njihovimi združenji.

2.3. Spodbujanje regionalnega sodelovanja in sprave na zahodnem Balkanu

Regionalno sodelovanje in razvijanje dobrih sosedskih odnosov sta bistvena elementa stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, zato ju Komisija v vseh fazah pristopnega procesa natančno spremlja. Regionalno sodelovanje podpira in spodbuja spravo v regiji, ki so jo nedavno prizadeli hudi konflikti, saj lahko skupaj s trgovino regiji prinese dodatne ekonomske koristi in je sestavni del procesa vključevanja v EU, ki pogosto zahteva regionalne pristope in ukrepe.

Na tem področju je bil v preteklem desetletju dosežen znaten napredek, v zadnjem letu pa lahko poročamo o nadaljnjih pomembnih korakih. Obiski regionalnih voditeljev, zlasti srbskih in hrvaških, v sosednjih državah ter njihove izjave o spopadih v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so pomembno prispevali k regionalni spravi. Sarajevski proces o vračanju beguncev, v katerem sodelujejo Srbija, Hrvaška, Bosna in Hercegovina ter Črna gora, naj bi bil v naslednjih dneh uspešno zaključen. Pobude nevladnih organizacij in civilne družbe, kot so pobuda mladih za človekove pravice (YIHR), komisija za resnico in spravo (RECOM) ter igmanska pobuda, imajo ob vladnih prizadevanjih pomembno vlogo pri spodbujanju sprave med prebivalci regije.

Sodelovanje znotraj posameznih sektorjev je dobro in napreduje, na primer v okviru Energetske skupnosti, skupnega evropskega zračnega prostora ter skupnega usposabljanja v zdaj že polno delujoči Regionalni šoli za javno upravo. Decembra 2010 je Komisija predlagala strategijo za krepitev razvoja Podonavja, ki so jo države članice nato potrdile⁵. Regionalna trgovina v okviru Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini (CEFTA) raste, sporazum pa je bil razširjen na področja, kot so politika konkurence, nadaljnja odprava tarifnih ovir in liberalizacija storitev. Svet za regionalno sodelovanje (RCC) je začel izvajati svojo triletno strategijo in delovni program ter si prizadeva za ukrepanje, ki je bolj usmerjeno k rezultatom.

Poleg tega ostajajo ključni izzivi za stabilnost zahodnega Balkana vprašanja, ki izvirajo iz preteklih spopadov, kot tudi druga odprta dvostranska vprašanja. Ti izzivi vplivajo na regionalno sodelovanje, odnose med državami ter njihovo notranje delovanje in izvajanje reform. Ta nerešena vprašanja je treba nujno čim prej rešiti, saj bo tako odstranjena ena glavnih ovir na poti približevanja zahodnega Balkana EU.

Zlasti spori, povezani z medetničnimi vprašanji ali vprašanji glede statusa, še posebej v Bosni in Hercegovini ter na Kosovu, še vedno ovirajo normalno delovanje institucij, zavirajo izvajanje potrebnih reform in evropske agende ter imajo včasih lahko tudi širše regionalne posledice. Komisija meni, da lahko države te probleme najbolje rešujejo v okviru približevanja EU. Nedavni dogodki, zlasti napredek pri dialogu med Beogradom in Prištino,

⁵ Strategija obsega sodelovanje podonavskih držav na področju okolja, prometa, energetike, socialno-ekonomskega razvoja, izobraževanja, raziskav in inovacij ter varnosti. Med državami v procesu širitve v tej strategiji sodelujejo Hrvaška, Srbija, Bosna in Hercegovina ter Črna gora. Glej dokument COM(2010) 715 konč. in sklepe Sveta z dne 13. aprila 2011.

ki ga je spodbujala EU, so pri tem ključnega pomena. Deseta obletnica podpisa ohridskega okvirnega sporazuma, ki smo jo praznovali avgusta letos, je dokaz, da je težavna etnična vprašanja *mogoče* reševati z dialogom in kompromisi.

V zadnjem času so bili doseženi pozitivni premiki pri reševanju težav v zvezi z *vključujočim* delovanjem regionalnih pobud, ki izvirajo iz razhajanj glede statusa Kosova, vendar so potrebna dodatna prizadevanja za rešitev tega vprašanja. V okviru dialoga med Beogradom in Prištino je bil dosežen dogovor, da bo Srbija sprejela kosovske carinski žigi; to naj bi omogočilo ponovno vzpostavitev regionalne trgovine v okviru sporazuma CEFTA. Pred tem so bila ponovno uvedena srečanja CEFTA in RCC z udeležbo vseh strani, podpisana pa je bila tudi regionalna konvencija o preferencialnih pravilih o poreklu za vseevropsko-sredozemsko območje. Kljub temu različna stališča glede statusa Kosova še naprej ovirajo dokončanje in podpis pogodbe o prometni skupnosti ter podaljšanje avtonomnih trgovinskih ukrepov za Kosovo in druge partnerice na zahodnem Balkanu. Ta razhajanja so še naprej prepreka za razvoj pogodbenih odnosov med EU in Kosovom.

V okviru dialoga med Beogradom in Prištino je treba najti celovito rešitev za vprašanja, povezana z regionalnim sodelovanjem. Komisija poziva vse vpletene strani, naj si še naprej prizadevajo poiskati praktične in pragmatične rešitve, ki bodo omogočile vključujoče regionalno sodelovanje ne glede na razhajanja glede statusa Kosova. Napredek, dosežen v zadnjem letu, kaže, da je to mogoče.

Za trajno spravo je nujno, da se dokonča proces poprave krivic za *zločine, storjene v vojnah* v nekdanji Jugoslaviji. Polno sodelovanje z MKSJ ostaja eden od bistvenih pogojev pristopnega procesa na zahodnem Balkanu. Prijetje zadnjih dveh obdolžencev in njuna predaja MKSJ v Haagu sta bila velik korak v tej smeri. Poleg tega Komisija poziva zadevne vlade, naj si bolj zavzeto prizadevajo za sodno obravnavo domačih vojnih zločinov.

Komisija zelo resno jemlje Martyjevo poročilo o zločinih (vključno z odvzemom človeških organov), domnevno storjenih na Kosovu med konfliktom in po njem, ki ga je januarja predstavila Parlamentarna skupščina Sveta Evrope. V celoti podpira preiskavo v okviru misije EULEX, opozarja na pomembnost zaščite prič v tej preiskavi in pozdravlja ustanovitev projektne skupine EULEX v Bruslju kot tudi sodelovanje zadevnih vlad s to projektno skupino.

Na splošno je pomembno, da se vlade in organizacije civilne družbe v regiji bolj potrudijo pojasniti državljanom, da je sprava bistven element njihove evropske prihodnosti in da je poprava krivic za vojne zločine nepogrešljiv del tega procesa. Politični voditelji bi se morali izogibati izjavam in dejanjem, ki bi lahko omajali ta pomembna načela.

Dvostranska vprašanja bi morale zadevne strani rešiti čim prej v procesu širitve, pri tem pa ravnati odločno, v duhu dobrososedskih odnosov in ob upoštevanju splošnih interesov EU. Komisija jih poziva, naj si po najboljših močeh prizadevajo za rešitev nerešenih mejnih sporov v skladu z uveljavljenimi načeli in sredstvi, vključno z možnostjo, da po potrebi zadeve predajo v obravnavo Meddržavnemu sodišču. Dvostranska vprašanja ne bi smela zavirati pristopnega procesa. Komisija je pripravljena spodbujati ustvarjanje potrebnega političnega zagona pri iskanju rešitev ter podpirati zadevne pobude.

Arbitražni sporazum o meji med Slovenijo in Hrvaško, ki naj bi se začel izvajati konec letošnjega leta, utira pot reševanju dvostranskih vprašanj. Komisija močno spodbuja vpletene strani v sporu glede imena nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, naj v okviru

pogovorov, ki trenutno potekajo pod okriljem Združenih narodov, tudi same poiščejo konstruktivno rešitev v podobnem duhu.

2.4. Trajnostna oživitev gospodarstva in uresničenje strategije Evropa 2020

Gospodarstva vseh držav v procesu širitve so začela okrevati, čeprav različno hitro. Turško gospodarstvo je po krizi znatno okrepljeno ter še naprej izredno hitro raste, vendar pa kaže vse več znakov pregrevanja. Okrevati so začela tudi gospodarstva zahodnega Balkana, čeprav bo potreben čas, da bodo dosegla predkrizne ravni. Islandsko gospodarstvo postopoma okreva po hudih gospodarskih težavah, v katere je zašlo med krizo.

Vendar pa so pred državami v procesu širitve pomembni socialno-ekonomski izzivi. Brezposelnost je v večini držav visoka in se še naprej povečuje. Na Kosovu, v Bosni in Hercegovini ter nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji je brezposelnost še vedno najvišja v Evropi. Stopnja delovne aktivnosti je nizka, zlasti pri ženskah in mladih, neuradno zaposlovanje, ki je zelo razširjeno, pa je še velik problem. Izvoz iz zahodnega Balkana, ki sicer prispeva k okrevanju, večinoma zajema proizvode z nizko dodano vrednostjo, vključno s surovinami, ki so izpostavljene cenovnim nihanjem in močni konkurenci s hitro rastočih trgov.

Države v procesu širitve večinoma ohranjajo na splošno preudarne makroekonomske politike. Najnujnejši prednostni nalogi v kratkoročnem obdobju ostajata fiskalna konsolidacija in reforma trgov dela, ki sta na splošno izziva, s katerima se trenutno sooča tudi EU. Potrebne so nadaljnje strukturne reforme za okrepitev konkurenčnosti in izboljšanje naložbenega okolja, kar bo pritegnilo neposredne tuje naložbe, spodbujalo ustvarjanje delovnih mest in zagotovilo vzdržno rast. Na zahodnem Balkanu sta poseben izziv izboljšanje zmogljivosti javne uprave in krepitev pravne države, h katerima bi pripomogla tudi reforma sodstva in boj proti zelo razširjeni korupciji. Napredek na teh področjih bi izboljšal tudi poslovno okolje. Javne storitve za podjetja in naložbe v infrastrukturo so še vedno skromne.

Reforme trgov dela, ki vključujejo pregled sistemov socialnih transferjev, davčna vprašanja in prenovo izobraževalnih sistemov, naj bi pripomogle k odpravi ključnih strukturnih slabosti na zahodnem Balkanu ter premagovanju ovir za hitrejšo, trajnostno in vključujočo rast.

Približevanje ciljem strategije Evropa 2020

Evropa 2020 je strategija EU za pospešitev rasti v tem desetletju, ki naj bi v spreminjajočem se svetu usmerjala Unijo na poti v pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo. Zaželeno je, da se države v procesu širitve pridružijo strategiji Evropa 2020 in njenim vodilnim pobudam⁶, saj so koristno izhodišče za reforme.

Cilji strategije Evropa 2020 so ustrezno vključeni v dialog med Komisijo in državami v procesu širitve o ekonomski politiki ter politiki zaposlovanja in socialni politiki. Komisija na podlagi ciljev strategije Evropa 2020 načrtuje tudi finančno pomoč, zlasti na področju socialno-ekonomskega razvoja. Ti cilji se upoštevajo pri njenem sodelovanju z mednarodnimi finančnimi institucijami.

⁶ Vodilne pobude strategije Evropa 2020 so *Evropska digitalna agenda, Unija inovacij, Mladi in mobilnost, Evropa, gospodarna z viri, Industrijska politika za dobo globalizacije, Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta, Evropska platforma za boj proti revščini*.

V sedanji krizi zadolževanja v Evropi se je pokazalo, kako pomembne so *zdrave javne finance*, zato Komisija nekatere od svojih mehanizmov medsebojnih pregledov daje na voljo tudi državam kandidatkam in potencialnim kandidatkam. Večstranski proračunski nadzor s strani EU je v tem okviru pomemben instrument, ki se bo postopoma prilagajal prihodnjemu okrepljenemu gospodarskemu upravljanju v EU.

Na področju *razvoja zasebnega sektorja* so osnova za usklajevanje politik z zahodnim Balkanom in Turčijo določbe Akta EU za mala podjetja⁷. To usklajevanje temelji na rednem ocenjevanju na podlagi določenih primerjalnih meril EU, v okviru katerega se oblikujejo v praksi dobro preverjena priporočila, ki upoštevajo nacionalne posebnosti držav v procesu širitve. Komisija predlaga, da se rezultati Akta za mala podjetja uporabijo kot referenčni instrument za prihodnje dejavnosti v regiji, povezane z malimi in srednjimi podjetji (MSP).

Komisija prek investicijskega okvira za zahodni Balkan spodbuja partnerske mednarodne finančne institucije k podpiranju novih oblik financiranja za MSP, zlasti lastniškega kapitala, tveganega kapitala in jamstvenih mehanizmov. Sofinancirala bo platformo MSP za zahodni Balkan, katere cilj je izboljšati dostop MSP do financiranja z jamstvi in tveganim kapitalom.

Na področju *raziskav in inovacij* je sodelovanje držav v procesu širitve z EU v smislu izpolnjevanja pogojev za sodelovanje v pobudah EU že dobro razvito. Države v procesu širitve sodelujejo v sedmem okvirnem programu za raziskave in tehnološki razvoj ter v programu za konkurenčnost in inovacije. Vendar pa sedanji kazalniki kažejo, da pri naložbah ter razvoju politik na področju raziskav in inovacij v večini primerov precej zaostajajo za povprečjem EU. Voditelji v regiji so pozvani, da se (med drugim na bližnjih ministrskih konferencah) zavežejo povečanju vlaganj v raziskave, inovacije in človeški kapital.

Države v procesu širitve se morajo bolje pripraviti na spopadanje s *podnebnimi spremembami* in svoja prizadevanja uskladiti s prizadevanji EU na tem področju, med drugim s krepitvijo osveščenosti. Postopno uvajanje ukrepov na področju podnebnih sprememb bo prineslo koristi z razvojem nizkoogljičnega gospodarstva in ustvarjanjem delovnih mest.

Okrevanje gospodarstva, ki se je komaj začelo, se še ne kaže v boljšem *socialnem položaju*. Delež prebivalstva, ki živi pod pragom revščine, je še vedno visok in se na zahodnem Balkanu še povečuje. Visoka stopnja neformalne zaposlenosti negativno vpliva na socialni položaj, zlasti mladih.

Zagotovitev delovnih mest in socialna vključenost ranljivih skupin sta prednostni nalogi. Vendar je na socialnem področju malo dejanskih naložb, pri sodelovanju z mednarodnimi donatorji pa se pojavljajo ovire pri strateškem načrtovanju. Komisija v dialogu o politikah poudarja pomen zaposlovanja in socialne politike ter spodbuja države, naj si na teh dveh področjih zastavijo jasne in realistične cilje ter socialno porabo bolje usmerjajo in določajo njena prednostna področja. Države v procesu širitve bi se morale po možnosti zavezati zadevnim ciljem Evropske platforme za boj proti revščini in socialni izključenosti.

Sprejeti bi bilo treba trajne ukrepe za vključitev vseh ranljivih skupin v družbo. V zvezi s še posebej prikrajšano romsko manjšino je Komisija povabila zahodni Balkan in Turčijo k sodelovanju v platformah EU za Rome, ki sistematično spremljajo vključenost Romov in predlagajo s tem povezane ukrepe. Komisija je organizirala več seminarjev o vprašanjih, povezanih z Romi, da bi države v regiji spodbudila k pregledu in okrepitvi zadevnih

⁷ COM(2008) 394 konč.

nacionalnih akcijskih načrtov za boj proti diskriminaciji Romov in njihovo uspešnejše vključevanje ter njihovega izvajanja, zlasti na področju izobraževanja, zaposlovanja, stanovanjske problematike in zdravja. Države zahodnega Balkana bi morale precej okrepiti prizadevanja, da se omogoči prijava razseljenih oseb v register prebivalstva.

Boljše *izobraževanje in usposabljanje* sta ključna dejavnika strukturnih sprememb za trajnostno in vključujočo rast. Doslej so bile naložbe v izobraževanje, znanja in spretnosti ter kvalifikacije praviloma nizke, regionalno priznavanje nacionalnih kvalifikacij pa nezadostno. Za odpravo neskladnosti med ponudbo znanj in spretnosti ter povpraševanjem po njih je treba prenoviti nacionalne izobraževalne sisteme in njihovo infrastrukturo ter uvesti mednarodno primerljive poklicne in izobraževalne programe ter programe usposabljanja.

Komisija je za sodelovanje držav kandidatk začela izvajati strateški okvir za izobraževanje in usposabljanje za obdobje do leta 2020, ki se mu morata nekdanja jugoslovanska republika Makedonija in Črna gora še pridružiti. Predlagala je vzpostavitev platforme za izobraževanje in usposabljanje za zahodni Balkan, ki bi delovala po odprti metodi usklajevanja in tako omogočala udeležbo vseh držav v procesu širitve. S tem se bo okrepil dialog o glavnih izzivih politik, zagotovila pa se bosta tudi izvajanje in spremljanje. Države zahodnega Balkana so bile povabljene k sodelovanju v centraliziranih dejavnostih programa Vseživljenjsko učenje EU.

2.5. Razširjanje prometnih in energetskih omrežij

Boljše sodelovanje z državami v procesu širitve na področju prometa in energetike neposredno koristi evropskim državljanom in podjetjem. Prometna in energetska povezanost sta ključna dejavnika pri sodelovanju EU z vsemi sosednjimi državami, ki je namenjeno spodbujanju trajnostne gospodarske rasti, trgovine, kulturnih izmenjav in zaposlovanja ter izboljšanju življenjskih razmer. Pri državah v procesu širitve je cilj sodelovanja na tem področju tudi zagotoviti, da bodo popolnoma pripravljene na prenos pravnega reda EU na področju prometa in energetike v svojo zakonodajo ter na njegovo izvajanje.

Turčija je s svojo strateško pozicijo med Evropo, Bližnjim vzhodom in Kavkazom nenehno razvijala in krepila svoje vezi z EU, kar potrjujejo tudi nedavni dogodki v letalskem sektorju in vloga Turčije pri izgradnji južnega plinskega koridorja. Nadaljnja krepitev teh vezi bi koristila obema stranema. Južni plinski koridor bi prispeval k varnosti oskrbe Evrope z zemeljskim plinom, saj bi precej pripomogel k razširitvi oskrbovalnih poti in spodbujal konkurenco na mednarodnih trgih plina. Komisija finančno podpira Turčijo pri nadaljnjem razvoju njenega prometnega omrežja, zlasti pri gradnji železniških povezav za visoke hitrosti in posodobitvi pristaniških zmogljivosti. Obenem bi bilo treba Turčijo spodbujati, da poglobi svoj trg plina ter poveča likvidnost in prožnost pogodb. Na podlagi tega procesa bi se oblikovalo središče dobaviteljev energije, ki bi posledično pomenilo večjo varnost oskrbe z energijo.

Na zahodnem Balkanu je bilo v okviru Prometnega observatorija za jugovzhodno Evropo (SEETO) opredeljeno regionalno prometno omrežje, ki zajema prednostne projekte regionalnega interesa. Države zahodnega Balkana skupaj z državami članicami EU in drugimi evropskimi državami sodelujejo pri Sporazumu o skupnem evropskem zračnem prostoru, ki je bil podpisan leta 2006. Sodelovanje na področju prometa je predvideno tudi v okviru strategije za Podonavje.

Komisija se z državami zahodnega Balkana od leta 2008 pogaja o ustanovitvi prometne skupnosti, s katero naj bi bil vzpostavljen integriran trg za infrastrukturo ter kopenski in pomorski promet ter promet po celinskih plovnihih poteh. Pogajanja so skoraj končana, vendar njihov zaključek preprečujejo razhajanja glede statusa Kosova. Komisija poziva vpletene strani, naj čim prej sprejmejo potrebne ukrepe, ki bodo omogočili hiter zaključek pogajanj in podpis pogodbe.

Komisija je predlagala pregled vseevropskih prometnih omrežij EU (TEN-T) z namenom izboljšanja povezav z državami, ki so vključene v politike širitve in sosedске politike⁸.

Tudi na področju *energetike* si EU prizadeva za povezovanje omrežij, zlasti s podporo Energetske skupnosti, ki vključuje EU in njene države članice, celoten zahodni Balkan in nekatere sosedске države⁹. Energetska skupnost na podlagi pravil EU za energetiko vzpostavlja odprt, pregleden in konkurenčen regionalni trg, ki privablja naložbe. Pravni red Energetske skupnosti že zajema notranji energetski trg, energetsko učinkovitost in obnovljive vire energije kot tudi nekatera področja okoljskega, socialnega in konkurenčnega pravnega reda, a bo razširjen, tako da bo poleg trga električne energije in plina vključeval tudi obvezne zaloge nafte.

3. NAPREDEK V DRŽAVAH V PROCESU ŠIRITVE IN AGENDA ZA OBDOBJE 2011-2012

3.1. Zahodni Balkan

Hrvaška

Pristopna pogajanja s Hrvaško so se zaključila junija letos. To se je lahko zgodilo, ker je Hrvaška v preteklem letu izpolnila še zadnja merila za zaprtje poglavij, tudi pri težavnih poglavjih, kot so sodstvo in temeljne pravice ter politika konkurence. Hrvaška je dosegla pomembne rezultate v boju proti korupciji, uvedla nov, objektiv in pregleden sistem imenovanja sodnikov in tožilcev ter občutno izboljšala izvajanje programov pomoči za nastanitev beguncev, ki se vračajo. Pri prestrukturiranju ladjedelnic v težavah je bil dosežen znaten napredek.

Rezultat pristopnih pogajanj bo vključen v pristopno pogodbo, ki naj bi bila v skladu s sklepi z junijskega zasedanja Evropskega sveta podpisana do konca letošnjega leta. Tako bo lahko Hrvaška postala članica EU 1. julija 2013, če bodo do takrat zaključeni ustrezni postopki ratifikacije. Hrvaška je dosegla zelo visoko stopnjo pripravljenosti za prevzem obveznosti članstva ob pristopu. Københavnska politična merila že izpolnjuje, ekonomska merila in merila v zvezi s pravnim redom pa naj bi izpolnila do 1. julija 2013. To dinamiko je treba ohraniti.

Hrvaška je med pristopnimi pogajanjmi izvajala reforme in krepila zmogljivosti, kar mora zdaj nadgraditi. Komisija bo natančno spremljala izpolnjevanje vseh zavez, ki je dala ta država, in njene nadaljnje priprave za prevzem obveznosti članstva ob pristopu. Spremljanje bo zlasti osredotočeno na izpolnjevanje zavez Hrvaške na naslednjih področjih: sodstvo in temeljne pravice, pravica, svoboda in varnost ter politika konkurence.

⁸ COM(2011) 415 konč.

⁹ Turčija je opazovalka. Sodelujoče sosedске države vključujejo Ukrajino in Moldavijo kot polni članici ter Gruzijo in Armenijo kot opazovalki.

Spremljanje bo zajemalo preglednice, ki se bodo redno posodabljale, dialog v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, strokovne preglede, predpristopni ekonomski program in sporočene proračunske podatke. Komisija bo vse do pristopa Hrvaške objavljala šestmesečne ocene izvajanja zavez Hrvaške v teh poglavjih. Jeseni 2012 bo Evropskemu parlamentu in Svetu predstavljeno izčrpno poročilo o spremljanju.

Če bodo v procesu spremljanja ugotovljene težave, ki jih Hrvaška ne bo odpravila, bo Komisija po potrebi hrvaškim organom poslala zgodnja opozorila, Svetu pa lahko tudi predlaga, da že pred pristopom sprejme vse ustrezne ukrepe. Poleg tega bo pristopna pogodba tako kot pri peti širitvi vsebovala splošno ekonomsko zaščitno klavzulo, zaščitno klavzulo za notranji trg in zaščitno klavzulo za področje pravice, svobode in varnosti.

Pričakuje se, da bo imela Hrvaška še naprej dejavno vlogo pri regionalnem sodelovanju na zahodnem Balkanu. Komisija pričakuje prihodnje izvajanje arbitražnega sporazuma o meji med Slovenijo in Hrvaško. Podpirala bo ustanovitev in delovanje arbitražnega sodišča, kakor je predvideno v navedenem sporazumu. Z zadovoljstvom sprejema tudi izjavo hrvaške vlade, da bo podpirala druge države v regiji na njihovi poti do članstva v EU, in Hrvaško spodbuja, naj preostala odprta dvostranska vprašanja s sosednjimi državami reši pred pristopom. Obenem opozarja, da bi se morali politični voditelji izogibati izjavam in dejanjem, ki bi lahko omajali pomen sprave ali podcenjevali resnost vojnih zločinov.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija

Junjske parlamentarne volitve v nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji so bile večinoma skladne z mednarodnimi standardi in država še naprej uvaja reforme, povezane s pristopom. Vladajoča koalicija je stabilna. Država še naprej zadostno izpolnjuje politična merila. Pri reformi parlamenta, sodstva, javne uprave ter spoštovanja in zaščite manjšin je bil dosežen določen napredek, vendar ključne težave še niso rešene. Potrebna so nadaljnja prizadevanja, zlasti glede svobode izražanja v medijih, neodvisnosti sodstva, reforme javne uprave in boja proti korupciji. Okrepiti je treba tudi prizadevanja političnih sil za sodelovanje.

Država še naprej izpolnjuje obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Komisija znova potrjuje svoj predlog o prehodu na drugo fazo pridružitve, kakor je določeno v stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu, in spodbuja Svet, naj nemudoma ustrezno ukrepa.

Komisija ugotavlja, da Svet ni mogel ukrepati na podlagi priporočila Komisije iz leta 2009 o začetku pristopnih pogajanj z nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo. Prehod v naslednjo fazo pristopnega procesa bo ugodno vplival na zagon reform in medetnične odnose v državi ter na celotno regijo.

Spor med Grčijo in nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo glede imena slednje traja že skoraj dve desetletji. Od devetdesetih let prejšnjega stoletja v zvezi s tem poteka dialog pod okriljem Združenih narodov, od leta 2009 pa ga dopolnjujejo še dvostranski stiki, med drugim tudi na ravni predsednikov vlad, vendar pa ta prizadevanja še niso dala rezultatov. Še naprej je bistvenega pomena, da se ohranijo dobri sosedski odnosi ter da se s pogajanjem pod okriljem ZN poišče rešitev vprašanja glede imena, ki bo sprejemljiva za obe strani. Komisija poudarja potrebo po takojšnji okrepitvi prizadevanj za rešitev tega vprašanja. Opozarja tudi, da se je treba izogibati dejanjem in izjavam, ki bi lahko negativno vplivali na dobre sosedske odnose. Vprašanje imena bi moralo biti že zdavnaj rešeno.

Črna gora

Evropski svet je decembra 2010 Črni gori dodelil status države kandidatke in potrdil sedem ključnih prednostnih nalog za začetek pristopnih pogajanj, navedenih v mnenju Komisije o prošnji Črne gore za članstvo v EU.

Črna gora je od sprejetja navedenega mnenja dosegla dober napredek pri izpolnjevanju kopenhavskih političnih meril, saj je na splošno dosegla zadovoljive rezultate, zlasti glede opredelitve ključnih prednostnih nalog. Zakonodajni in institucionalni okvir sta bila izboljšana z namenom, da se okrepijo delo parlamenta, volilni okvir, profesionalizem in depolitizacija javne uprave, neodvisnost in odgovornost sodstva, boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, svoboda medijev in sodelovanje s civilno družbo. Vendar pa so potrebna trajna prizadevanja za doseg rezultata na področju pravne države, zlasti v primerih, povezanih s korupcijo na visoki ravni in organiziranim kriminalom. Pozitivni koraki so bili narejeni tudi na področju boja proti diskriminaciji in izboljšanja razmer razseljenih oseb. Te ukrepe je zdaj treba v praksi preoblikovati v zmanjšanje diskriminacije ranljivih skupin, vključno z razseljenimi osebami.

Komisija bo posebno pozornost namenila spremljanju napredka Črne gore na področjih pravne države in boja proti diskriminaciji, da se ohrani zagon zadevnih reform, ter bo Črno goro podpirala pri izvajanju reform, povezanih z EU.

Albanija

Na albansko politično prizorišče so v veliki meri vplivali dolgoletno politično mrtvilo in nadaljnje konfliktne situacije. V nasilnih spopadih med protivladnimi protestniki in policijo so umrle štiri osebe, kar je še povečalo vzdušje nezaupanja med političnimi silami, pa tudi do nekaterih državnih institucij. Majske lokalne volitve so bile sicer ocenjene kot konkurenčne in pregledne, vendar so imele znatne pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti. Zlasti spor glede štetja glasov z volilnih lističev, odvrženih v napačne volilne skrinjice, za župana Tirane je povečal razkorak med vladajočo večino in opozicijo.

Albanske politične sile morajo zdaj nujno ponovno vzpostaviti in ohraniti stopnjo političnega dialoga, ki bo omogočala ustrezno delovanje ključnih demokratičnih institucij, zlasti parlamenta, in napredek na poti vključevanja v EU. Zaradi znatnih pomanjkljivosti, ugotovljenih pri zadnjih dveh volitvah, je potrebna celovita volilna reforma, ki bi bila podprta z neodvisnim zunanjim mnenjem in bi temeljila na soglasju med političnimi strankami.

Obe glavni politični stranki sta podprli predlog EU glede ponovne vzpostavitve konstruktivnega dialoga o prednostnih nalogah države na področju evropskega vključevanja. Albanske politične stranke se morajo zdaj zavezati strukturiranemu in trajnostnemu procesu sodelovanja pri izvajanju evropskih reform. Prihodnja prizadevanja bi morala vključevati skupni pregled in sprejetje akcijskega načrta za upoštevanje priporočil, navedenih v mnenju Komisije, ter časovni načrt za izvedbo bistvenih reform, med drugim v zvezi s parlamentarnim delom in volitvami.

Albanija je na splošno dosegla omejen napredek pri izpolnjevanju političnih meril za članstvo in dvanajstih ključnih prednostnih nalog za začetek pristopnih pogajanj, opredeljenih v mnenju Komisije, ki ga je Svet potrdil decembra 2010. Država je nekoliko napredovala pri boju proti organiziranemu kriminalu, izboljšanju ravnanja s priporniki in obsojenci na prestajanju kazni zapora ter pri otrokovih pravicah, vendar pa je napredek nezadosten na

področju sodstva, protikorupcijske politike, stvarnih pravic in izboljšanja življenjskih razmer romske skupnosti, pa tudi glede potrebnega dela v zvezi s parlamentarnim postopkom in volitvami. Albanija je začela izvajati akcijski načrt za upoštevanje priporočil iz mnenja Komisije, vendar pa so potrebna nadaljnja prizadevanja za zagotovitev učinkovitosti in celovitosti načrtovanih ukrepov, med drugim tudi s tesnim sodelovanjem z opozicijo. Država si bo morala pri vseh teh zadevah trajno prizadevati za doseg vidnega napredka, da bo lahko Komisija zanjo priporočila status države kandidatke in začetek pristopnih pogajanj z EU.

Albanija še naprej nemoteno izvaja stabilizacijsko-pridružitveni sporazum. Decembra 2010 so njeni državljani na podlagi uspešnega dialoga za liberalizacijo vizumskega režima dobili pravico do vstopa na schengensko območje brez vizuma.

Komisija je zavezana nadaljnji podpori Albanije pri uresničevanju evropsko usmerjenih reform in ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije.

Bosna in Hercegovina

Dejanja političnih predstavnikov v Bosni in Hercegovini še naprej kažejo na pomanjkanje skupnega razumevanja splošne usmerjenosti in prihodnosti države ter njene institucionalne strukture. Za zagotovitev in izboljšanje delovanja institucij, ki bi hkrati ščitile interese njenih narodov, zlasti ob upoštevanju stremenja celotne države po vključitvi k EU ni bilo doseženega soglasja. Proces vzpostavitve izvršilnih in zakonodajnih organov po volitvah oktobra 2010 še ni končan, saj je treba oblikovati še vlado na ravni države. Ta dolga zamuda je ovirala izvedbo nadvse potrebnih reform, ki bi državi omogočile nadaljnji napredek na poti v EU. Proces pristopa k EU zahteva delujoče institucije na vseh ravneh in učinkovit mehanizem usklajevanja za obravnavanje vprašanj, povezanih z EU, ki državi omogoča, da nastopa enotno.

Zaradi tega se reforme na splošno izvajajo počasi. Doseženi so bili določeni rezultati, pri čemer bi zlasti lahko navedli, da so državljani decembra 2010 dobili pravico do vstopa v EU brez vizuma. Vodstvo države je junija sprejelo odločitev, da bo v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa z EU vzpostavilo strukturiran dialog o pravosodju, da se zagotovi neodvisen, učinkovit, nepristranski in odgovoren pravosodni sistem.

Spoštovanje Evropske konvencije o človekovih pravicah je ena bistvenih zahtev začasnega sporazuma in stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. V tem okviru je zamuda pri uskladitvi ustave s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice glede etnične diskriminacije pri zastopanosti v institucijah države še vedno zelo zaskrbljujoča¹⁰. Uvesti je treba verodostojen postopek za izvršitev sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice in na ravni države sprejeti zakon o državni pomoči. Napredek je treba doseči tudi pri sprejetju zakona za popis prebivalstva na državni ravni in pri pospešitvi reform za olajšanje procesa vključevanja Bosne in Hercegovine v EU. Sprejetje splošnega fiskalnega okvira je prednostna naloga za fiskalno vzdržnost.

Državno upravljanje v Bosni in Hercegovini še vedno vključuje prisotnost mednarodnih strokovnjakov z izvršilnimi pooblastili. Glede dokončne odločitve o statusu okrožja Brčko, ki je eden od ciljev in pogojev, določenih za zaprtje Urada visokega predstavnika¹¹, je bil

¹⁰ Zadeva Sejdić-Finci proti Bosni in Hercegovini, december 2009.

¹¹ Ti zajemajo pet ciljev: 1) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja razdelitve premoženja med državo in drugimi ravnmi upravljanja; 2) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja obrambnih naprav; 3)

dosežen napredek pri reševanju vprašanja električne energije. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za doseg preostalih neizpolnjenih ciljev, olajšanje prehoda z države z mednarodnim sistemom upravljanja države in varnosti na državo z lastnimi institucijami, ki povsem samostojno izvajajo politične in zakonodajne postopke skladno z zahtevami, ki jih mora izpolniti država, ki si prizadeva za članstvo v EU. Najpomembnejše med temi vprašanji pa je, da se ustvari stabilno politično okolje.

Vzpostavitev strukturiranega dialoga o pravosodju in izkušnje, pridobljene z reformami, izvedenimi v okviru procesa za liberalizacijo vizumskega režima, kažejo pot naprej: s sprejetjem evropskega pristopa, ki temelji na dialogu in pripravljenosti na kompromise, ter osredotočenjem na agendo EU se bo lahko država postopno premaknila s točke ohromitve in sporov ter se osredotočila na sodelovanje, mednarodni nadzor pa zamenjala s svojo prihodnostjo v EU.

EU je okrepila svojo vlogo v Bosni in Hercegovini z nastopom mandata prvega enotnega predstavnika EU v Bosni in Hercegovini. Še naprej bo povečevala svojo podporo institucijam Bosne in Hercegovine pri izvajanju ciljev agende EU skladno s sklepi Sveta iz marca 2011.

Srbija

Komisija je vzporedno s tem sporočilom sprejela tudi mnenje o prošnji Srbije za članstvo v EU. Sklepne ugotovitve in priporočila iz mnenja so na voljo v prilogi k temu sporočilu.

Kosovo

V obdobju predčasnih parlamentarnih volitev in dolgotrajnih volitev novega predsednika v parlamentu je bilo v zvezi z agendo reform malo napredka. Pri volitvah so bile ugotovljene velike pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti. Ustavno sodišče je imelo pozitivno vlogo, saj je dobro opravljalo svoje naloge.

Nova vlada je pokazala zavezanost evropski perspektivi Kosova, med drugim s trajnimi prizadevanji na področjih, kot so vizumski režim in trgovina ter ustanovitev nacionalnega sveta za evropsko povezovanje. Novi parlament je začel pred kratkim sprejemati ustrezno zakonodajo za začetek izvajanja ključnih reform. Za boj proti organiziranemu kriminalu in korupciji je treba še marsikaj storiti. Javna uprava je šibka in izvajanje reforme pravosodja je še vedno izziv.

Po resoluciji generalne skupščine ZN iz septembra 2010 je bil vzpostavljen dialog med Prištino in Beogradom, ki ga je spodbujala EU. Namenjen je krepitvi sodelovanja, napredovanju na poti k EU in izboljšanju življenjskih razmer v državi. Do septembra je potekal na splošno konstruktivno, na podlagi njega pa so bili doseženi sporazumi o več vprašanjih, in sicer o prostem pretoku blaga in oseb, registru prebivalstva in katastru. Ta konstruktivna prizadevanja je treba nadaljevati in na njihovi podlagi sprejemati nadaljnje ukrepe za postopno normalizacijo odnosov. Sklenjene sporazume je treba izvajati v skladu z načelom dobre vere.

dokončno odločitev o statusu okrožja Brčko; 4) proračunsko vzdržnost ter 5) uveljavitev pravne države (izkazano s sprejetjem nacionalne strategije za vojne zločine, zakona o tujcih in azilu ter strategije za reformo nacionalnega sektorja pravosodja) in dva posebna pogoja: 1) podpis stabilizacijsko-privrednotvenega sporazuma in 2) stabilne politične razmere.

Vključevanje kosovskih Srbov južno od reke Ibar se je izboljšalo. Kosovski Srbi so sodelovali v popisu prebivalstva na Kosovu, njihova udeležba na nedavnih splošnih volitvah pa se je povečala. Po drugi strani pa so na severu Kosova še vedno medetnične napetosti in incidenti. Ločene srbske strukture, ki jih podpira Beograd, so nasprotovale popisu prebivalstva in spodbujale bojkot volitev, ki so jih organizirali kosovski organi. Komisija poziva vse akterje na Kosovu, da skušajo pomiriti napetosti in v celoti sodelujejo z misijo EULEX.

Reševanje težav v okviru dialoga ter zavračanje enostranskih dejanj in nasilja sta edina možna podlaga za napredovanje Kosova. Komisija poziva vse akterje, naj zavračajo nasilje in se vzdržijo vseh dejanj, ki bi lahko ogrozili stabilnost.

Kosovo ima tako kot države zahodnega Balkana evropsko perspektivo. Komisija je marca letos sprejela predlog za okvirni sporazum, ki bi Kosovu omogočal sodelovanje v programih EU in je ena ključnih pobud, napovedanih v sporočilu o Kosovu iz leta 2009¹². Komisija bo še naprej podpirala Kosovo pri prizadevanjih za doseg drugih dveh ključnih ciljev, in sicer liberalizacije vizumskega režima in sklenitve trgovinskega sporazuma z EU, ter pri drugih prizadevanjih za reforme, ki krepijo evropsko perspektivo. Ponovno bo proučila svoje sporočilo iz leta 2009, da se zagotovi, da lahko Kosovo še naprej sodeluje v pristopnem procesu EU. Komisija predlaga vzpostavitev strukturiranega dialoga s Kosovom o pravni državi in poudarja pomen začetka izvajanja celovite agende za sever Kosova.

3.2. Turčija

Turčija je zaradi svojega dinamičnega gospodarstva, pomembne vloge v regiji ter prispevka k zunanji politiki EU in njeni varnosti preskrbe z energijo ena ključnih držav za varnost in blaginjo Evropske unije. V okviru carinske unije je v veliki meri že vključena v EU v smislu trgovine in tujih naložb. Postala je pomembna industrijska platforma za številna vodilna evropska podjetja, zato je pomemben del evropske konkurenčnosti. Njena velika rast BDP, ki je leta 2010 dosegla skoraj 9 %, letos pa naj bi po napovedih 6,1 %, ter njeno članstvo v G-20 dodatno povečujeta njen gospodarski pomen.

Prispevek, ki ga Turčija zagotavlja Evropski uniji na številnih ključnih področjih, bo v celoti učinkovit le, če bo pristopni proces dejaven in verodostojen, tako da se bodo upoštevali zaveze EU in zahtevani pogoji.

Tudi v prihodnje je pomembno, da Turčija nadaljuje izvajanje reform v zvezi s političnimi merili za pristop. Pri tem je ustanovitev posebnega ministrstva za evropske zadeve dober znak. V preteklih desetih letih je bil dosežen bistven napredek, vendar pa so potrebna znatna nadaljnja prizadevanja, da se v praksi zagotovi spoštovanje temeljnih pravic, zlasti svobode izražanja, pravic žensk in svobode veroizpovedi. Nedavno sprejete zakonodaje o verskih skupnostih, ki omogoča vrnitev zaseženega premoženja verskih skupnosti, je pomemben korak naprej. Komisija je tudi v prihodnje pripravljena pomagati Turčiji pri izvajanju potrebnih reform, vključno z vključujočim procesom ustavne reforme.

Turčija tudi po nedavnih dogodkih na severu Afrike in Bližnjem vzhodu dodatno krepi svoje diplomatske dejavnosti. Ostaja tudi konstruktivna partnerica na zahodnem Balkanu. Kot stabilna država z demokratičnimi institucijami in hitro rastočim gospodarstvom ter kot država kandidatka, ki je že začela pogajanja za pristop k EU, ima lahko pomembno vlogo pri

¹² COM(2009) 534 konč.

stabilnosti in podpora reform v sosedstvu, ki je tudi sosedstvo Evropske unije. EU še naprej razvija politični dialog s Turčijo o vprašanih skupnega interesa na področju zunanje politike. V sedanjem okviru je pomembno, da se ta dialog nadalje razvija kot dopolnitev pristopnega procesa, ki bo okrepila usklajevanje.

Zaželeno je, da Turčija glede na napredek, dosežen med voditeljema obeh skupnosti na Cipru v okviru prizadevanj generalnega sekretarja ZN, da se najde celovita rešitev ciprskega vprašanja, konkretno okrepi svoje zaveze in prispevek k tem pogajanjem. Celovita rešitev je v interesu vseh strani in bi okrepila stabilnost v južnem Sredozemlju, prinesla nove ekonomske možnosti in močno spodbudila pristopna pogajanja z EU, ki so dosegla odločilno fazo.

Komisija je zaskrbljena zaradi nedavne zaostritve odnosov med Turčijo in Ciprom. Opozarja, da je Svet pozval k izogibanju vsakršnim grožnjam, trenjem in dejanjem, ki bi lahko škodili dobrososedskim odnosom in mirnemu reševanju sporov. EU je tudi poudarila, da je sklepanje dvostranskih sporazumov v skladu s pravnim redom EU in mednarodnim pravom, vključno s Konvencijo ZN o pomorskem pravu, suverena pravica držav članic EU. Komisija skladno s stališči Sveta in svojimi stališči iz prejšnjih let ponovno poudarja, da mora Turčija v celoti izvajati Dodatni protokol in tako izpolniti svojo obveznost ter doseči napredek pri normalizaciji dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. Poziva tudi k izogibanju vsakršnim grožnjam, trenjem in dejanjem, ki bi lahko škodili dobrososedskim odnosom in mirnemu reševanju sporov. EU bo še naprej spremljala in pregledovala napredek pri teh vprašanih skladno z ustreznimi sklepi Sveta.

Turčija mora okrepiti prizadevanja za rešitev odprtih dvostranskih vprašanj s sosednjimi državami, vključno z mejnimi spori. Grčija je vložila številne uradne pritožbe zaradi kršenja njenih teritorialnih voda in zračnega prostora s strani Turčije, vključno s preleti nad grškimi otoki.

Komisija si bo prizadevala za začetek novega uspešnega cikla v pristopnem procesu s Turčijo. Na podlagi pragmatičnega pristopa in ob vključitvi konkretnih ukrepov na področjih skupnega interesa, skupne ocene omejitev in prizadevanj za napredek pri usklajevanju turške zakonodaje s pravnim redom EU bi bilo treba pripraviti svež in pozitiven načrt, da se omogočijo bolj konstruktivni in pozitivni odnosi.

Ta načrt bi moral zajemati vrsto področij, vključno z okrepljenim dialogom in sodelovanjem v zvezi s političnimi reformami, vizumskim režimom, mobilnostjo in migracijami, energetiko, bojem proti terorizmu, nadaljnjim sodelovanjem Turčije v programih EU, kot je „Evropa za državljane“, partnerstvom med mesti ter trgovino in carinsko unijo, da se odpravijo sedanje trgovinske ovire, doseže tesnejše usklajevanje pri pogajanjih o prostotrgovinskih sporazumih ter raziščejo nove poti za popolno izkoriščenje skupnega gospodarskega potenciala EU in Turčije. Vzporedno s pristopnimi pogajanja namerava Komisija okrepiti svoje sodelovanje s Turčijo v podporo prizadevanjem države za izvedbo reform in usklajevanje njene zakonodaje s pravnim redom EU, med drugim v poglavjih, ki jih trenutno ni mogoče odpreti. Komisija bo še naprej obveščala Svet vsakokrat, ko bo menila, da je Turčija dosegla ustrezna merila¹³.

¹³ Kot sta na primer poglavje 20 (podjetniška in industrijska politika) ter poglavje 21 (vseevropska omrežja).

3.3. Islandija

Islandija je še v fazi okrevanja po finančnem in gospodarskem zlomu iz leta 2008/2009. Politične razmere v državi so ostale stabilne, čeprav je bila koalicijska vlada večkrat na preizkušnji in njena večina v parlamentu ni več tako močna.

Pristopni proces v državi se je nadaljeval in pregled usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU se končuje. K temu je precej pripomoglo dejstvo, da je stopnja vključenosti v EU na številnih področjih politik že zelo velika. Komisija upošteva značilnosti in pričakovanja Islandije, pri čemer spoštuje sedanji pristop glede pristopnih pogajanj ter v celoti ščiti načela in pravni red Unije. Z nadaljevanjem odprtih in konstruktivnih prizadevanj se bodo poiskale rešitve, ki odražajo visoko stopnjo sodelovanja med evropskimi in islandskimi organi.

Na tej podlagi so se začela pristopna pogajanja o določenih pogajalskih poglavjih. Odprta so bila štiri poglavja, od katerih sta dve začasno zaprti. Glede na splošno dobro raven uskladitve, zlasti v poglavjih, ki jih zajemajo Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) in schengenski sporazumi, bi morala pogajanja dobro napredovati. Islandija pa bo morala še izpolniti sedanje obveznosti, kot so tiste, ki jih je opredelil Nadzorni organ Efte v okviru Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru.

Začele so se dejavnosti obveščanja za spodbujanje na dejstvih temelječih razprav o pristopnem procesu Islandije. Pristop k EU je v državi še vedno kontroveržno vprašanje. Komisija bo Islandiji še naprej zagotavljala podporo na področju informacij in medčloveških stikov.

4. PODPORA PROCESU ŠIRITVE

4.1. Finančna pomoč

Komisija državam v procesu širitve zagotavlja finančno in tehnično podporo za priprave na pristop. Pomoč se zagotavlja zlasti v okviru instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) s skupnimi dodeljenimi sredstvi v višini 11,6 milijarde EUR za obdobje 2007–2013¹⁴.

Komisija od leta 2010 postopno preusmerja finančno pomoč s podpore posameznim projektom na širši pristop, ki zajema celotne sektorje in se osredotoča na ključna področja programa reform držav upravičenk. Zaželeno je, da vlade držav v procesu širitve sprejmejo celovite in trajnostne politike v prednostnih sektorjih, kot so pravosodje in notranje zadeve, javna uprava, razvoj zasebnega sektorja, promet, energetika, okolje in podnebne spremembe, socialni razvoj, kmetijstvo in razvoj podeželja.

V dokumentih večletnega orientacijskega načrtovanja za obdobje 2011–2013 so za vsako državo opredeljeni ključni sektorji glede na posebne razmere v državi in napredek pri pristopnem procesu. Posebna pozornost je namenjena boju proti korupciji, razvoju civilne družbe in svobodi izražanja. Približno 10 % razpoložljivih sredstev za predpristopno pomoč bo dodeljenih večdržavnim projektom na zahodnem Balkanu in v Turčiji. Komisija je danes sprejela večletni orientacijski finančni okvir, ki se letno pregleduje, za podporo v okviru predpristopne pomoči za obdobje 2012–2013.

¹⁴ Uredba (ES) št. 1085/2006.

Komisija skladno s sporočilom iz junija 2011 „Proračun za strategijo Evropa 2020“¹⁵ pripravlja pravni okvir za zagotavljanje predpristopne pomoči v okviru naslednjega večletnega finančnega okvira za obdobje 2014–2020 kot del svežnja instrumentov na področju zunanega delovanja.

Pokazalo se je, da je pomoč, dodeljena na podlagi Uredbe IPA, učinkovita in uspešna. V predlogu za nov finančni instrument, ki naj bi bil predstavljen decembra 2011, se bodo upoštevale izkušnje pri izvajanju sedanjega instrumenta. Novi instrument bo tako zajemal podporo za izpolnjevanje pristopnih meril in tudi podporo za socialno-ekonomski razvoj.

Komisija v dialogu z državami upravičenkami, drugimi donatorji in civilno družbo ter na podlagi dosedanjih izkušenj proučuje možne načine za okrepitev povezave med finančno pomočjo in prednostnimi nalogami, navedenimi v strategiji širitve, zagotovitev bolj strateško, osredotočene in prožne finančne pomoči ter poenostavitve postopkov. V tem okviru se med drugim proučujejo dolgoročneje in celovito načrtovanje pomoči, ki zajema vsa področja politik, večji poudarek na potrebah in prednostnih nalogah držav, ki prejemajo pomoč, nagrajevanje doseženega napredka v pristopnem procesu, uporabo sredstev predpristopne pomoči kot vzvod za sredstva drugih donatorjev in zasebnega sektorja ter krepitev vloge civilne družbe.

4.2. Liberalizacija vizumskega režima in mobilnost

Možnost potovanja v EU brez vizuma je nadvse pomembna za državljane vseh držav partneric v procesu širitve in je del pristopnega procesa. Vendar pa je pot do liberalizacije vizumskega režima odvisna od tega, ali zadevna država izpolnjuje pogoje, namenjene zaščititi notranje varnosti in interesov migracijske politike v EU.

Islandija je že del schengenskega območja. Na zahodnem Balkanu državljani Hrvaške že ves čas potujejo v EU brez vizumov. Državljanom nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, Črne gore in Srbije je bila možnost potovanja na schengensko območje brez vizuma zagotovljena decembra 2009, ta status pa je bil leto pozneje odobren tudi državljanom Albanije ter Bosne in Hercegovine.

Nedavne odločitve o odpravi vizumske obveznosti za državljane držav zahodnega Balkana so bile sprejete na podlagi dejstva, da so te države izpolnile merila iz časovnih načrtov, določenih v okviru dialogov o liberalizaciji vizumskega režima, ki jih je vodila Komisija. Dialogi so učinkovali kot močna spodbuda za reforme, s katerimi so bili doseženi standardi EU na področju pravosodja in notranjih zadev, zlasti pri krepitvi upravnih zmogljivosti pri upravljanju meja in varnosti dokumentov, pa tudi pri krepitvi pravne države ter boju proti večnacionalnemu organiziranemu kriminalu, korupciji in nezakonitim migracijam.

Vendar se je po odpravi vizumske obveznosti v nekaterih državah članicah EU znatno povečalo število prošelj za azil državljanov zadevnih držav, zlasti Srbije in nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, kar kaže na zlorabo režima potovanj brez vizumov. Komisija je kot odziv na ta pojav januarja 2011 v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa vzpostavila mehanizem za spremljanje v obdobju po liberalizaciji vizumskega režima, da bi v dialogu z zadevnimi državami ocenila doslednost izvajanja reform in učinkovitost popravniških ukrepov. Od takrat so zadevne države okrepile kontrole na terenu ter organizirale

¹⁵ COM(2011) 500.

kampanje za obveščanje državljanov o pravicah in dolžnostih, povezanih s potovanji brez vizumov. Komisija poziva organe zadevnih držav, da sprejmejo vse potrebne nadaljnje ukrepe za nemoteno delovanje režima potovanj brez vizumov. Te ukrepe bo treba dopolniti z okrepljeno podporo in izboljšanjem življenjskih razmer za zadevne najbolj ranljive skupine, vključno z Romi.

Komisija je v okviru širšega pregleda vizumske politike EU Svetu predstavila osnutek spremembe uredbe o vizumih, ki bi v primeru nenadnega velikega pritoka oseb omogočala začasno odložitev obstoječega režima potovanj brez vizumov s tretjo državo¹⁶.

Z liberalizacijo vizumskega režima za Kosovo bi se ta proces za zahodni Balkan zaključil. Svet je decembra 2010 potrdil to perspektivo ob upoštevanju, da bodo izpolnjeni vsi pogoji. Za njihovo obravnavanje je Kosovo sprejelo pravni okvir za ponovni sprejem in s 13 državami schengenskega območja podpisalo dvostranske sporazume o ponovnem sprejemu. Sprejelo je tudi načrte za ponovno vključevanje, ki jih še naprej izvaja. Komisija bo zato proti koncu leta s Kosovom vzpostavila dialog o vizumih.

EU in Turčija sta začeli krepiti *sodelovanje o vprašanjih vizumov*, Komisija pa je skladno s sklepi Sveta iz februarja 2011 s Turčijo vzpostavila dialog o *vizumih, mobilnosti in migracijah*. Rezultati tega procesa se že kažejo tako pri izdajanju vizumov za potnike iz Turčije kot pri spopadanju z nezakonitim priseljevanjem v EU, pripomogel pa bo tudi k opredelitvi konkretnih ukrepov, ki jih mora Turčija sprejeti za liberalizacijo vizumskega režima v prihodnosti. V tem okviru bi Turčija s sprejetjem potrebnih ukrepov za hitro sklenitev sporazuma o ponovnem sprejemu storila pomemben korak naprej.

4.3. Informiranje in komuniciranje

Javna podpora je ključna za uspeh politike širitve. Nacionalni, regionalni in lokalni organi držav članic in držav v procesu širitve imajo pri prizadevanjih za informiranje in komuniciranje v te namene osrednjo vlogo.

Komisija je zavezana spodbujanju javnih razprav o procesu širitve, temelječih na uporabnikom prijaznih dejanskih informacijah, ki jih zagotavljajo mediji vseh vrst. Te razprave morajo biti namenjene predvsem mladim ter ključnim oblikovalcem mnenj, kot so novinarji ter predstavniki organizacij civilne družbe in poslovnega okolja. Pomembno vlogo pri spodbujanju na podatkih temelječih razprav in vzajemnega razumevanja procesa širitve imajo lahko tudi parlamentarne izmenjave.

V obdobju pred nami bodo potekale razprave o prihodnjih korakih procesa širitve z državami, ki so v tem procesu. Oprijemljivi rezultati so najboljši način za spodbujanje politike EU na področju širitve. Odličen primer za to je lahko uspešen izid pogajanj s Hrvaško, pa tudi gospodarska odpornost v jugovzhodni Evropi ter dejanski dosežki pri ključnih vprašanjih, kot sta oskrba z energijo in prometna omrežja. Pomembno je, da se javnosti razloži, da lahko uresničevanje agende širitve pripomore EU pri dosegu njenih ciljev, povezanih z gospodarsko krizo, delovnimi mesti, okoljem in podnebnimi spremembami, varnostjo ter migracijami, obenem pa pospeši izvajanje reform in izboljša življenjske razmere v državah v procesu širitve.

¹⁶ COM(2011) 290.

5. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

Glede na zgoraj navedeno analizo so sklepne **ugotovitve** in **priporočila** Komisije naslednja:

1. Cilj širitve je razširiti območje miru, stabilnosti, demokracije in blaginje, ki ga je vzpostavila EU. Širitev koristi EU kot celoti in ji zagotavlja boljši položaj za spopadanje z globalnimi izzivi. Proces širitve Evropske unije je z junijskim zaključkom pristopnih pogajanj s Hrvaško prešel v naslednjo fazo.
2. Izkazalo se je, da je politika širitve učinkovito sredstvo družbene preobrazbe. V državah, ki so že pristopile k EU, kot tudi tistih, ki so še v pristopnem procesu, se dogajajo korenite spremembe, ki jih poganjajo demokratične in gospodarske reforme, potrebne za pristop. Razvoj Hrvaške od začetka njene poti k pristopu je nov dokaz o **preobrazbeni moči** EU.
3. EU v okviru politike širitve, ki temelji na obnovljenem soglasju, ki ga je Evropski svet potrdil decembra 2006, zahteva izpolnjevanje zahtevnih **pogojev** in z vse večjo pozornostjo spremlja napredek. Države, ki si prizadevajo za članstvo, tako dosežejo visoko stopnjo pripravljenosti, ki bo koristila njim in tudi EU.
4. Izkušnje, pridobljene pri pogajanjih s Hrvaško, bodo koristile sedanjim in prihodnjim pogajanjem. Komisija bo zato predlagala nov pristop v zvezi z vprašanji, povezanimi s sodstvom in temeljnimi pravicami ter pravico, svobodo in varnostjo. Ta bi bilo treba reševati na začetku pristopnega procesa in odpirati ustrezna poglavja na podlagi akcijskih načrtov, saj zahtevajo dosego prepričljivih rezultatov. Komisija bi v vseh fazah procesa redno poročala o doseženem napredku na teh področjih skladno z vmesnimi cilji, opredeljenimi v akcijskih načrtih, in po potrebi o ustreznih korektivnih ukrepih. Za podporo temu procesu bodo namenjena sredstva iz instrumenta za predpristopno pomoč.
5. **Verodostojen proces širitve**, ki zagotavlja jasno perspektivo za pristop in temelji na izpolnjevanju strogih pogojev, je ključen za spodbujanje reform v državah v procesu širitve in državljanom teh držav zagotavlja oprijemljive rezultate že na njihovi poti k pristopu k EU. Izpolnjevanje pogojev na poti k članstvu v EU je velika spodbuda za začetek izvajanja zahtevnih reform in je ključno za zagotovitev podpore širitvi v državah članicah.
6. Uspešna pot Hrvaške k Evropski uniji je vzor za druge države v procesu širitve. Z vstopom prve države zahodnega Balkana v EU se bo uresničila evropska perspektiva te regije.
7. Krepitev **pravne države** bo v večini držav v procesu širitve tudi v prihodnje eden najpomembnejših izzivov in je pomemben pogoj na poti k članstvu v EU. Komisija še vedno prednostno obravnava reformo sodstva in javne uprave ter boj proti organiziranemu kriminalu in korupciji, med drugim z rednim spremljanjem, strukturiranimi dialogi, medsebojnimi pregledi, krepitvijo institucij, instrumentom TMIS in finančno pomočjo.
8. V številnih državah v procesu širitve je bil opažen negativen razvoj dogodkov na področju **svobode izražanja**. Države v procesu širitve morajo nujno zagotoviti odprt in pluralističen medijski prostor, ki bo omogočal kritično in neodvisno novinarstvo.

Komisija bo pozorno spremljala razvoj dogodkov na tem področju in ta vprašanja nadalje vključevala v pristopna pogajanja, zlasti pri poglavju o sodstvu in temeljnih pravicah.

9. Regionalno sodelovanje, ki podpira spravo in vključevanje v EU, ostaja bistven element stabilizacijsko-pridružitvenega procesa. Tovrstno sodelovanje je na številnih področjih napredovalo, vendar pa vprašanja, ki izvirajo zlasti iz konfliktov v preteklosti, še naprej negativno vplivajo na stabilnost na zahodnem Balkanu in jo ogrožajo. Ta vprašanja je treba nujno čim prej rešiti. Nujna prednostna naloga je vključujoče regionalno sodelovanje, ki bi bilo ne glede na razhajanja glede statusa Kosova mogoče, če bi vse strani zavzele konstruktiven in pragmatičen pristop.
10. **Dvostranska vprašanja** morajo vpletene strani zavzeto reševati v dobrososedskem duhu in ob upoštevanju splošnih interesov EU ter čim prej, da ne zavlačujejo pristopnega procesa. Ovire, povezane z dvostranskimi vprašanji, lahko ogrozijo preobrazbeno moč procesa širitve. Komisija poziva zadevne strani, naj si po najboljših močeh prizadevajo za rešitev mejnih sporov v skladu z uveljavljenimi načeli in sredstvi, vključno z možnostjo, da po potrebi zadeve predložijo v obravnavo Meddržavnemu sodišču. Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi. EU je pripravljena prispevati k iskanju rešitev in podpirati ustrezne pobude.
11. Možnost potovanja v EU brez vizuma je nadvse pomembna za državljane vseh držav partneric v procesu širitve. **Liberalizacija vizumskega režima** je kot del pristopnega procesa dodatno napredovala z odpravo vizumske obveznosti za državljane Bosne in Hercegovine ter Albanije decembra 2010, ko sta državi izpolnili zahtevane pogoje. Komisija poziva organe držav zahodnega Balkana, naj sprejmejo vse potrebne ukrepe proti zlorabi režima potovanj brez vizumov. Komisija je spremljanje v obdobju po liberalizaciji vizumskega režima okrepila z vzpostavitvijo mehanizma dialoga z zadevnimi državami, vključno z ukrepi za odpravo posledic zlorab.
12. Komisija bo ob upoštevanju napredka Kosova pri ponovnem sprejemu in ponovnem vključevanju beguncev, ki se vračajo skladno s sklepi Sveta iz decembra 2010 proti koncu leta s Kosovom vzpostavila dialog o vizumih. S Turčijo je EU okrepila sodelovanje o vizumskih vprašanjih, Komisija pa je z njo vzpostavila dialog o vizumih, mobilnosti in migracijah ter bo opredelila konkretne korake, ki jih mora Turčija narediti za liberalizacijo vizumskega režima v prihodnosti. Sprejetje potrebnih ukrepov za hitro sklenitev sporazuma o ponovnem sprejemu s strani Turčije in njegov začetek veljavnosti bi bila pomemben dosežek na tem področju.
13. Države v procesu širitve so začele po svetovni gospodarski krizi **gospodarsko okrevati**, čeprav različno hitro. Turško gospodarstvo je po krizi okrepljeno, njegova rast pa je še vedno izredno velika. Vendar pa so pred vsemi državami v procesu širitve pomembni izzivi. Brezposelnost je v večini držav visoka in se še naprej povečuje. Fiskalna konsolidacija, strukturna reforma in izboljšanje poslovnega okolja, med drugim s krepitvijo pravne države in reformo trga dela, so glavne prednostne naloge za zagotovitev trajnostne oživitve gospodarstva in dosego vključujoče rasti. Komisija v tem okviru poziva države v procesu širitve, da svoje reforme zasnujejo na podlagi ciljev strategije **Evropa 2020**.
14. Komisija bo na podlagi pozitivnih izkušenj pri sedanjem instrumentu decembra 2011 predstavila okvir za zagotavljanje predpristopne **finančne pomoči** iz večletnega

finančnega okvira za obdobje 2014–2020. Tako bo na podlagi teh izkušenj okrepila povezavo med pomočjo in prednostnimi nalogami strategije širitve ter pri tem poudarila socialno-ekonomski razvoj, povečala prožnost pomoči in poenostavila postopke.

15. **Javna podpora** je ključna za uspeh politike širitve. Nacionalni, regionalni in lokalni organi držav članic in držav v procesu širitve imajo pri prizadevanjih za informiranje in komuniciranje v te namene osrednjo vlogo. Komisija je zavezana spodbujanju javnih razprav o procesu širitve, ki temeljijo na uporabnikom prijaznih dejanskih informacijah. Spodbuja razvoj aktivne civilne družbe, ki je eden bistvenih elementov demokracije, poleg tega pa tudi omogoča na podatkih temelječe razprave o širitvi EU.
16. Komisija je sprejela pozitivno mnenje glede pristopa **Hrvaške** k EU s 1. julijem 2013. Pristopna pogajanja so se lahko končala, ko je Hrvaška izpolnila še zadnja merila za zaprtje poglavij, vključno s tistimi iz težavnih poglavij, kot so sodstvo in temeljne pravice ter politika konkurence. Hrvaška mora še naprej utrjevati svoje reforme skladno z zavezami, ki jih je sprejela med pristopnimi pogajanja. Komisija bo pozorno spremljala nadaljnje priprave Hrvaške na prevzem odgovornosti članstva po pristopu. Pričakuje se, da bo Hrvaška tudi v prihodnje podpirala proces širitve drugih držav zahodnega Balkana.
17. **Turčija** je s svojim dinamičnim gospodarstvom in svojo pomembno vlogo v regiji ena ključnih držav za Evropsko unijo. To je razvidno tudi iz trenutnih regionalnih in globalnih političnih in gospodarskih dogajanj. Turčija še naprej izvaja reforme, povezane za EU, vendar so potrebna znatna dodatna prizadevanja, med drugim tudi pri zagotavljanju bistvenih temeljnih pravic. Pristopna pogajanja žal že več kot leto dni niso napredovala. Komisija si bo prizadevala za oblikovanje obnovljene pozitivne agende odnosov med EU in Turčijo, ki bo še naprej podpirala reforme, zlasti vključujoč proces reforme ustave, in gospodarsko vključevanje. Ta agenda bi lahko zajemala vrsto področij skupnega interesa, vključno s političnimi reformami, dialogom o zunanji politiki, usklajevanjem nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU, vizumi, mobilnostjo in migracijami, energetiko, bojem proti terorizmu, trgovino ter sodelovanjem v programih EU. Prispevek Turčije k Evropski uniji bo v celoti učinkovit samo v okviru verodostojne in aktivne pristopne perspektive.

Komisija je zaskrbljena zaradi nedavne zaostritve odnosov med Turčijo in Ciprom. Opozarja, da je Svet Turčijo pozval k izogibanju vsakršnim grožnjam, trenjem in dejanjem, ki bi lahko škodili dobrososedskim odnosom in mirnemu reševanju mejnih sporov. EU je tudi poudarila, da je sklepanje dvostranskih sporazumov v skladu s pravnim redom EU in mednarodnim pravom, vključno s Konvencijo ZN o pomorskem pravu, suverena pravica držav članic EU.

EU je že večkrat poudarila, da mora Turčija nujno izpolniti svojo obveznost glede popolnega nediskriminatornega izvajanja Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu in napredovati pri normalizaciji dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. S tem bi lahko precej spodbudil pristopni proces. EU bo v skladu z zadevnimi sklepi Sveta še naprej spremljala in pregledovala napredek pri vprašanjih, ki jih zajema Deklaracija z dne 21. septembra 2005. Če napredek ne bo dosežen, Komisija priporoča, da EU ohrani ukrepe, sprejete leta 2006.

18. V zvezi s **ciprskim vprašanjem** so voditelji grške in turške skupnosti na Cipru okrepili pogajanja pod okriljem Združenih narodov o celovitem dogovoru. Komisija močno podpira njihova prizadevanja in zagotavlja tehnično svetovanje o vprašanjih v okviru pristojnosti EU. Komisija poziva oba voditelja, naj sprejmeta potrebne kompromise za uspešen zaključek pogajanj, vse vpletene akterje pa, naj osredotočijo vsa prizadevanja na celovito rešitev ciprskega vprašanja. V sedanji intenzivni fazi ciprskih pogajanj je bistveno, da se vse zadevne strani zadržijo in naredijo vse, kar je v njihovi moči, za zagotovitev pozitivnega vzdušja, ki bo omogočilo uspešen zaključek procesa oziroma konkretnije povedano prispevalo k celoviti rešitvi.
19. Pristopni proces z **Islandijo** pridobiva zagon in začela so se pogajanja o določenih poglavjih pravnega reda EU. K temu je precej pripomoglo dejstvo, da je stopnja vključenosti v EU na številnih področjih politik zelo velika. Komisija upošteva značilnosti in pričakovanja Islandije, pri čemer v celoti spoštuje uveljavljeni pristop glede pristopnih pogajanj ter štiti načela in pravni red Unije, ter pogajalski okvir. Za namene javnih razprav o pristopu Islandije bo še naprej zagotavljala dejanske informacije o članstvu v EU.
20. **Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija** še naprej zadostno izpolnjuje politična merila. Glede ključnih reform je bil dosežen določen napredek, vendar pa so izvajanje sprejete zakonodaje, pa tudi zagotavljanje svobode izražanja v medijih, krepitev neodvisnosti sodstva, reforma javne uprave in boj proti korupciji še vedno veliki izzivi.

Komisija ponovno opozarja na svoje priporočilo, da je treba z nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo začeti pogajanja za pristop k Evropski uniji. Komisija poudarja tudi svoje predlog o takojšnjem prehodu na drugo fazo pristopa, kakor je določeno v stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu.

Bistvenega pomena je, da se ohranijo dobri sosedski odnosi ter da se s pogajanjmi pod okriljem ZN poišče rešitev vprašanja glede imena, ki bo sprejemljiva za obe strani (tako sem predlagala prej). Pri tem ne smemo izgubiti še enega leta.

21. **Črna gora** je uspešno obravnavala ključne prednostne naloge, ki jih je EU leta 2010 določila kot predpogoj za začetek pristopnih pogajanj. Država je utrdila nacionalno soglasje o evropskem vključevanju. Komisija glede na sedanji napredek meni, da je Črna gora dosegla potrebno stopnjo skladnosti z merili za članstvo, zlasti s kopenhavnskimi političnimi merili. Kljub temu pa ostaja bistveno, da se ohrani zagon reform s posebnim poudarkom na izvajanju zakonodaje in politik na področju pravne države. V ta namen namerava Komisija predlagati, da se za Črno goro za pogajalska poglavja o sodstvu in temeljnih pravicah ter pravici, svobodi in varnosti iz točke 4 uporablja nov pristop.

Komisija glede na te razmisleke in ob upoštevanju sklepov Sveta iz decembra 2010 predlaga začetek pristopnih pogajanj s Črno goro.

22. **Albansko** notranjepolitično prizorišče so v zadnjem letu zaznamovali predvsem politična mrtva točka, na kateri je obtičalo sodelovanje med vladajočo večino in opozicijo, ter napeto politično ozračje. Politične sile v državi morajo zdaj na podlagi nedavnih spodbudnih znakov nujno ponovno vzpostaviti in ohraniti tako stopnjo političnega dialoga, ki bo omogočala delovanje ključnih demokratičnih institucij,

izboljšanje volilnega okvira in izvajanje bistvenih reform. Komisija spodbuja ključne akterje, naj skupaj oblikujejo konkretne načine za premostitev notranjih razhajanj, da bi uresničili evropsko perspektivo države.

23. Komisija je danes predstavila svoje mnenje o prošnji **Srbije** za članstvo v EU. Glede na doslej doseženi napredek Srbije Komisija priporoča Svetu, naj Srbiji odobri status države kandidatke, pri čemer se razume, da bo ponovno vzpostavila dialog s Kosovom in hitro začela izvajati že dosežene sporazume v skladu z načelom dobre vere.

Srbija je na dobri poti, da zadovoljivo izpolni politična merila, ki jih je Evropski svet določil v Københavnu leta 1993, in pogoje stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, če bo še naprej dosegala napredek in bo poiskala praktične rešitve za težave s Kosovom.

Komisija zato priporoča, da se s Srbijo začnejo pogajanja o pristopu k Evropski uniji, takoj ko bo dosegla nadaljnji znaten napredek pri izpolnjevanju naslednje ključne prednostne naloge:

- dodatni ukrepi za normalizacijo odnosov s Kosovom v skladu s pogoji stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, in sicer na podlagi popolnega spoštovanja načel vključujočega regionalnega sodelovanja, popolnega spoštovanja določb Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti, iskanja rešitev na področju telekomunikacij in vzajemnega priznavanja diplom, nadaljevanja izvajanja vseh že sklenjenih sporazumov v skladu z načelom dobre vere ter aktivnega sodelovanja z misijo EULEX, da bi se okrepile funkcije slednje na celotnem ozemlju Kosova.

Komisija bo pripravila poročilo o tem, kako Srbija izvaja navedeno ključno prednostno nalogo, takoj ko bo slednja dosegla zadosten napredek.

24. EU bo še naprej podpirala **dialog med Beogradom in Prištino**, da bi se spodbudilo sodelovanje, dosegel napredek na poti v EU in izboljšalo življenje ljudi. Izkazalo se je, da je dialog dragoceno sredstvo za obravnavanje razhajanj med obema stranema, pripomogel pa je tudi k sklenitvi več sporazumov na področjih, kot so prosti pretok blaga in oseb, register prebivalstva in kataster.
25. V letu, ki ga zaznamuje dolgotrajni volilni postopek, je bil na **Kosovu** pri agendi reform dosežen omejen napredek. Predsednik in vlada sta pokazala zavezanost evropski perspektivi Kosova, katere rezultat je nekaj začetnih reform. Glavni izzivi, in sicer organizirani kriminal in korupcija ter krepitev javne uprave, so še vedno nerešeni. Komisija predlaga, da se s Kosovom vzpostavi strukturiran dialog o pravni državi, s katerim bi se obravnavali ti izzivi in podprla reforma pravosodja.

Medtem ko se je na jugu Kosova vključevanje Srbov izboljšalo, pa so se na severu napetosti zaostrele. Tudi prebivalci severa morajo uživati koristi evropske perspektive. Komisija zato poudarja, da je pomembno, da Kosovo začne izvajati celovito agendo za sever.

Komisija bo skladno s svojim sporočilom iz leta 2009 tudi v prihodnje podpirala prizadevanja Kosova za uresničenje njegove evropske perspektive, zlasti glede

vizumov, trgovinskega sporazuma in sodelovanja Kosova v programih EU. Komisija bo zato ponovno pregledala sporočilo iz leta 2009, da se zagotovi, da lahko Kosovo še naprej sodeluje v pristopnem procesu EU. Komisija spodbuja prizadevanja za odpravo ovir za razvoj odnosov med EU in Kosovom, ki so posledica razhajanj glede statusa Kosova.

26. V **Bosni in Hercegovini** se je nadaljeval politični in institucionalni zastoj ter z njim tudi ovire za delovanje države in izvajanje reform, povezanih z EU. Oblikovanje vlade na državni ravni je nujna prednostna naloga, ki bo zagotovila učinkovito vodenje na državni ravni. Za napredek na poti k EU mora država spremeniti ustavo skladno s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice, da se odpravi etnična diskriminacija pri zastopanosti v državnih ustanovah, ter sprejeti zakon o državni pomoči. Prav tako še ni sprejet zakon o popisu prebivalstva. Sodelovanje države v strukturiranem dialogu o pravosodju v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa je vodilo za prihodnost, ki temelji na dialogu, kompromisih in osredotočenosti na agendo EU.

Napredovanje pri izpolnjevanju ciljev in pogojev, ki so bili določeni za zaprtje Urada visokega predstavnika, je še vedno bistvenega pomena. Prvič je bil imenovan en sam predstavnik EU v Bosni in Hercegovini, s čimer sta se okrepili prisotnost EU in podpora državi na njeni poti od države pod mednarodnim nadzorom do države z evropsko prihodnostjo skladno s sklepi Sveta iz marca 2011.

27. Politika širitve EU je v države, ki si prizadevajo za njeno članstvo, prinesla **demokatično in gospodarsko prenavo**. Lanski dosežki poudarjajo pomen verodostojne politike širitve. Obenem pa v nekaterih primerih zaradi pomanjkanja ali odsotnosti politične volje in zavezanosti konkretnim rezultatom pristopni proces ne bo napredoval in lahko obtiči na mestu. Izvajanje težavnih reform bo stabilne, bolje pripravljene in uspešnejše države v procesu širitve približalo EU.

PRILOGA 1

Sklepne ugotovitve in priporočila iz mnenja Komisije o prošnji Srbije za članstvo

Srbija je glede na obsežne reforme, izvedene v zadnjih letih, znatno napredovala pri izpolnjevanju političnih meril, ki jih je določil Evropski svet na zasedanju v Københavnu leta 1993, in sicer da mora država imeti stabilne institucije, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo in človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin, pa tudi pri izpolnjevanju pogojev stabilizacijsko-pridružitvenega procesa. Ima celovit ustavni, zakonodajni in institucionalni okvir, ki na splošno ustreza evropskim in mednarodnim standardom. Zakonodajne dejavnosti parlamenta so v sedanjem zakonodajnem obdobju postale veliko bolj učinkovite. Pravni in institucionalni okvir pravne države sta celovita, tudi na področju boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, na katerem so že vidni prvi rezultati. Pravni okvir za varstvo človekovih pravic in manjšin je dobro razvit in se je začel izvajati. Srbija je dosegla popolnoma zadovoljivo raven sodelovanja z Mednarodnim kazenskim sodiščem na nekdanjo Jugoslavijo in prevzema vse bolj dejavno vlogo pri spodbujanju sprave v regiji. Pristala je na sodelovanje v dialogu s Kosovom za lajšanje življenja prebivalcev, na podlagi katerega je bilo sprejetih več sporazumov (o prostem pretoku oseb in blaga, registru prebivalstva in katastrofi), ter sprejela prve ukrepe za njihovo izvajanje.

Kar zadeva gospodarska merila, je Srbija sprejela pomembne ukrepe za vzpostavitev delujočega tržnega gospodarstva ter kljub svetovni gospodarski in finančni krizi dosegla določeno stopnjo makroekonomske stabilnosti. Vendar pa bodo potrebna dodatna prizadevanja za prestrukturiranje gospodarstva in izboljšanje poslovnega okolja, zlasti s krepitvijo pravne države in zmanjšanjem birokracije, krepitvijo konkurence in vloge zasebnega sektorja ter odpravo togosti na trgu dela. Da bi bila država srednjeročno kos konkurenčnemu pritisku in tržnim silam znotraj Unije, mora izvesti strukturne reforme za povečanje proizvodne zmogljivosti gospodarstva in ustvarjanje razmer, ki bodo pritegnile več tujih naložb.

Srbija je dosegla pozitivne rezultate pri izvajanju svojih obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma in začasnega sporazuma.

Če bo nadaljevala postopek usklajevanja zakonodaje ter si še naprej prizadevala za njeno izvajanje in izvrševanje, bi lahko srednjeročno prevzela obveznosti članstva na skoraj vseh področjih pravnega reda Unije. Posebno pozornost bo morala nameniti področjem kmetijstva in razvoja podeželja, sodstva in temeljnih pravic, pravice, svobode in varnosti ter finančnega nadzora. Popolno skladnost s pravnim redom Unije na področju okolja in podnebnih sprememb bi lahko dosegla le dolgoročno, za kar bi bile potrebne večje naložbe.

Na podlagi predhodnih ocen bi imel pristop Srbije omejen skupni vpliv na politike Evropske unije ter ne bi prizadel sposobnosti Unije, da ohranja in pogloblja svoj lastni razvoj.

Glede na doslej doseženi napredek Srbije Komisija priporoča Svetu, naj Srbiji odobri status države kandidatke, pri čemer se razume, da bo ponovno vzpostavila dialog s Kosovom in hitro začela izvajati že dosežene sporazume v skladu z načelom dobre vere.

Srbija je na dobri poti, da zadovoljivo izpolni politična merila, ki jih je Evropski svet določil v Københavnu leta 1993, in pogoje stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, če bo še naprej dosegala napredek in bo poiskala praktične rešitve za težave s Kosovom.

Komisija zato priporoča, da se s Srbijo začnejo pogajanja o pristopu k Evropski uniji, takoj ko bo dosegla dodaten znaten napredek pri izpolnjevanju naslednje ključne prednostne naloge:

dodatni ukrepi za normalizacijo odnosov s Kosovom v skladu s pogoji stabilizacijsko-pridružitvenega procesa, in sicer na podlagi popolnega spoštovanja načel vključujočega regionalnega sodelovanja, popolnega spoštovanja določb Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti, iskanja rešitev na področju telekomunikacij in vzajemnega priznavanja diplom, nadaljevanja izvajanja vseh že sklenjenih sporazumov v skladu z načelom dobre vere ter dejavnega sodelovanja z misijo EULEX, da bi se okrepile funkcije slednje na celotnem ozemlju Kosova.

Komisija bo pripravila poročilo o tem, kako Srbija izvaja navedeno ključno prednostno nalogo, takoj ko bo slednja dosegla zadosten napredek.

Srbija je pozvana, naj ohrani zagon reform pri doseganju potrebne stopnje skladnosti z merili za članstvo, pri čemer mora posebno pozornost nameniti pravni državi, in naj bo še naprej konstruktivno angažirana v regionalnem sodelovanju ter pri krepitvi dvostranskih odnosov s sosednjimi državami. Pričakuje se, da bo nadaljevala izvajanje začasnega sporazuma in izvajala stabilizacijsko-pridružitveni sporazum, ko bo ta enkrat začel veljati. Komisija bo še naprej podpirala ta prizadevanja prek finančnega instrumenta za predpristopno pomoč.

PRILOGA 2

Sklepne ugotovitve glede Hrvaške, nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, Črne gore, Albanije, Bosne in Hercegovine, Kosova¹⁷, Turčije ter Islandije

Hrvaška

Pristopna pogajanja so se zaključila junija 2011, po tem ko je Hrvaška izpolnila še zadnja merila za zaprtje poglavij. Država se mora zdaj opreti na visoko stopnjo usklajenosti, ki jo je dosegla, in se osredotočiti na preostale dejavnosti v okviru priprav na pristop. To poročilo o napredku je del Komisijinega spremljanja izvajanja vseh zavez, ki jih je Hrvaška sprejela v pristopnih pogajanjih, in nadaljnjih priprav te države za prevzem odgovornosti članstva, ki jih pomeni pristop.

Hrvaška še naprej izpolnjuje **politična merila**. Dosegla je znaten napredek na vseh področjih, vključno s pravno državo, in prvi rezultati so že vidni. Zdaj mora ta prizadevanja nadaljevati, da bi rezultate utrdila.

Področji **demokracije in pravne države** sta bili dodatno okrepljeni. Delovanje *vlade* in *parlamenta* je bilo še naprej učinkovito. Na področju reforme *javne uprave* so potrebna dodatna prizadevanja za utrditev učinkovitega izvajanja pravnega okvira, da bi se zaključil razvoj sodobnih, zanesljivih in depolitiziranih javnih služb, ki so usmerjene k državljanom.

Hrvaška je dobro napredovala na področju *sodstva*. Z novo zakonodajo je dodatno okrepila neodvisnost sodstva in sprejela je več ukrepov za izboljšanje njegove učinkovitosti. Uvedla je nov sistem za imenovanje sodnih uradnikov. Med izzive še vedno sodi zlasti potreba po večji učinkovitosti sodstva in zagotavljanju praktičnega izvajanja novih ukrepov v zvezi z neodvisnostjo, nepristranskostjo in odgovornostjo sodstva. Napredek je bil dosežen tudi pri nepristranski obravnavi v sojenjih v zvezi z vojnimi zločini. Štirje specializirani senati za vojne zločine so postali izključno pristojni za vse nove zadeve in njihovo vlogo bi bilo treba dodatno okrepiti v zvezi s tekočimi postopki. Ministrstvo za pravosodje je sprejelo strategijo za reševanje problema nekaznovanosti, zlasti v primerih, v katerih so bile žrtve srbske narodnosti ali so bili domnevni storilci člani hrvaških varnostnih sil.

Na področju *boja proti korupciji* je bil dosežen znaten napredek. Hrvaška je okrepila protikorupcijska prizadevanja, ki so že dala pozitivne rezultate. Izboljšala je zakonodajo in okrepila pristojne organe. Izboljšati mora rezultate pri učinkoviti obravnavi primerov korupcije, in sicer tako na visoki kot na lokalni ravni, med drugim tudi na področju javnih naročil in sodstva. Pridobiti mora dodatne izkušnje pri praktičnem izvajanju pred kratkim sprejetega pravnega okvira na področju preprečevanja korupcije in dodatno okrepiti strukture, potrebne za njegovo izvajanje.

Spoštovanje človekovih pravic je bilo na splošno še naprej dobro in dosežen je bil dodaten napredek na področju **človekovih pravic in varstva manjšin**. Hrvaška je še naprej sprejemala različne ukrepe za osveščanje javnosti in izboljšanje varstva človekovih pravic. Kar zadeva *dostop do sodnega varstva*, se je izvajanje zakona o pravni pomoči še naprej izboljševalo, zlasti s poenostavitvijo postopkov. V zvezi z *zaporniškim sistemom* so se nadaljevale dejavnosti za razširitev zmogljivosti zavodov za prestajanje kazni zapora in ukrepov z

¹⁷ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244.

odvzemom prostosti ter zavodov za zdravljenje obsojencev, vendar so hrvaški zapori še vedno prezasedeni. Kar zadeva *slabo ravnanje*, je varuh človekovih pravic prejel nove pritožbe glede uporabe prekomerne sile policije, na podlagi katerih bo treba ustrezno ukrepati.

Svoboda izražanja, vključno s svobodo in pluralnostjo medijev, je s hrvaško zakonodajo urejena ter se na splošno spoštuje. Dodaten napredek je bil dosežen pri preglednosti lastništva medijev. Vendar pa je bil napredek omejen pri preiskavah v zadevah, začelih v prejšnjih letih v zvezi z ustrahovanjem novinarjev, ki so raziskovali korupcijo in organizirani kriminal, čeprav je res, da je bilo prijavljenih le malo novih primerov. Razvoj preiskovalnega novinarstva še zlasti ovirajo gospodarski pritiski. Na lokalni ravni je še vedno problematično politično vplivanje. Z vidika *svobode zbiranja* je treba nenehno pozornost namenjati ravnanju ob demonstracijah.

Določen napredek je bil dosežen na področju *pravic žensk in enakosti spolov*. Vendar pa se položaj žensk na trgu dela ni bistveno spremenil in odstotek nezaposlenih žensk je še naprej visok. Napredek na področju *otrokovih pravic* je bil omejen. Varuhinja otrokovih pravic je dejavnije posredovala v primerih nasilja nad otroki, v katerih pristojni organi niso ustrezno ukrepali.

Pri vključevanju *socialno ranljivih skupin in invalidov* je bil napredek omejen. Zmožljivosti urada varuha pravic invalidov se krepijo. Uporaba meril za določanje upravičencev do socialnih transferjev ni enotna in zakonodaja, ki ureja posebne pravice, je razdrobljena. Prehod z oskrbe v ustanovah na storitve oskrbe v skupnostih napreduje počasi. *Delavske in sindikalne pravice* se na splošno spoštujejo.

Hrvaška je začela dosegati rezultate pri izvajanju *protidiskriminacijskega* zakona in zakonodaje o zločinih iz sovraštva. Sprejeti so bili različni ukrepi za osveščanje in urad varuha za človekove pravice se krepi. Organi pregona so sprožili več zadev v skladu z zakonodajo o zločinih iz sovraštva. Vendar pa so potrebni dodatni rezultati in država mora obravnavati negativno nastrojenost do homoseksualcev in tujcev v svoji družbi.

V zvezi s *spoštovanjem in varstvom pravic manjšin ter kulturnih pravic* je bil dosežen določen napredek. Na visoki politični ravni se je nadaljevalo javno izražanje zavezanosti varstvu pravic manjšin, v okviru katerega ja bil ponovno potrjen položaj manjšin v hrvaški družbi. Za organizacije manjšin je bilo zagotovljeno financiranje. Policijske preiskave primerov sovražnosti do manjšin so se izboljšale. Sprejeti so bili ukrepi za boljše izvajanje zaposlitvenih določb iz ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin in načrt za zaposlovanje manjšin, ki ga je zdaj treba začeti izvajati. Vendar pa mora Hrvaška še naprej spodbujati strpnost do manjšin, zlasti do hrvaških Srbov. Še vedno se pojavljajo primeri diskriminacije, predvsem v javnem sektorju na lokalni ravni. Izboljšan je bil dostop pripadnikov romske manjšine do izobraževanja, zlasti predšolskega. Nadaljevalo se je izboljševanje infrastrukture v nekaterih romskih naseljih. Udeležba romske skupnosti v izobraževalnem sistemu je še naprej problematična. Poleg tega bi lahko Romi bolje izkoriščali ukrepe, sprejete v njihovo dobro. Dostop Romov do ustreznih bivališč ter socialnega in zdravstvenega varstva je še vedno problematičen in brezposelnost med romskim prebivalstvom je še naprej izredno visoka.

Pri vprašanju *vračanja beguncev* je bil dosežen dober napredek. Begunci so se še naprej vračali na Hrvaško. Napredek je bilo opaziti pri stanovanjskih vprašanjih, zlasti v smislu zagotavljanja nastanitve v okviru programov pomoči za nastanitev beguncev, ki se vračajo. Prav tako so se zmanjšale zamude pri obravnavi pritožb na zavrnjene zahteve za obnovo

stanovanjskih objektov. Obnova drugih nepremičnin je napredovala. Izvajanje odločitve o priznavanju pravic do pokojnine se je nadaljevalo. Vendar pa mora Hrvaška doseči napredek pri zagotavljanju nastanitve za približno 2 500 preostalih prosilcev v okviru navedenih programov pomoči za nastanitve. Pospešiti je treba prizadevanja za ustvarjanje ekonomskih in socialnih pogojev, potrebnih za trajno vračanje beguncev.

Na področju **regionalnih vprašanj in mednarodnih obveznosti** Hrvaška še naprej sodeluje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo. Medagencijska projektna skupina v okviru hrvaške vlade v svojih preiskavah, katerih cilj je izslediti oz. pridobiti informacije o manjkajočih dokumentih v zvezi z uporabo topništva, ki jih je zahteval urad tožilca Mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo, proučevala pomembne nove sledi. Vendar pa ni mogla pridobiti vseh manjkajočih vojaških dokumentov. Prav tako bi se morali politični voditelji izogibati izjavam in dejanjem, ki bi lahko omajali pomen sprave ter potrebo po tem, da je pravici zadoščeno s pregonom oseb, odgovornih za vojne zločine.

Znatni napredek je bil dosežen v zvezi s *procesom sarajevske deklaracije*. Po srečanjih junija in septembra 2011 so se Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Črna gora in Srbija sporazumele o številnih vprašanjih, vključno z besedilom skupne izjave, ki naj bi bila podpisana na ministrski konferenci v Beogradu novembra 2011.

Hrvaška vlada je julija sprejela izjavo o spodbujanju evropskih vrednot v jugovzhodni Evropi in jo predložila parlamentu v sprejetje. Izjava vsebuje odločno zavezanost Hrvaške, da dvostranska vprašanja, kot je na primer vprašanje meje, ne smejo ovirati pristopa držav kandidat k EU v obdobju od začetka pristopnega procesa do začetka veljavnosti pogodbe o pristopu.

Hrvaška je še naprej dejavno sodelovala v regionalnih pobudah, med drugim tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini. Dvostranski odnosi z drugimi državami v procesu širitve in sosednjimi državami članicami EU se še naprej razvijajo, tudi s Srbijo, vendar nekatera vprašanja terjajo nenehno pozornost, zlasti sodelovanje v preiskavah vojnih zločinov in pri pregonu odgovornih oseb. Odnosi s *Slovenijo* so se z začetkom veljavnosti arbitražnega sporazuma o meji še izboljšali.

Hrvaško **gospodarstvo** je bilo leta 2010 in v prvem četrtletju leta 2011 še vedno v recesiji, kljub oživitvi gospodarstev v EU in drugih trgovinskih partnerjih. Vendar pa se od pomladi pojavljajo znaki povečane gospodarske dejavnosti. Brezposelnost, javni primanjkljaj in javni dolg so se še naprej povečevali. Ključna šibka točka hrvaškega gospodarstva je velika zunanja zadolženost.

Kar zadeva **gospodarska merila**, ima Hrvaška delujoče tržno gospodarstvo. Država bi morala biti sposobna spoprijeti se s pritiski konkurence in tržnimi silami v Uniji, če bo odločno izvajala svoj obsežni program reform in tako zmanjšala strukturne pomanjkljivosti.

Ohranjeno je bilo splošno politično soglasje o temeljih tržnega gospodarstva. Ob upoštevanju obstoječih omejitev je makroekonomska politika na splošno omogočila odziv na izzive, ki jih je prinesla recesija. Zaradi šibkih inflacijskih pritiskov je centralni banki uspelo ohraniti stabilen devizni tečaj in finančno stabilnost, hkrati pa je lahko nadaljevala ohlapno monetarno politiko. Bančni sektor je bil še naprej odporen na pretrese. Na proračunskem področju so si pristojni organi prizadevali omejiti rast primanjkljaja z omejevanjem odhodkov. Izboljšan je bil proračunski okvir za doseganje fiskalne vzdržnosti v srednjeročnem obdobju. Primanjkljaj

tekočega računa se je še naprej zmanjševal, kar gre pripisati povečanju izvoza in umirjenemu domačemu povpraševanju, zaradi katerega je bil uvoz majhen. Določen napredek, čeprav omejen, je bil dosežen pri strukturnih reformah v okviru načrta za oživitve gospodarstva.

Vendar je bilo izvajanje strukturnih reform na splošno še vedno počasno, zlasti na področju privatizacije in prestrukturiranja podjetij, ki poslujejo z izgubo. Naložbeno okolje je bilo še naprej neugodno zaradi prevelike regulativne obremenitve, nepredvidljivosti upravnih odločitev, zlasti na lokalni ravni, in številnih nedavnih dajatev. Načrtovane reforme zelo togega trga dela so bile ozko omejene in že tako nizki zaposlenost ter stopnja delovne aktivnosti sta še dodatno upadli. Socialni transferji, ki predstavljajo sorazmerno visok delež javnih proračunov, so bili še naprej slabo usmerjeni. Glede na potrebo po doseganju fiskalne vzdržnosti v srednjeročnem obdobju bi bilo mogoče proračunski postopek še izboljšati. Večja učinkovitost javne porabe je še vedno ključen izziv.

Kar zadeva **sposobnost prevzema obveznosti članstva**, je Hrvaška še naprej dobro napredovala pri pripravah na izpolnjevanje zahtev EU in je dosegla visoko raven usklajenosti s pravili EU v večini sektorjev. Na večini področij je bil dosežen nadaljnji napredek, tudi v zvezi s poglavji, pri katerih je raven usklajenosti s pravnim redom EU že visoka. Na nekaterih področjih mora država sprejeti dodatne ukrepe za izboljšanje upravnih zmogljivosti, ki so potrebne za pravilno izvajanje pravnega reda EU. Izvajanje stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma je potekalo nemoteno.

Na področju *prostega pretoka blaga* je bil dosežen dober napredek. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU v tem poglavju je dobro napredovalo, vendar pa so potrebna dodatna prizadevanja, zlasti glede revizije preostalih določb horizontalne zakonodaje ter zakonodaje o proizvodih po starem in novem pristopu, da bi bila nacionalna zakonodaja popolnoma usklajena s pravnim redom EU.

V zvezi s *prostim gibanjem delavcev* je bilo opaziti stalen napredek in priprave na uporabo pravnega reda na tem področju potekajo po načrtih. Tudi v prihodnje mora biti pozornost namenjena krepitvi upravne zmogljivosti z vidika usklajevanja sistemov socialne varnosti.

Dodaten napredek je bil dosežen na področju *pravice do ustanavljanja in svobode opravljanja storitev*, na katerem je usklajenost nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na splošno zadovoljiva. Tudi v prihodnje bodo potrebni ukrepi na področju vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij ter prenosa in izvajanja direktiv o storitvah, da bi se dosegla popolna usklajenost nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Prav tako je potrebna dodatna krepitev upravne zmogljivosti regulativnega organa za poštna storitve.

Na področju *prostega pretoka kapitala* je bil dosežen dodaten napredek z vidika pravnega reda EU na področju plačilnih storitev, liberalizacije kapitalskih tokov in preprečevanja pranja denarja. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na tem področju je skoraj zaključeno.

Na področju *javnih naročil* je bil dosežen nadaljnji napredek. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU poteka v skladu z načrti in je v zaključni fazi. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti usklajevanju sekundarne zakonodaje z novim zakonom o javnih naročilih in krepitvi institucij v tem sektorju z nenehnim usposabljanjem in poklicnim razvojem njihovega osebja.

O napredku je mogoče poročati na področju *prava gospodarskih družb*, na katerem usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU poteka po načrtih. Dodaten napredek je bil dosežen na področju *prava intelektualne lastnine* in usklajenost nacionalne zakonodaje z zadevnim pravnim redom EU je dosegla zelo visoko raven. Osveščenost javnosti o pravicah intelektualne lastnine je treba dodatno okrepiti.

Na področju *politike konkurence* je bil dosežen znaten napredek, zlasti z odobritvijo načrtov za prestrukturiranje ladjedelnic. Vendar pa še ni bila podpisana nobena pogodba o privatizaciji. Hrvaška je na tem področju dosegla visoko raven usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU. Potrebna so dodatna prizadevanja, da bi se po začetku veljavnosti novega zakona o konkurenci nadalje izboljšali rezultati ukrepov hrvaškega urada za konkurenco v boju proti kartelom.

Na področju *finančnih storitev* je bil dosežen dober napredek, tako z vidika usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU kot tudi krepitve upravne zmogljivosti. Usklajenost s pravnim redom EU je dosegla visoko raven.

Hrvaška je dobro napredovala na področju *informacijske družbe in medijev* ter je dosegla visoko raven usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Potrebna so dodatna prizadevanja za spodbujanje liberalizacije vseh segmentov trga elektronskih komunikacij in neodvisnosti javne radiotelevizije.

O dobrem napredku je mogoče poročati na področju *kmetijstva in razvoja podeželja*, zlasti z vidika ustanovitve in delovanja plačilne agencije ter integriranega upravnega in kontrolnega sistema, pa tudi skupne ureditve trga. Priprave na splošno potekajo v skladu z načrti. Hrvaška mora nadaljevati pomembne ukrepe na vseh navedenih področjih, da bo imela popolnoma operativne sisteme, ki so skladni s predpisi EU. Trajna prizadevanja so potrebna tudi pri usklajevanju sistema za podporo kmetijstvu s pravnim redom EU. Hrvaška mora nemudoma okrepiti svojo zmogljivost črpanja sredstev za razvoj podeželja.

O dobrem napredku je mogoče poročati na področju *varnosti hrane ter veterinarske in fitosanitarne politike*, zlasti pri prenosu zakonodaje EU in sprejemanju izvedbene zakonodaje. V več sektorjih je prenos zakonodaje skoraj zaključen. Hrvaška si mora še naprej prizadevati za nadgradnjo in nadzor relevantnih ustanov, vzpostavljanje mejnih kontrolnih točk, spremljanje sektorja živalskih stranskih proizvodov ter krepitev svoje upravne in nadzorne zmogljivosti.

Na področju *ribištva* je država še naprej dosegala dober napredek pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Priprave so na splošno dobro napredovale. Hrvaška si mora še naprej prizadevati za izvajanje zakonodaje, zlasti v zvezi z upravljanjem, inšpekcijo in nadzorom ladjevja, pa tudi v zvezi s strukturno politiko.

Na področju *prometne politike* je bil dosežen dodaten napredek in usklajenost nacionalne zakonodaje na tem področju z zadevnim pravnim redom EU je dobra. Potrebna so dodatna prizadevanja, zlasti za nadaljevanje dela v zvezi z drugo fazo Sporazuma o skupnem evropskem zračnem prostoru, dokončanje usklajevanja zakonodaje na področju letalstva s pravnim redom EU in zagotovitev polne operativnosti organa, pristojnega za varnost v železniškem prometu, ter sistema spremljanja in obveščanja za ladijski promet.

Določen napredek je bil dosežen na področju *energetike*, na katerem je raven usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU visoka. Potrebna so nadaljnja prizadevanja, zlasti

pri odpiranju trgov z elektriko in plinom ter pri doseganju ciljev EU na področju obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti. Upravne postopke za projekte na področju obnovljivih virov energije je treba poenostaviti in upravno zmogljivost okrepiti.

Določen napredek je bil dosežen na področju *obdavčenja*. Usklajenost hrvaške zakonodaje s pravnim redom EU je zelo visoka, vendar so potrebni nekateri dodatni ukrepi, predvsem na področju DDV in trošarin. Hrvaška bi morala še naprej izvajati dejavnosti za pripravo na medsebojno povezanost informacijskih sistemov.

Določen napredek je bil dosežen na področju *ekonomske in monetarne politike*, na katerem je usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU zaključeno. Koristni bi bili nadaljnji ukrepi za izboljšanje usklajevanja gospodarske politike.

Na področju *statistike* je bil dosežen dober napredek. Raven usklajenosti nacionalne zakonodaje z zadevnim pravnim redom EU je dobra. Še naprej si je treba prizadevati za popolno uskladitev hrvaške statistike z zahtevami EU.

Določen napredek je bil dosežen na področju *socialne politike in zaposlovanja*. Raven usklajenosti nacionalne zakonodaje z zadevnim pravnim redom EU je dobra, vendar pa ostajajo nekatere vrzeli, zlasti v zvezi s prenosom direktiv delovnega prava zunaj področja uporabe zakona o delovnih razmerjih ter na področjih boja proti diskriminaciji in spodbujanja enakosti spolov. Ustrežno pozornost bi bilo treba nameniti odpravljanju strukturnih pomanjkljivosti na trgu dela, pa tudi delovanju socialnega dialoga in krepitvi zmogljivosti socialnih partnerjev. Na vseh področjih bi bilo treba nenehno krepiti upravno zmogljivost.

Na področju *podjetniške in industrijske politike* je bil dosežen določen napredek. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU v tem poglavju je zelo napredovalo. Nadaljnja trajna prizadevanja je treba usmeriti v zmanjšanje upravnega bremena, da bi se izboljšalo poslovno okolje, in na inovacije ter razvoj znanja in spretnosti. Usklajevanje opredelitve MSP s pravnim redom EU je treba zaključiti. Še naprej si je treba prizadevati za prestrukturiranje ladjedelniške panoge.

Hrvaška je dosegla dodaten napredek na področju *vseevropskih omrežij*, na katerem je usklajevanje s pravnim redom EU že zaključeno.

Na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov* je bil dosežen dober napredek. Hrvaška se približuje zaključni fazi priprav na izvajanje kohezijske politike na vseh področjih. Nadaljnja trajna prizadevanja je treba usmeriti v povečanje upravnih zmogljivosti države za prihodnje izvajanje kohezijske politike in v oblikovanje rezerve zrelih projektov.

Hrvaška je dosegla znaten napredek na področju *sodstva in temeljnih pravic*. Reforma sodstva se je nadaljevala s sprejetjem nove zakonodaje za dodatno krepitev neodvisnosti sodstva in nadaljnje zmanjšanje sodnih zaostankov. Sodni reformi je treba nenehno nameniti pozornost, zlasti z vidika učinkovitosti sodstva in praktičnega izvajanja novih ukrepov v zvezi z njegovo neodvisnostjo, nepristranskostjo in odgovornostjo. Hrvaška je še naprej izboljševala obravnavo zadev, povezanih z vojnimi zločini. Vprašanje nekaznovanosti je treba temeljito obravnavati. Protikorupcijska prizadevanja so bila okrepljena s pozitivnimi rezultati, zlasti kar zadeva izboljšave zakonodaje in krepitev pristojnih organov. Potrebni so boljši rezultati pri učinkoviti obravnavi primerov korupcije, in sicer tako na visoki kot na lokalni ravni, med drugim tudi na področju javnih naročil in sodstva. Država mora pridobiti dodatne izkušnje pri praktičnem izvajanju pred kratkim sprejetega pravnega okvira na področju preprečevanja

korupcije. Varstvo temeljnih pravic je bilo okrepljeno, vendar ga je treba v praksi še izboljšati, zlasti kar zadeva manjšine in begunce.

O dobrem napredku je mogoče poročati na področju *pravice, svobode in varnosti*, na katerem je usklajevanje zakonodaje s pravnim redom EU na splošno napredovalo. Pravni okvir na področju azila je bil okrepljen. Pozornost je treba nameniti izboljšanju vključevanja oseb, ki jim je bila na Hrvaškem priznana zaščita, in zaščiti mladoletnih nezakonitih migrantov. Nadaljevati je treba usklajevanje nacionalne zakonodaje o vizumih z zadevnim pravnim redom EU. V zvezi z zunanjimi mejami je bil dosežen napredek. Osebe in oprema mejne policije sta se še naprej krepila. Hrvaška se mora osredotočiti na pravočasno izvajanje revidiranega akcijskega načrta za celostno upravljanje mej. Na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih in kazenskih zadevah je bil dosežen napredek. O dobrem napredku je mogoče poročati tudi na področju boja proti organiziranemu kriminalu in drogam.

Napredek na področju *znanosti in raziskav* se je nadaljeval in raven usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU je visoka, vendar pa so še vedno potrebna prizadevanja glede ravni naložb v raziskave ter visoko usposobljenih raziskovalcev in njihovih pravic. Pri zasnovi razvojne politike bi bilo treba ustrezno upoštevati priprave na Unijo inovacij.

Na področju *izobraževanja, usposabljanja, mladih in kulture* je bil dosežen dober napredek. Raven usklajenosti nacionalne zakonodaje z zadevnim pravnim redom EU je dobra. Hrvaška že od januarja 2011 polno sodeluje v programih Vseživljenjsko učenje ter Mladi v akciji. Nenehno pozornost je treba namenjati poklicnemu izobraževanju in usposabljanju ter izobraževanju odraslih.

Na področju *okolja* je bil dosežen napredek. Priprave Hrvaške z vidika usklajevanja nacionalne zakonodaje na tem področju s pravnim redom EU in njenega izvajanja so na splošno v zaključni fazi, zlasti na področju kakovosti vode in kemikalij. Izboljšati je treba izvajanje horizontalnega pravnega reda ter zlasti povečati učinkovitost sodelovanja javnosti in dostop do sodnega varstva v okoljskih zadevah. Še vedno so potrebna znatna prizadevanja za nadaljnjo krepitev upravnih zmogljivosti, predvsem na področju varstva narave in podnebnih sprememb. Kar zadeva *podnebne spremembe*, so potrebna znatna nadaljnja prizadevanja za dokončanje usklajevanja nacionalne zakonodaje z zadevnim pravnim redom EU in za zagotovitev njenega izvajanja, zlasti na področju letalstva, brezplačnih dodelitev pravic, registrov in dražb.

Določen napredek je bil dosežen na področju *varstva potrošnikov in zdravja*. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU in priprave na področju varstva potrošnikov so dobro napredovale. Potrebna so trajna prizadevanja za rešitev preostalih odprtih vprašanj na področju javnega zdravja.

Na področju *carinske unije* je Hrvaška še naprej dobro napredovala. Usklajenost zakonodaje ne tem področju s pravnim redom EU je zelo visoka in se je v zadevnem obdobju še izboljšala. Hrvaška je še naprej krepila svojo upravno in operativno zmogljivost z nadgradnjo opreme za fizične preglede in izboljšanjem zmogljivosti za analizo tveganj. Tudi na področju medsebojne povezanosti informacijskih sistemov so priprave dobro napredovale in bi se morale nadaljevati. Potrebna so prizadevanja za krepitev upravne zmogljivosti na področju notranjih kontrol, naknadnih kontrol in obvladovanja tveganja.

Hrvaška je napredovala na področju *zunanjih odnosov*, na katerem je dosegla napredno stropno usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU, ter je svoja stališča še

naprej koordinirala in usklajevala s stališči EU v mednarodnih organizacijah. Vendar pa mora okrečiti prizadevanja za usklajitev svojih mednarodnih sporazumov s pravnim redom EU ter za okrepitev upravne zmogljivosti na področju razvojne politike in humanitarne pomoči.

Na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike* je Hrvaška dosegla dodaten napredek. Še naprej je sodelovala v več misijah skupne varnostne in obrambne politike EU. Na tem področju je dosegla visoko stopnjo usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Država mora še naprej krepiti izvajanje nadzora nad orožjem, vključno s preglednostjo podatkov, ki se nanašajo na orožje.

Hrvaška je dodatno napredovala na področju *finančnega nadzora*, na katerem je dosegla visoko stopnjo usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU. Potrebna so nenehna prizadevanja, da bi se na Hrvaškem na splošno izboljšala notranji nadzor javnih financ ter zunanja revizija na centralni in lokalni ravni.

Na področju *finančnih in proračunskih določb* je mogoče poročati o dobrem napredku. Upravna infrastruktura in postopki za upravljanje sistema virov lastnih sredstev po pristopu so večinoma vzpostavljeni.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je še naprej zadovoljivo izpolnjevala **politična merila**. Nadaljevala je reforme, povezane s pristopom, vendar mora ključne izzive še premagati. Parlamentarne volitve junija so na splošno potekale v skladu z mednarodnimi standardi. Nova vladajoča koalicija je bila hitro oblikovana. Določen napredek je bil dosežen na področju sodstva in javne uprave, zlasti glede pravnega okvira. Potrebna so nadaljnja prizadevanja, da bi se zagotovilo učinkovito izvajanje zlasti zakonodaje na področju svobode izražanja v medijih, sodne in upravne reforme ter boja proti korupciji. Dialog med vlado in opozicijo je treba okrečiti, da bi se zagotovilo nemoteno delovanje institucij.

Ohridski okvirni sporazum, ki je bil podpisan pred desetimi leti, je za nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo še naprej bistveni element ohranjanja demokracije in pravne države. Določen napredek je bil dosežen pri izvajanju zakona o uporabi jezikov, decentralizaciji in pravični zastopanosti. Potrebna so nenehna prizadevanja za obravnavo aktualnih izzivov, kot je na primer izobraževanje, in zagotovitev dobrih odnosov med vsemi skupnostmi.

Izboljšana je bila izvedba volitev, ki so bile resnično konkurenčne in dobro vodene po vsej državi. Vlada mora odpraviti pomanjkljivosti ter v celoti izvajati sklepne ugotovitve in priporočila misije OSCE/ODIHR za opazovanje volitev. Vire parlamenta je treba povečati, da bo lahko v celoti opravljal svojo vlogo. Zaradi bojkota opozicije je bilo delovanje parlamenta ovirano v obdobju od januarja do volitev. Opozicija je po volitvah znova prisotna v parlamentu. Pri reformi parlamenta je bil dosežen določen napredek. Izvajanje zakona o uporabi jezikov in poslovnika parlamenta je napredovalo. Politični dialog je treba dodatno okrečiti.

Vladna koalicija je premagala težave in okrečila svoje notranje sodelovanje. Nova vlada je dala svež zagon procesu reform za pristop k EU. Kar zadeva lokalno vlado, mora biti finančni okvir za zagotavljanje lokalnih storitev preglednejši in pravičnejši.

Z ustanovitvijo ministrstva, pristojnega za reformo javne uprave, je bil dosežen napredek v zvezi z okvirom za javno upravo. Razvoj storitev e-uprave je šel v smeri boljših storitev za

državljanke. Vendar pa je bil napredek pri izvajanju reform na splošno omejen. Potrebna so znatna nadaljnja prizadevanja, zlasti glede politike zaposlovanja ter spoštovanja načel preglednosti, strokovnosti in neodvisnosti javnih storitev. Spremembe zakona o splošnem upravnem postopku ne omogočajo učinkovitega zagotavljanja upravnih storitev in varstva za državljanke.

Sprejet je bil obsežen zakonodajni sveženj za povečanje učinkovitosti sodstva in nekateri njegovi deli bodo začeli veljati v obdobju 2012–2015. Z ustanovitvijo višjega upravnega sodišča je bila zapolnjena vrzel v sodnem sistemu. Odpravljene so bile glasovalne pravice ministra za pravosodje v sodnem svetu, da bi se s tem še povečala neodvisnost sodstva. Potrebni so dodatni ukrepi za izboljšanje neodvisnosti in strokovnosti v praksi, zlasti z ustreznimi postopki zaposlovanja. Izvajanje že začelih reform je treba okrepiti.

Pravni okvir protikorupcijske politike je bil dodatno spremenjen. Priporočila skupine GRECO so bila upoštevana in začelo se je sistematično preverjanje izjav o premoženjskem stanju. Potrebni so rezultati pri obravnavi kaznivih dejanj korupcije na visoki ravni in sistematično je treba začeti preverjati izjave o navzkrižju interesov. Preglednost javnih izdatkov in financiranja političnih strank še vedno ni zadostna. Korupcija ostaja precej razširjena na številnih področjih in še vedno pomeni resen problem.

Pravni in institucionalni okvir za **človekove pravice in varstvo manjšin** sta v veliki meri vzpostavljena. *Državljske in politične pravice* se na splošno spoštujejo in dosežen je bil omejen dodaten napredek. Nekateri zapori so bili prenovljeni, vendar mora država še razviti učinkovito nacionalno strategijo za zaporniški sistem. Znotraj organov kazenskega pregona so z vidika boja proti nekaznovanosti še vedno prisotne pomanjkljivosti. Začel se je dialog o zelo zaskrbljujočem pomanjkanju svobode izražanja v medijih. Uredniki in novinarji so poročali o vse večjem političnem pritisku in zastraševanju. Na podlagi obtožb o izogibanju davkom je bil ukinjen eden glavnih televizijskih programov in prenehali so izhajati trije časopisi, ki so bili kritični do vlade, zaradi česar so se pojavili dvomi glede sorazmernosti iz selektivnosti postopka, s katerim se je zmanjšala raznolikost medijskega prostora. V takih razmerah je mogoče zlahka vplivati na novinarje in uredniške politike, kar povzroča razširjeno prakso samocenzure. Javna radiotelevizija ne opravlja svoje predpisane vloge.

Ekonomске in socialne pravice so na splošno zagotovljene in dosežen je bil določen dodaten napredek. Uporabljala so se nova merila za zastopanje in sodelovanje socialnih partnerjev. Delovati sta začela nacionalni svet za preprečevanje mladoletniškega prestopništva in komisija za varstvo pred diskriminacijo. Protidiskriminacijski zakon je treba še v celoti uskladiti s pravnim redom EU, zlasti kar zadeva diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti. Zmogljivosti protikorupcijske komisije je treba okrepiti.

Določen napredek je bil dosežen na področju *kulturnih pravic in manjšin*. Deseta obletnica podpisa Ohridskega okvirnega sporazuma je pomenila dobro priložnost za okrepljeni dialog med skupnostmi v državi. Predsednik republike in ministrski predsednik sta se udeležila slovesnih dogodkov ob tem pomembnem mejniku. V parlamentu je izvajanje zakona o uporabi jezikov napredovalo. Albanska skupnost je v javnih službah zastopana skladno z deležem svojega prebivalstva, zastopnost romske in turške skupnosti pa se je povečala. Vključevanje Romov v izobraževalni sistem se je izboljšalo, pri čemer se je povečalo število vpisov v srednje šole in univerze. Potrebna so nenehna prizadevanja za spodbujanje zaupanja, zlasti na področju izobraževanja, kulture in jezikov. Romi še vedno živijo v zelo težkih življenjskih razmerah in se soočajo z diskriminacijo.

Na področju **regionalnih vprašanj in mednarodnih obveznosti** je nekdanja jugoslovanska republika Makedonija še naprej polno sodelovala z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo. Parlament je julija sprejel avtentično razlago zakona o amnestiji, v skladu s katero bi morala amnestija zajemati osumljence v vseh zadevah, ki jih ne bo obravnavalo Mednarodno kazensko sodišče za nekdanjo Jugoslavijo. Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu s skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Država se mora uskladiti s stališčem EU.

Država je še naprej dejavno sodelovala v pobudah za regionalno sodelovanje, med drugim tudi v procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je dejavna partnerica v regiji ter je še naprej razvijala odnose s sosednjimi državami in drugimi državami v procesu širitve. Na odnose z Grčijo je še vedno negativno vplivalo nerešeno vprašanje glede imena. Država še naprej sodeluje v dialogu pod okriljem Združenih narodov in v okviru neposrednih srečanj predsednikov vlad za rešitev tega problema. Izogibati se je treba dejanjem in izjavam, ki bi lahko negativno vplivali na dobrososedske odnose. Še naprej je bistvenega pomena, da se ohranijo dobri sosedski odnosi ter da se s pogajanjem pod okriljem ZN poišče rešitev vprašanja glede imena, ki bo sprejemljiva za obe strani.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je izboljšala svojo **spodobnost za prevzem obveznosti članstva**. Dosegla je določen napredek pri izpolnjevanju prednostnih nalog partnerstva za pristop, vendar pa jo še naprej pestijo velike pomanjkljivosti na področju izvajanja in učinkovitega izvrševanja zakonodaje. Ne razpolaga z ustreznimi človeškimi in finančnimi viri, da bi lahko celovito izvajala pravni red EU.

Gospodarstvo nekdanje jugoslovanske republike Makedonije je začelo v drugi polovici leta 2010 okrevati, in sicer zaradi zunanjega povpraševanja ter večjih naložb, zlasti v gradbeništvu. Proti koncu leta 2010 se je vlada z Mednarodnim denarnim skladom dogovorila o varnostni kreditni liniji, s čimer bi se moralo okrepiti zaupanje na mednarodnih trgih. Strukturne reforme so se nadaljevale, vendar visoka strukturna brezposelnost, zlasti med mladimi in nižje izobraženimi, še naprej povzroča veliko zaskrbljenost. Institucionalne zmogljivosti javne uprave ter regulativnih in nadzornih organov še vedno niso ustrezne.

V zvezi z **gospodarskimi merili** je nekdanja jugoslovanska republika Makedonija še naprej dobro napredovala. Na nekaterih področjih je dosegla dodaten napredek na poti, da postane delujoče tržno gospodarstvo, predvsem z olajšanjem registracije podjetij, pospešitvijo sodnih postopkov, izboljšanjem delovanja finančnih trgov, dodatno poenostavitvijo regulativnega okvira ter izboljšanjem komuniciranja s poslovnim sektorjem. Država bi morala biti v srednjeročnem obdobju sposobna spoprijeti se s pritiski konkurence in tržnimi silami v Uniji, če bo odločno izvajala svoj program reform in tako zmanjšala znatne strukturne pomanjkljivosti.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je ohranila splošno soglasje o bistvenih elementih gospodarske politike. Gospodarski dialog s poslovnim sektorjem se je izboljšal. Naravnost monetarne politike, ki temelji na *de facto* fiksni vezavi državne valute na euro, je podpirala rast in prispevala k makroekonomski stabilnosti. Fiskalna politika je bila še naprej usmerjena k stabilnosti. Določen dodatni napredek je bil dosežen pri lajšanju vstopa na trg in poenostavitvi regulativnega okvira. Stečajni postopki so bili še skrajšani in vpis nepremičnin v zemljiško knjigo je skorajda zaključen. Finančni sektor je začel okrevati po svetovni

finančni krizi. Konkurenca v tem sektorju se je nekoliko povečala, izboljšala pa se je tudi raven finančnega posredovanja.

Pomanjkljivosti na področju pravne države še naprej ovirajo ustrezno delovanje tržnega gospodarstva. Učinkovitost javne uprave je še vedno majhna zaradi okornih postopkov ter nezadostnega števila in pogoste menjave zaposlenih. Nekateri regulativni in nadzorni organi še nimajo potrebne neodvisnosti in sredstev za učinkovito opravljanje svojih funkcij. Izvajanje pogodb še vedno povzroča težave in je ovira za poslovno okolje, zlasti za mala in srednja podjetja. Kakovost izobraževanja in človeškega kapitala je skromna. Fizični kapital je treba dodatno posodobiti in okrepiti. Kakovost fiskalnega upravljanja je še naprej skromna, kar bi deloma lahko pripisali močni srednjeročni usmerjenosti javne porabe. Zato je bil tudi napredek pri zmanjševanju zelo visoke strukturne brezposelnosti še naprej zelo omejen. Javni dolg se je povečal zaradi nespremenjenega proračunskega primanjkljaja in večjega zunanjega zadolževanja. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv.

Določen napredek je bil dosežen na področju *prostega pretoka blaga*. Proračunska sredstva za izvajanje celovite strategije o horizontalnih institucijah so se povečala, vendar okvirna zakonodaja še vedno ni v celoti usklajena s horizontalnim pravnim redom EU. Na področju *prostega gibanja delavcev*, na katerem je prilagajanje nacionalne zakonodaje pravnemu redu EU šele v začetni fazi, je bil napredek skromen. Na področju *pravice do ustanavljanja in svobode opravljanja storitev* je država napredovala v skladu z načrti, zlasti pri poštnih storitvah. Izboljšalo se je tudi usklajevanje med različnimi organi, pristojnimi za odobritev čezmejnih storitev. Vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij je še v zgodnji fazi. Napredek pri *prostem pretoku kapitala* je bil osredotočen na izvajanje predpisov na področju boja proti pranju denarja in financiranju terorizma. Do druge faze stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma veljajo omejitve v zvezi s kratkoročnimi portfeljskimi naložbami in čezmejnimi nakazili.

Na področju *javnih naročil* je bil dosežen napredek. Postopki oddaje javnih naročil so preglednejši in izvajanje zadevnih predpisov je bilo okrepljeno. Zakonodaja o koncesijah in javno-zasebnih partnerstvih še ni usklajena s pravnim redom EU. Upravne zmogljivosti na področju pravnih sredstev in koncesij, pa tudi na ravni naročnikov, so šibke.

Na področju *prava gospodarskih družb* je bil dosežen dober napredek, zlasti v smislu nadaljnjega usklajevanja nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Pravni okvir na področju revizij je le delno usklajen. Določen napredek je bil dosežen pri krepitvi pravnega okvira za *intelektualno lastnino*. Rezultati pri preiskavah, pregonu in sodni obravnavi zadev piratstva ter ponarejanja niso zadovoljivi in osveščenost javnosti glede pravic intelektualne lastnine je še naprej nizka.

Določen napredek je bil dosežen na področju *konkurence*. Število obravnavanih zadev na področju združitvev in državnih pomoči se je povečalo, na področju kartelov pa so rezultati še naprej skromni. Kakovost odločb na področju državnih pomoči je treba še izboljšati. Komisija za varstvo konkurence nima ustreznih proračunskih sredstev in osebja za obravnavanje protimonopolnih zadev in združitvev.

Na področju *finančnih storitev* je bil na splošno dosežen dober napredek. Postopoma se začanja uporabljati nadzor na podlagi tveganj. Sprejeta je bila nova zakonodaja, ki ureja finančne storitve, kot so lizinske družbe in nebančne finančne ustanove.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je bil dosežen napredek. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU napreduje in uvedena je bila večina ključnih ukrepov za varstvo konkurence. Zmogljivost sveta za radiodifuzijo za učinkovito spremljanje trga je še vedno nezadostna.

Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* je bil dosežen dodaten napredek. Ključne politike za podporo kmetijstva in razvoja podeželja se postopno usklajujejo z zahtevami EU. Potrebno je nenehno odločno prizadevanje za usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Upravne zmogljivosti so še naprej problematične v celotnem sektorju. Dober napredek je bil dosežen na področju *varnosti hrane ter veterinarske in fitosanitarne politike*, zlasti kar zadeva sprejetje nove okvirne zakonodaje. Vendar pa upravne zmogljivosti organa, pristojnega za prehrano in veterinarstvo, še vedno ne zadostujejo za ustrezno izvajanje pravnega reda EU.

Na področju *prometne politike* je bil napredek opažen predvsem pri uporabi tahografov. Izzivi so povezani zlasti s še vedno nezadostnimi upravnimi zmogljivostmi regulativnega organa in organa za varnost prometa. Uvesti je treba postopek podeljevanja varnostnih spričeval.

Dober napredek je bil dosežen v *energetskem sektorju*, zlasti s sprejetjem nove okvirne zakonodaje in rešitvijo dolgotrajnega spora z upravljavcem distribucijskega omrežja, ki je pomemben vlagatelj iz EU. Prav tako je treba še vzpostaviti učinkovito delujoč trg električne energije in zagotoviti pogoje za konkurenco. Finančna neodvisnost regulativnega organa za varstvo pred sevanjem še vedno ni zagotovljena.

Na področju usklajevanja *davčne zakonodaje* s pravnim redom EU je mogoče poročati o omejenem napredku. Operativna zmogljivost za upravljanje davkov se je še naprej izboljševala. Oblikovati je treba učinkovite ukrepe za boj proti davčnim goljufijam in sprejeti kodeks ravnanja na področju podjetniškega obdavčevanja.

Na področju *ekonomske in monetarne politike* je bil dosežen pomemben napredek, zlasti s sprejetjem ustrezne zakonodaje v zvezi s centralno banko. Kakovost predpristopnega ekonomskega programa se je izboljšala. Na več področjih *statistike* je bil dosežen dober napredek, vendar so še vedno potrebna znatna prizadevanja za izboljšanje zlasti ekonomske statistike.

Pri usklajevanju s pravnim redom na področju *socialne politike in zaposlovanja* je bil opažen omejen napredek. Začelo se je izvajanje okvirnega protidiskriminacijskega zakona. Popolna usklajenost nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU še ni bila dosežena. Visoka brezposelnost in nizka stopnja delovne aktivnosti sta še vedno zaskrbljujoči. Vključevanje Romov, invalidov in drugih socialno izključenih oseb je počasno. Še naprej bi bilo treba izvajati učinkovite politike zaposlovanja in socialnega vključevanja, socialni dialog pa bi bilo treba dodatno okrepiti. Splošne upravne zmogljivosti niso zadostne.

Na področju *podjetniške in industrijske politike* je bil dosežen dober, vendar neenakomeren napredek. Zakonodaja in upravni postopki, povezani s poslovanjem podjetij, so bili poenostavljeni, stroški za podjetja pa so se zmanjšali. Ukrepi za podporo podjetjem so še naprej razpršeni med več programi.

Na področju *vseevropskih omrežij* je bil dosežen dodaten napredek. Država še naprej razvija svoje prometno, energetsko in telekomunikacijsko omrežje ter dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo in Energetski skupnosti. Izvedba koridorja X še vedno

zaostaja za načrti, ker je bilo za določitev finančnega okvira potrebnega več časa, kot je bilo prvotno predvideno.

Določen napredek je bilo opaziti na področju *regionalnega razvoja in usklajevanja strukturnih skladov*. Pri izvajanju komponent IPA, ki se nanašajo na operativni program za regionalni razvoj in razvoj človeških virov, je bil dosežen določen napredek. Zaradi pomanjkanja strokovnega znanja in izkušenj ter nezadostnega institucionalnega usklajevanja je prišlo do precejšnjih zamud. Okrepiti je treba prevzemanje odgovornosti pristojnih organov za izvajanje programov.

O omejenem napredku je mogoče poročati v zvezi z neodvisnostjo in učinkovitostjo *sodstva*, pri čemer je bila med drugim spremenjena vloga ministra za pravosodje v sodnem svetu in ustanovljeno višje upravno sodišče. Potrebni so dodatni ukrepi v zvezi z ocenjevanjem sodnikov in trajnostjo sodniške funkcije. Na področju *protikorupcijske politike* je bil dosežen omejen napredek. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU se je nadaljevalo in začelo se je sistematično preverjanje izjav o premoženjskem stanju. Potrebni so rezultati pri obravnavi kaznivih dejanj korupcije na visoki ravni. Na področju *temeljnih pravic* sta pravni in institucionalni okvir sicer na splošno vzpostavljena, vendar ju je treba bolje izvajati. Začel se je dialog glede pomanjkanja svobode izražanja v medijih, ki je zelo zaskrbljujoče. Določen napredek je bil dosežen na področju kulturnih pravic in manjšin. Ohridski okvirni sporazum je za državo še naprej bistveni element ohranjanja demokracije in pravne države.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je mogoče poročati o dobrem napredku v zvezi z zunanjimi mejami in schengenskim pravnim redom ter pravosodnim in carinskim sodelovanjem. Mejna policija še vedno ne razpolaga z ustrezno tehnično opremo in proračunskimi sredstvi. Določen napredek je bil dosežen na področju migracij, vizumske politike, policijskega sodelovanja in boja proti organiziranemu kriminalu. Izvajanje policijske reforme se je nadaljevalo, vendar še vedno obstajajo strukturne pomanjkljivosti, težave pa povzročajo tudi pomanjkanje osebja in skromna proračunska sredstva. Izvajanje zakonodaje na področju azila še vedno ni bilo zadostno, predvsem kar zadeva zagotavljanje pravne pomoči, razlage in dostopa do socialnih pravic.

V zvezi z evropskimi standardi na področju *znanosti in raziskav* je bil opažen napredek. Sprejeta je bila nacionalna strategija za obdobje 2011–2020. Stopnja sodelovanja v sedmem okvirnem programu EU za raziskave se je še povečala. Upravna zmogljivost za podpiranje sodelovanja v okvirnih programih je šibka. O določenem napredku je mogoče poročati v zvezi z evropskimi standardi na področju *izobraževanja, usposabljanja, mladih in kulture*. Država je izboljšala rezultate pri skupnih referenčnih merilih, določenih v strateškem okviru „Izobraževanje in usposabljanje 2020“. Izvajanje programov Vseživljenjsko učenje in Mladi v akciji je še vedno prekinjeno. Krepitev neposrednih stikov med etničnimi skupnostmi na področju izobraževanja je še naprej izziv.

O določenem napredku je mogoče poročati na področju *okolja*, predvsem pri prenosu pravnega reda EU v nacionalno zakonodajo in ratifikaciji večstranskih okoljskih sporazumov. Znatna prizadevanja za izvajanje nacionalne zakonodaje so potrebna zlasti na področju upravljanja z vodnimi viri in nadzora nad industrijskim onesnaževanjem. Napredek pri usklajevanju nacionalne zakonodaje na področju *podnebnih sprememb* s pravnim redom EU in izvajanju zadevnega pravnega reda EU je bil skromen. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za krepitev institucionalnih zmogljivosti in medinstitucionalnega sodelovanja. Na področju *varstva potrošnikov in zdravja* je bil dosežen določen napredek, vendar prizadevanja še vedno ovirajo omejena finančna sredstva in šibke operativne strukture.

Na področju *carinske unije* je bil dosežen dober napredek, tako z vidika carinske zakonodaje kot upravnih in operativnih zmogljivosti.

Na področju *zunanjih odnosov* je bil dosežen napredek, zlasti pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na področju skupne trgovinske politike.

Država je napredovala tudi na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Sprejela je ukrepe za zagotovitev boljšega usklajevanja med pristojnimi organi pri izvajanju mednarodnih omejevalnih ukrepov. Svojo zakonodajo je uskladila z izjavami EU in sklepi Sveta ter pokazala nenehno pripravljenost na sodelovanje v civilnih, vojaških in kriznih operacijah.

Napredek na področju *finančnega nadzora* je bil večinoma povezan z usklajevanjem nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU, potrebna pa so prizadevanja za zagotovitev njenega izvajanja, zlasti kar zadeva uvedbo sistemov finančnega poslovanja in kontrole. Upravna zmogljivost državnega revizijskega urada je bila dodatno okrepljena, vendar pa bo treba njegovo neodvisnost vključiti v ustavo. Na področju *finančnih in proračunskih določb* ni bilo posebnega napredka. Na splošno med sistemom v državi in tistim v EU ni večjih razhajanj z vidika temeljnih načel in institucij na zadevnih področjih politik, ki bi lahko vplivala na pravilno uporabo pravil o virih lastnih sredstev. Upravni okvir za uporabo okvira virov lastnih sredstev še vedno ni vzpostavljen.

Črna gora

Črna gora je dobro napredovala pri izpolnjevanju **političnih meril** za članstvo v EU, pri čemer je na splošno dosegala zadovoljive rezultate, še zlasti pri ključnih prednostnih nalogah, določenih v mnenju Komisije iz leta 2010¹⁸. Zakonodajni in institucionalni okvir sta bila izboljšana z namenom, da se okrepijo delo parlamenta, volilni okvir, profesionalizem in depolitizacija javne uprave, neodvisnost in odgovornost sodstva, protikorupcijska politika, svoboda medijev in sodelovanje s civilno družbo. Črna gora je okrepila prizadevanja, da bi dosegla boljše rezultate v boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Sprejela je ukrepe za izboljšanje izvajanja protidiskriminacijskih politik ter za odobritev pravnega statusa razseljenim osebam in zagotovitev spoštovanja njihovih pravic. Vendar pa se ranljive skupine v praksi še vedno soočajo z diskriminacijo. Črna gora je imela še naprej konstruktivno vlogo v regiji in je nemoteno izvajala stabilizacijsko-pridružitveni sporazum.

Na področju *demokracije in pravne države* je bila zakonodaja o pravicah in svoboščinah manjšin ter volitvah usklajena z ustavo.

Zakonodajni in institucionalni okvir za *volitve*, ki sta ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, sta bila znatno okrepljena v skladu z glavnimi priporočili Urada za demokratične institucije in človekove pravice pri OVSE in beneške komisije. Z novim zakonom o volitvah se izvaja ustavna zaveza glede ustrezne zastopanosti manjšin, saj je bila uvedena pozitivna diskriminacija za zagotovitev zastopanosti vseh manjšin na parlamentarnih volitvah. Prav tako sta bila s tem zakonom okrepljena upravljanje in preglednost volilnega

¹⁸ Glavne prednostne naloge se navezujejo na naslednja področja: zakonodajni okvir za volitve ter zakonodajna in nadzorna vloga parlamenta, reforma javne uprave, reforma pravosodja, boj proti korupciji, boj proti organiziranemu kriminalu, svoboda medijev, sodelovanje s civilno družbo, izvajanje protidiskriminacijskega okvira in položaj razseljenih oseb. Celotno besedilo je na voljo v dokumentu COM(2010) 670.

postopka. Z večjo podporo parlamentarnim odborom, boljšim načrtovanjem dela parlamenta in okrepljenim nadzorom, zlasti na področju obrambe in varnosti, je bil dosežen napredek pri krepitvi zakonodajne in nadzorne vloge *parlamenta*, ki je tudi ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Izboljšati je treba splošno zmogljivost parlamenta in sredstva, ki jih ima na voljo za preverjanje združljivosti predlogov zakonov s pravnim redom EU. Za utrditev nadzorne vloge parlamenta in povečanje njegovih upravnih zmogljivosti so potrebna dodatna prizadevanja.

Nova vlada je procesu vključevanja v EU namenila prednostni status. Usklajevanje vladnega dela in oblikovanje politik sta se dodatno izboljšala, zlasti v smislu kakovosti posvetovanj s civilno družbo. Delo vlade v zvezi z akcijskim načrtom za izvedbo ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije je bilo sistematično in učinkovito. Zmogljivosti ministrstev za zagotavljanje usklajenosti in spremljanje učinkovitega izvajanja zakonov so se nekoliko izboljšale, vendar jih bo treba dodatno razviti. Znatno je treba okrepiti upravne zmogljivosti za usklajevanje dejavnosti na področju vključevanja v EU, tudi na področju finančne pomoči. Zakonodajne spremembe, namenjene oblikovanju pregledne, učinkovite in odgovorne uprave na lokalni ravni, še niso bile sprejete.

Črna gora je sprejela pomembne ukrepe za obravnavo glavnih izzivov *reform javne uprave*, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Vlada je sprejela in začela izvajati strategijo o reformi javne uprave, da bi uvedla evropske standarde na področju zaposlovanja in napredovanja ter povečala učinkovitost. Sprejet je bil izboljššan pravni okvir na področju javnih služb in državne uprave, namenjen večji učinkovitosti in depolitizaciji ter uvedbi zaposlovanja, ki temelji na zaslugah. Zakonodaja, ki ureja upravne postopke, je bila spremenjena in izvajati se je začela nadaljnja obsežna reforma. Organ, pristojen za upravljanje človeških virov, je bil okrepljen. Priprave za izvajanje sprejete zakonodaje je treba okrepiti in osredotočiti na zagotavljanje depolitizacije, profesionalizma, učinkovitosti in nepristranskosti uprave v praksi, vključno z zaposlovanjem in napredovanjem, ki temeljita na zaslugah. Pri izvajanju te strategije je treba ustrezno upoštevati potrebo po racionalizaciji upravnih struktur in krepitvi upravne zmogljivosti, zlasti na področjih evropskega povezovanja, ter hkrati zagotavljati finančno vzdržnost javne uprave. Zmogljivosti urada varuha človekovih pravic in državne revizijske institucije je treba dodatno okrepiti.

Kar zadeva *pravosodni sistem*, je Črna gora napredovala pri krepitvi neodvisnosti, avtonomnosti, učinkovitosti ter odgovornosti sodnikov in tožilcev, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Na podustavni ravni je bil izboljššan pravni okvir za neodvisnost sodstva in avtonomnost javnega tožilstva, proces ustavne reforme pa je napredoval. Določbe o odgovornosti sodnikov in tožilcev so bile okrepljene. V prihodnosti bodo potrebna znatna prizadevanja za zaključek pravne reforme in učinkovito izvajanje pred kratkim sprejete zakonodaje, vključno s prepričljivimi rezultati pri obravnavi zadev korupcije in organiziranega kriminala na vseh ravneh. Za prvo imenovanje sodnikov mora Črna gora še vzpostaviti enoten sistem zaposlovanja, ki se bo uporabljal po celi državi in bo temeljil na anonimnih testih. Uvesti mora sistematično usposabljanje za vse sodnike in tožilce, zlasti glede nove zakonodaje in prava EU. Prizadevanja za zmanjšanje sodnih zaostankov so bila okrepljena, vendar mora biti uporabljena metodologija bolj dosledna. Sodno učinkovitost še vedno ovira pomanjkanje ustrezne infrastrukture in opreme. Zagotoviti je treba javno objavo vseh sodb sodišč.

Na področju *protikorupcijske politike* je bil dosežen napredek pri izvajanju vladne protikorupcijske strategije in z njo povezanega akcijskega načrta, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Protikorupcijski strateški in zakonodajni okvir sta bila

okrepljena na ključnih področjih financiranja političnih strank, navzkrižja interesov, obtožb, zaščite prijaviteljev nepravilnosti in javnih naročil. Črna gora je zaključila analizo tveganja področij, ki so ranljiva za korupcijo, da bi izpopolnila svoje politike za preprečevanje korupcije. Tehnične in upravne zmogljivosti za preprečevanje korupcije in boj proti njej so bile nadgrajene in izvedenih je bilo več preiskav v zadevah korupcije. Sprejeti so bili ukrepi za doseganje oprijemljivih rezultatov pri proaktivnem preiskovanju in pregonu ter obsodbah v zadevah korupcije na vseh ravneh, kar je tudi ena od prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Vendar pa mora država okrepiti prizadevanja, da bo na tem področju dosegla boljše rezultate. Število pravnomočnih obsodb za kazniva dejanja korupcije je še naprej skromno, zlasti v zadevah korupcije na visoki ravni. Uporabo posebnih preiskovalnih ukrepov še vedno ovirata pomanjkanje ustrezne opreme in primerno strokovno usposobljenih človeških virov. Dodatno je treba izboljšati usklajevanje med pristojnimi organi in še zlasti sodelovanje med tožilstvom in policijo. Izvajanje zakonodajnega okvira je neenakomerno. Potrebno je odločno izvajanje pred kratkim sprejetih določb na področju navzkrižja interesov in financiranja političnih strank. Še vedno je potrebno strožje spremljanje korupcije in navzkrižja interesov v sodstvu. Korupcija ostaja precej razširjena na številnih področjih in pomeni resen problem.

Na splošno sta spoštovanje *človekovih pravic in varstvo manjšin* v Črni gori zagotovljena. Sprejeti so bili ukrepi za nadaljnje izboljšanje zadevnega pravnega in institucionalnega okvira. Zagotoviti je treba učinkovito izvajanje obstoječe zakonodaje in krepitev upravnih zmogljivosti.

Na področju *spodbujanja in uveljavljanja človekovih pravic* je bil dosežen omejen napredek. Pristojnosti ter vpliv urada varuha človekovih pravic in svoboščin so se znatno okrepili z novim zakonom o varuhu človekovih pravic, ki je bil sprejet julija in s katerim je bil varuh določen za nacionalni mehanizem za zaščito pred mučenjem in diskriminacijo. Vendar pa urad varuha človekovih pravic še vedno nima zadostnih finančnih in upravnih zmogljivosti, da bi lahko učinkovito opravljal svoje naloge. Na področju *slabega ravnanja in boja proti nekaznovanosti* je bil napredek omejen. Zaposleni v pristojnih institucijah so bili deležni dodatnih usposabljanj. Še vedno se občasno poroča o uporabi nasilja, zlasti na policijskih postajah, obravnava prijavljenih primerov pa je še naprej počasna. Kar zadeva *zaporniški sistem*, sta bila razvita pravni in regulativni okvir za uvedbo sistema alternativnih sankcij in izvajanja kazenskih sankcij. Razmere v zaporih je treba še bolj uskladiti z mednarodnimi standardi, predvsem z vidika zagotavljanja zdravstvene oskrbe in prostorov, rezerviranih za družinske obiske. Prav tako je treba obravnavati vprašanje učinkovitega izvajanja sankcij.

V zvezi s *svobodo izražanja*, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, je bil dosežen napredek. Obrekovanje in razžalitev sta bila v celoti dekriminlizirana. Vrhovno sodišče je sprejelo smernice o ravni denarnih odškodnin v tožbah zaradi obrekovanja, vloženih zoper medije, ki so skladne z evropskimi standardi in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, ter jih razposlalo nacionalnim sodiščem. Vendar pa nekateri primeri nasilja iz preteklosti in novejšje grožnje novinarjem še vedno niso bili deležni ustreznih preiskav in pregonov.

Svoboda zbiranja in združevanja se na splošno spoštuje. Zelo dober napredek je bil dosežen pri sodelovanju državnih institucij z organizacijami *civilne družbe*, kar je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Julija je bil sprejet zakon o nevladnih organizacijah. Najvišji državni organi so ohranjali redne stike z nevladnimi organizacijami ter na splošno odprto in konstruktivno sodelovali z zainteresiranimi stranmi. Prav tako so bili sprejeti ukrepi za izboljšanje sodelovanja s civilno družbo na lokalni ravni.

Črna gora je napredovala na področju *protidiskriminacijske* politike, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Z zakonom o varuhu človekovih pravic, sprejetim julija, je varuh postal pristojen tudi za primere diskriminacije. Septembra je bil v uradu predsednika vlade imenovan svetovalec za zadeve na področju boja proti diskriminaciji. Romi, Aškali in Egipčani, invalidi ter tudi lezbijke, geji, biseksualci in transseksualci se še vedno soočajo z diskriminacijo, tudi s strani javnih organov. Za učinkovito izvajanje protidiskriminacijskega zakona je treba okrepiti zmogljivosti urada varuha človekovih pravic in organov kazenskega pregona, da bodo lahko ustrezno obravnavali primere diskriminacije. Pri spoštovanju pravic *invalidov* je bil dosežen napredek. Sprejeta sta bila zakon, ki prepoveduje diskriminacijo invalidov, ter zakon o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Izvajati so se začele dejavnosti za vključujoče izobraževanje in sprejeti so bili nekateri ukrepi za spodbujanje zaposlovanja invalidov. Vendar v pravnem okviru še vedno obstajajo pomanjkljivosti, zlasti glede pozitivne diskriminacije in mehanizmov sankcioniranja, invalidi pa se še naprej srečujejo z diskriminacijo, zlasti na področju zaposlovanja in dostopa do javnih prostorov. Pogoji v zavodu Komanski Most so še vedno zaskrbljujoči. Določen napredek je bil dosežen pri spodbujanju spoštovanja *pravic žensk*, vendar je uveljavljanje teh pravic, zlasti kar zadeva varstvo žrtev nasilja v družini, omejeno. Dostop žensk do položajev odločanja je treba izboljšati.

Napredek na področju *stvarnih pravic* je bil omejen. Postopek vračanja premoženja še vedno poteka počasi in ga je treba pospešiti. Zaradi več primerov ponarejanja listin v zvezi s stvarnimi pravicami so bili sprejeti ukrepi za strožji nadzor nad katastrskimi uradi. Parlament je julija sprejel spremembe zakona o geodetski dejavnosti in zemljiškem katastru, vendar pa je treba delovanje katastrskega sistema še izboljšati, zlasti z vidika celovitosti in točnosti podatkov ter pokritosti celotnega nacionalnega ozemlja.

Medetnični donosi v Črni gori so bili še naprej stabilni. Sprejeti so bili ukrepi za izboljšanje politične zastopanosti manjšin, in sicer z uskladitvijo zakona o pravicah manjšin z ustavo. Napredek pri gospodarskem, družbenem in političnem vključevanju *Romov, Aškalov in Egipčanov* je kljub nenehnim prizadevanjem pristojnih organov na nacionalni in lokalni ravni še vedno razmeroma omejen. Napredek pri izboljšanju položaja *razseljenih oseb*, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, je bil omejen. Kljub prizadevanjem pristojnih organov, da bi tem osebam podelili pravni status, je zaradi zapletenih in zamudnih postopkov status rezidenta doslej dobilo le malo oseb.

Na področju *regionalnih vprašanj in mednarodnih obveznosti* Črna gora še naprej izpolnjuje pogoje stabilizacijsko-pridružitvenega procesa glede sodelovanja z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo in regionalnega sodelovanja. Država je še naprej dejavno sodelovala v pobudah za regionalno sodelovanje, med drugim tudi v Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini. V letih 2010 in 2011 je predsedovala Srednjeevropski pobudi, Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi in Jadransko-jonski pobudi. Črna gora si še naprej odločno prizadeva za regionalno sodelovanje in ima konstruktivno vlogo v regiji. Nekatera odprta dvostranska vprašanja še niso bila rešena.

V zvezi s *procesom sarajevske deklaracije* je bil dosežen znaten napredek. Po srečanjih junija in septembra 2011 so se Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Črna gora in Srbija sporazumele o številnih vprašanjih, vključno z besedilom skupne izjave, ki naj bi bila podpisana na ministrski konferenci v Beogradu novembra 2011.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike iz leta 2003 o imuniteti ni v skladu s skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Črna gora se mora uskladiti s stališčem EU.

Gospodarstvo Črne gore je začelo leta 2010 okrevati od posledic krize, ki je pomenila močen pritisk na okvir gospodarske politike države. Zaradi pomanjkanja standardnih instrumentov monetarne politike¹⁹ je imela proračunska politika težko nalogo doseči ravnovesje med vzpostavitvijo ponovne rasti in izvajanjem konsolidacije. Vendar pa je državi uspelo izboljšati splošno makroekonomsko stabilnost in kakovost javnih financ ter ohraniti ritem reform. Proces okrevanja črnogorskega gospodarstva je še vedno šibek. Konkurenčnost gospodarstva je ob nizki stopnji diverzifikacije v različnih sektorjih še naprej omejena. Na področju pravne države, javne uprave, človeških virov in infrastrukture še vedno obstajajo pomanjkljivosti.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Črna gora dodatno napredovala v smeri delujočega tržnega gospodarstva zaradi napredka pri stabilizaciji bančnega sektorja in ohranjanja sorazmerno preudarne naravnosti proračunske politike, s čimer je okrepila makroekonomsko stabilnost. Država bi morala biti v srednjeročnem obdobju sposobna spoprijeti se s pritiski konkurence in tržnimi silami v Uniji, če bo v okviru izvajanja svojega programa reform zmanjšala obstoječe strukturne pomanjkljivosti.

Okrevanje izvozno usmerjenih panog je spodbudilo gospodarsko rast in ob hkratnem umerjenem domačem povpraševanju ter pozitivnem razvoju turističnega sektorja prispevalo k zmanjšanju sicer še vedno visokih zunanjih neravnovesij. Gospodarska politika je bila še naprej dosledna in izvajanje nekaterih strukturnih reform je napredovalo. Reforma javnega pokojninskega sistema pomeni korak naprej v smeri kakovostnejših in vzdržnejših javnih financ. Mehanizmi vstopa na trg in izstopa z njega, izvajanje pogodb, pa tudi postopki registracije podjetij in stvarnih pravic so bil dodatno izboljšani. Finančna zakonodaja je bila razvita v smeri izboljšanja odpornosti finančnega sektorja.

Vendar pa je bila vloga bank kot finančnega posrednika precej umirjena, saj so banke izvajale konsolidacijo svojih bilanc. Izredno velik delež neservisiranih posojil še naprej močno ogroža finančno stabilnost. Podjetja se še vedno soočajo z zaostrenimi posojilnimi pogoji in visokimi posojilnimi obrestmi. Brezposelnost je visoka. Zaradi financiranja proračunskih potreb je narastel javni dolg, obenem pa so se znatno povečale pogojne obveznosti, povezane z državnimi poroštvi, in zaostala proračunska plačila. Privatizacija je potekala v negativnih splošnih razmerah. Razen turizma in izvoza surovin se je gospodarska dejavnost še naprej osredotočala na storitve in blago iz nemenjalnega sektorja. Siva ekonomija še vedno predstavlja pomemben izziv. Pomanjkljivosti na področju pravne države so še naprej prisotne ter negativno vplivajo na naložbeno in poslovno okolje.

Črna gora je dobro napredovala pri izboljševanju svoje **sposobnosti za prevzem obveznosti članstva**, zlasti na področjih javnih naročil, prava gospodarskih služb, statistike, finančnih storitev, sodstva in temeljnih pravic, znanosti in raziskav ter izobraževanja, mladih in kulture. Napredek na drugih področjih, kot so prosti pretok delavcev, svoboda opravljanja storitev, kmetijstvo, okolje, regionalna politika in usklajevanje strukturnih skladov, je bil omejen. Na splošno je Črna gora še naprej nemoteno izpolnjevala obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Vendar pa še vedno obstajajo nekatere vrzeli na področjih

¹⁹ Črna gora se je enostransko odločila uporabljati evro kot edino zakonito plačilno sredstvo.

državnih pomoči in tranzitnega prometa, na katerih bodo potrebna dodatna prizadevanja za usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU.

Na področju *prostega pretoka blaga* je bil dosežen določen napredek pri standardizaciji, akreditiranju, meroslovju in nadzoru trga. Usklajevanje horizontalnega pravnega okvira s pravnim redom EU ni zelo napredovalo, medtem ko se prenos pravnega reda v zvezi s proizvodi še ni resnično začel. Na področju *prostega gibanja delavcev* je bil napredek majhen in se je osredotočal zlasti na usklajevanje sistemov socialne varnosti. Usklajevanje zakonodajnega okvira s pravnim redom EU je šele v začetni fazi. Napredek v zvezi s *pravico do ustanavljanja in svobodo opravljanja storitev* je bil majhen in osredotočen na izdajo gradbenih dovoljenj. Popolna neodvisnost agencije za elektronske komunikacije in poštne storitve še ni zagotovljena. Prizadevanja za uskladitev nacionalne zakonodaje z direktivo EU o storitvah je treba okrepiti. Določen napredek je bil dosežen na področju *prostega pretoka kapitala* oz. konkretnije pri boju proti pranju denarja, ukrepanju za preprečevanje financiranja terorizma ter sodelovanju med finančnimi nadzornimi organi in organi pregona. Upravne in nadzorne zmogljivosti so še vedno šibke. O dobrem napredku je mogoče poročati na področju *javnih naročil*, na katerem je bila upravna zmogljivost okrepljena in preglednost postopkov izboljšana. Splošni institucionalni okvir na področju javnih naročil zbuja nekatere pomisleke. Država je dobro napredovala na področju *prava gospodarskih družb*. Določen napredek je bil dosežen pri usklajevanju nacionalne zakonodaje o organizaciji podjetij, računovodstvu in reviziji ter ponudbah za prevzem z zadevnim pravnim redom EU.

Določen napredek je bil dosežen v zvezi s *pravom intelektualne lastnine*, predvsem pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na področju avtorskih in sorodnih pravic, blagovnih znamk ter varstva modelov. Za nadaljnji napredek na tem področju je nujna dodatna okrepitev upravnih zmogljivosti.

Na področju *politike konkurence* je bil dosežen določen napredek pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Vendar pa med izzive še vedno sodi upravna zmogljivost urada za varstvo konkurence in organov, pristojnih za nadzor nad državnimi pomočmi. Poleg tega usklajevanje pravnega okvira na področju nadzora nad državnimi pomočmi s pravili EU še ni zaključeno. Pomanjkanje popolnega spoštovanja zavez glede državnih pomoči, ki izhajajo iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, je še naprej zaskrbljujoče. Dodatno je treba zagotoviti operativno neodvisnost organa, pristojnega za nadzor nad državnimi pomočmi. Na področju kovinske industrije morajo pristojni organi zagotoviti popolno preglednost zneskov državnih pomoči, dodeljenih proizvajalcem aluminija in jekla. Brez nadaljnega odlašanja je treba sprejeti odločitve o lastništvu jeklarskega podjetja, ki je razglasilo stečaj.

Napredek Črne gore na področju *finančnih storitev* bil neenakomeren, zlasti v bančnem sektorju. Sodelovanje med tremi regulativnimi institucijami je bilo okrepljeno. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na področju zavarovalništva, finančne infrastrukture, trgov vrednostnih papirjev ter investicijskih storitev je šele v začetni fazi, obravnavati pa je treba tudi stanje na področju poklicnih pokojninskih skladov.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je bil dosežen dodaten napredek v smislu usklajevanja nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Neodvisnost regulativnega organa za elektronske komunikacije in informacijsko družbo se je izboljšala, vendar je še vedno v ogrožena. Potrebna so prizadevanja za celovito izvajanje zakonodaje in uvedbo ukrepov za varstvo konkurence, da se zagotovijo enaki konkurenčni pogoji za vse gospodarske subjekte.

Na področju avdiovizualne politike je bila okrepljena agencija za elektronske medije, vendar njena sposobnost učinkovitega spremljanja trga še vedno ni zadostna.

Določen napredek je bil dosežen na področju *kmetijstva in razvoja podeželja*. Vzpostavljajo se temelji za natančno kmetijsko statistiko. Na področju razvoja podeželja je bil napredek pri razvoju politike in uporabi razpoložljive finančne pomoči razmeroma omejen.

Kar zadeva *varnost hrane ter veterinarsko in fitosanitarno politiko*, je bil dosežen določen napredek z vidika okrepljenih zmogljivosti na področju varnosti hrane ter usklajevanja nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na področju veterinarske in fitosanitarne politike. Določen napredek je bil dosežen tudi na področju *ribištva*, predvsem pri nadgradnji upravne zmogljivosti, okrepitvi inšpekcij in spremljanja morskih ribolovnih virov ter bolj sistematičnem zbiranju podatkov. Upravljaljske in inšpekcijske zmogljivosti urada za ribištvo so še vedno šibke.

Na področju *prometne politike* je bil dosežen določen napredek pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU, zlasti na področju cestnega in zračnega prometa. Potrebna so dodatna prizadevanja, da bi bila nacionalna zakonodaja na področju prometa popolnoma skladna z zadevnim pravnim redom EU, zlasti s tretjim železniškim paketom. Sprejete so bile odločitve o ukinitvi diskriminatornih cestnih pristojbin za vozila iz EU, vendar se še ne izvajajo v celoti. Črna gora je nekoliko napredovala na področju *energetike*, zlasti pri obnovljivih virih energije. Sprejeta je bila nova strategija o energetski politiki za obdobje do leta 2030. Potrebna so dodatna prizadevanja za sprejetje zakonodaje na področju zalog nafte in oblikovanje regulativnega okolja, ki bi spodbujalo večjo uporabo obnovljivih virov energije v vseh sektorjih. Upravne zmogljivosti so še vedno omejene.

Država je nekoliko napredovala na področju *obdavčenja*, predvsem z razvojem računalniško podprtega sistema za registracijo in pobiranje davkov. Upravne zmogljivosti na področju informacijskih tehnologij ter učinkovitost podatkovnih sistemov na področju upravnega sodelovanja in notranjih kontrol so še naprej šibke.

Na področju *ekonomske in monetarne politike* je bil dosežen dodaten napredek, predvsem v smislu izboljšanja pravnega okvira, saj so bile sprejete podrobne določbe o zahtevah v zvezi z rezervami, o registrih kreditov ter o izločitvi iz obtoka, zamenjavi in uničenju obrabljenih ali poškodovanih bankovcev in kovancev.

Na področju *statistike* je bil dosežen dober napredek. Črna gora je aprila 2011 uspešno izvedla popis prebivalstva in stanovanj, julija pa je objavila prve popolne rezultate. Vendar pa so potrebna dodatna znatna prizadevanja za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti in izboljšanje statistične infrastrukture, da bi se dosegla zadovoljiva raven usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na tem področju.

Pri usklajevanju nacionalne zakonodaje o *socialni politiki in zaposlovanju* s pravnim redom EU je bil napredek skromen, zlasti na področju zdravja in varstva pri delu, socialnega vključevanja ter socialnega varstva. Določen napredek je bil dosežen v zvezi s socialnim dialogom. Na področju boja proti diskriminaciji so prizadevanja vključevala zlasti sprejetje zakona o varuhu človekovih pravic in dejavnosti osveščanja. Zmogljivost javne službe za zaposlovanje ter aktivni ukrepi na trgu dela še vedno ne zadostujejo za reševanje problema nizke stopnje delovne aktivnosti in zaposlenosti ter neskladja med ponudbo znanj in spretnosti ter povpraševanjem po njih. Na splošno javnofinančne razmere negativno vplivajo na reforme na socialnem področju.

Določen napredek je bil dosežen na področju *podjetniške in industrijske politike*, zlasti pri razvoju politike v korist MSP. Vendar pa so potrebna prizadevanja za razvoj industrijske politike in okrepiti je treba politiko za strateško pomembne proizvodne sektorje.

Na področju *vseevropskih omrežij* je bil dosežen majhen napredek. V zvezi z infrastrukturami TEN-T je potrebno nadaljnje delo, da bi se izboljšale cestne in železniške povezave. Napredek pri omrežju TEN-E je bil večinoma povezan z izboljšanjem elektroenergetskih povezav.

Na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov* je bil dosežen majhen napredek, ki je bil večinoma osredotočen na vzpostavitev ustrezne strukture za izvajanje komponent III in IV IPA. Vzpostavitev teh struktur bi morala biti nujno čim prej zaključena. Razviti je treba ustrezno upravno zmogljivost, predvsem na področjih strateškega načrtovanja, projektnega razvoja in upravljanja ter finančnega upravljanja in nadzora.

Črna gora je nekoliko napredovala na področju *sodstva in temeljnih pravic*, zlasti pri obravnavi ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Potrebni bodo dodatni odločni ukrepi za uskladitev nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU v tem poglavju ter zlasti za njeno učinkovito izvajanje in uveljavljanje v srednjeročnem obdobju. Rezultate v boju proti hudim kaznivim dejanjem, zlasti korupciji na visoki ravni, je treba še izboljšati. V zvezi s temeljnimi pravicami je bil sicer dosežen določen napredek pri krepitvi pravnega in institucionalnega okvira, vendar je treba obstoječa pravna jamstva v celoti uporabljati, upravne zmogljivosti pa okrepiti.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je bil dosežen dober napredek pri krepitvi sodnega sodelovanja, zlasti v kazenskih zadevah. Določen napredek je bil dosežen na področju migracij in azila. Napredek je opaziti tudi na področju upravljanja mej. Sprejeta je bila nova strategija za boj proti terorizmu. Črna gora je napredovala pri obravnavanju izzivov, ki jih prinaša boj proti organiziranemu kriminalu, še zlasti v obliki tesnejšega mednarodnega in regionalnega sodelovanja. Število s tem povezanih preiskav in primerov odvzema prostosti se je rahlo povečalo, zlasti na področju trgovine s prepovedanimi drogami. Finančne preiskave v dveh večjih zadevah so omogočile začasen zaseg premoženja znatne vrednosti. Vendar pa je bilo skupno število finančnih preiskav in primerov odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, še naprej skromno. Izboljšati je treba policijsko dejavnost, ki temelji na obveščevalnih informacijah, in sodelovanje med ustreznimi službami. Mehanizme preiskovanja in pregona je treba okrepiti, zlasti na področjih trgovine z ljudmi in pranja denarja. Spremembe zakona o notranjih zadevah in zakona o preprečevanju pranja denarja še niso bile sprejete. Področje vizumske politike je treba dodatno uskladiti s pravnim redom EU. Potrebni so nadaljnji ukrepi za zagotovitev ustreznih razmer za sprejem prosilcev za azil in nezakonitih migrantov.

Na področju *raziskav in inovacij* je bil dosežen dober napredek. Institucionalni in zakonodajni okvir za znanstvenoraziskovalne dejavnosti sta bila okrepljena in sprejetih je bilo več ukrepov za izboljšanje mobilnosti raziskovalcev. Pri zasnovi razvojne politike bi bilo treba ustrezno upoštevati priprave na Unijo inovacij.

Na področju *izobraževanja in kulture* je mogoče poročati o določenem napredku, zlasti pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU. Potrebna so dodatna prizadevanja, da se zagotovi vključujoče izobraževanje za ranljive skupine in otroke s posebnimi potrebami.

Na področju *okolja in podnebnih sprememb* je bil napredek Črne gore pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU in njenem izvajanju majhen. Med glavne dosežke

sodita sprejetje izvedbene zakonodaje o ravnanju z odpadki in naravnih območjih ter ratifikacija mednarodnih okoljskih sporazumov. Upravna zmogljivost agencije za varstvo okolja se je izboljšala, vendar je treba njene inšpekcijske dejavnosti še okrepiti. Država mora v vseh sektorjih pospešiti strateško načrtovanje ter bolj sistematično vključevati okolje v druge sektorje, da bi se zagotovilo trajnostno financiranje izvajanja. Zmogljivosti uprave, ki je na lokalni in nacionalni ravni pristojna za okolje in podnebne spremembe, je treba okrepiti.

Na področju *varstva potrošnikov in zdravja* se Črna gora približuje potrošniški politiki EU ter strategiji EU na področju zdravja. Vendar so potrebna dodatna prizadevanja za uskladitev nacionalne zakonodaje na tem področju s pravnim redom EU in razvoj upravnih zmogljivosti. Podpora potrošniškim organizacijam in dejavnostim osveščanja je še vedno omejena.

Na področju *carinske unije* je bil dosežen določen napredek, zlasti pri usklajevanju s kombinirano nomenklaturo in odpravi carinskih pristojbin, ki niso skladne s pravnim redom EU ter obveznostmi iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Še vedno so potrebna nadaljnja prizadevanja na področjih, kot so upravljanje kvot, predpisi o varnosti ter usklajevanje s carinskim zakonikom EU.

Določen napredek je bil dosežen na področju *zunanjih odnosov*. Treba je okrepiti institucionalne in upravne zmogljivosti na področju trgovinske, razvojne in humanitarne politike. Država je dosegla dodaten napredek na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Zlasti je še naprej pomembno prispevala k regionalni stabilnosti.

Na področju *finančnega nadzora* je Črna gora dosegla napredek, še posebej pri notranji in zunanji reviziji. Vendar pa je treba njene zmogljivosti za izvajanje zakonodaje na področjih, povezanih s finančnim upravljanjem in nadzorom, še okrepiti, da bo lahko zakonodajo izvajala celovito in učinkovito. Na področju *finančnih in proračunskih določb* ni večjih razhajanj med sistemom Črne gore in EU z vidika temeljnih načel in institucij na zadevnih področjih politik, ki so povezana z uporabo pravil o virih lastnih sredstev. Vendar pa upravni okvir za uporabo pravil o virov lastnih sredstev še ni vzpostavljen.

Albanija

Notranjepolitično prizorišče Albanije sta močno zaznamovala nadaljevanje političnega zastoja in delni bojkot parlamenta s strani opozicije. Ta politični zastoj traja že od splošnih volitev junija 2009. Socialistična stranka je nasprotovala izidu navedenih volitev, ki so po mnenju Urada za demokratične institucije in človekove pravice pri OVSE kljub nekaterim pomanjkljivostim izpolnjevale večino mednarodnih standardov. Po nasilnih dogodkih 21. januarja 2011, v katerih so izgubili življenje štirje protestniki, se je le še povečalo splošno nezaupanje med dvema najpomembnejšima političnima strankama in tudi do nekaterih državnih institucij. Po lokalnih volitvah 8. maja je zaradi spornega štetja glasov z volilnih lističev, odvrženih v napačne volilne skrinjice, in spornih izidov volitev v Tirani še bolj prišla v ospredje polarizacija med vladajočo večino in opozicijo. Vsi ti dogodki so odvrčali politično pozornost od nujnih reform politik, povezanih z EU.

V teh okoliščinah je vlada sprejela nekatere ukrepe, da bi nadaljevala program vključevanja v EU in zlasti pripravila akcijski načrt za upoštevanje priporočil, ki jih je dala Komisija v svojem mnenju iz leta 2010. Ta prizadevanja so se kazala v dobrem sodelovanju med vladajočo večino in opozicijo pri pripravi akcijskega načrta znotraj parlamentarnega odbora za evropsko povezovanje in v skupnih prizadevanjih za doseg dogovora o potrebnih reformah. Prizadevanja, ki so bila med drugim usmerjena tudi v ustanovitev delovnih skupin o

volilni reformi, so sčasoma zamrla. Opozicija je 5. septembra prenehala bojkot in nadaljevala svoje delo v parlamentu.

Na splošno je Albanija dosegla omejen napredek pri izpolnjevanju **političnih meril** za članstvo v EU. Pomembne reforme, povezane z EU, je oviral politični zastoj. Napredek pri obravnavi ključnih prednostnih nalog²⁰ in drugih izzivov, navedenih v mnenju Komisije, je bil neenakomeren. Določen napredek je bil dosežen pri izvajanju ukrepov za boj proti organiziranemu kriminalu, izboljšanju ravnanja s priporniki in obsojenci na prestajanju kazni zapora ter na področju otrokovih pravic. Vendar pa je bil z vidika dela parlamenta, volitev, sodstva, protikorupcijske politike, stvarnih pravic in izboljšanja življenjskih pogojev romske skupnosti napredek omejen. Albanija si bo morala znatno in trajno prizadevati na vseh področjih, navedenih v mnenju Komisije iz leta 2010.

Kar zadeva **demokracijo in pravno državo**, so nadaljevanje političnega zastoja, napeto politično ozračje in vse večje nezaupanje med vladajočo večino in opozicijo negativno vplivali na albanski program reform. Delo na ključnih področjih reforme je še v teku in pomembne zakonodajne akte je treba še sprejeti oz. finalizirati.

Kljub nekaterim izboljšavam pravil in prakse parlamenta ter rahlemu povečanju njegovih upravnih zmogljivosti je učinkovitost *parlamenta* pri opravljanju zakonodajnih in nadzornih funkcij, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, še vedno nezadostna. Zaradi političnega zastoja sta bila resno ovirana delo parlamenta ter potrebni trajni in konstruktivni politični dialog. Prav tako je ta zastoj preprečil doseg soglasja, ki bi omogočilo izvajanje pomembnih reform, povezanih z EU. Delni bojkot, ki ga je izvajala opozicija, je oviral dejavnosti parlamenta, tudi z vidika sprejemanja zakonov, za katere je potrebna tričetinska večina. Konec bojkota opozicije in njena vrnitev k parlamentarnemu delu 5. septembra je pomemben korak k normalizaciji političnega dialoga in sodelovanja. V parlamentu je treba spodbujati vključujoče politično okolje, ki bo omogočilo doseganje soglasja med strankami. Polarizacija in nezaupanje med vlado in opozicijo sta negativno vplivala na lokalne volitve, ki so bile izvedene 8. maja. Pri izvedbi teh volitev je bilo upoštevanje mednarodnih standardov, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, na nekaterih področjih zagotovljeno, na drugih pa ne. Volilna reforma, ki je tudi ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, je obtičala na mrtvi točki. Parlament še ni zagotovil sistematičnega postopka za zasliševanje in glasovanje pri imenovanju sodnikov ustavnega in vrhovnega sodišča, kar je tudi ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije.

Vlada in parlamentarni odbor za evropsko povezovanje sta sprejela ukrepe za pospešitev in usklajevanje izvajanja reform v zvezi z vključevanjem v EU, med drugim tudi za pripravo in izvedbo posvetovanj o akcijskem načrtu, v katerem bi bila upoštevana priporočila iz mnenja Komisije ter zlasti 12 ključnih prednostnih nalog. Kakovost priprave zakonodaje in posvetovanja s tretjimi stranmi je treba znatno izboljšati. Na proces reforme, namenjene decentralizaciji, je negativno vplival težaven odnos med vlado na centralni in lokalni ravni.

²⁰ Glavne prednostne naloge se navezujejo na naslednja področja: dobro delovanje parlamenta, sprejemanje zakonov, za katere je potrebna kvalificirana večina v parlamentu, postopki imenovanja in imenovanje članov ključnih institucij, volilna reforma, potek volitev, reforma javne uprave, pravna država in reforma pravosodja, boj proti korupciji, boj proti organiziranemu kriminalu, rešitev vprašanj na področju stvarnih pravic, okrepitev človekovih pravic in izvajanje protidiskriminacijskih politik, izboljšanje ravnanja s priporniki in obsojenci na prestajanju kazni zapora ter izvajanje priporočil varuha človekovih pravic. Celotno besedilo je na voljo v dokumentu COM(2010) 680.

Bistveni ukrepi v okviru reforme *javne uprave*, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, vključno s spremembami zakona o javnih službah, še niso zaključeni. Kljub nekaterim reformnim ukrepom, kot je na primer odločitev o strukturi in organizaciji javnih organov, ki jo je svet ministrov sprejel junija 2011, ključna zakonodaja še ni bila sprejeta, saj je za to potrebna tripetinska večina v parlamentu in mora biti torej najprej poiskan celovit in trajen izhod iz političnega zastoja. Izvajanje obstoječih zakonov in upravnih aktov je še naprej šibko. Ministrstvo za javno upravo še vedno nima zadostnih pristojnosti v institucionalnem okviru, da bi lahko v celoti opravljalo svojo vlogo. Neodvisne in strokovne javne službe, ki temeljijo na zaslugah in niso pod političnim vplivom, še niso bile oblikovane. Še vedno ni bil imenovan varuh človekovih pravic.

Na področju *sodstva* je bil dosežen omejen napredek pri zaključevanju reforme sodstva, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Strategija za reformo sodstva in z njo povezani akcijski načrt sta bila sprejeta julija ter dajeta dobro osnovo za reformne ukrepe. Za njihovo izvajanje bodo potrebni ustrezni človeški in finančni viri, pa tudi dobro medinstitucionalno sodelovanje. Pomembni zakonodajni akti, za sprejetje katerih je potrebna tripetinska večina v parlamentu (npr. zakon o upravnih sodiščih), še niso bili sprejeti. Učinkovitost sodnega sistema slabijo dolgotrajni sodni postopki, ki povzročajo zaostanke. Odobrena proračunska sredstva, namenjena sodstvu, so na splošno še vedno nezadostna. Stopnja izvrševanja sodnih odločb je še vedno skromna. Konkretni ukrepi za boj proti korupciji v sodstvu, npr. z omejitvijo ali odpravo imunitete sodnikov, še niso bili sprejeti.

Na področju *protikorupcijske* politike, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije, je bil dosežen omejen napredek. Pravni okvir in medagencijske strukture so večinoma vzpostavljeni, vendar je izvajanje posebnih ukrepov na splošno še vedno neučinkovito, rezultati pa so nezadostni. Kampanje osveščanja javnosti se šele začenjajo izvajati. Imuniteta nekaterih javnih uslužbencev, pa tudi pomanjkanje proaktivnega pristopa ter virov in opreme še naprej resno ovirajo učinkovito preiskovanje. Rezultati na področju preiskovanja kaznivih dejanj korupcije ter pregona in obsodb so na vseh ravneh slabi. Korupcija je še vedno razširjena na mnogih področjih in ostaja zelo resen problem.

Albanija je dodatno okrepila pravni in institucionalni okvir za ***človekove pravice in varstvo manjšin***. Določen napredek je bil dosežen pri nekaterih ključnih prednostnih nalogah, pri čemer je bilo s sprejetjem obsežnega zakona okrepljeno varstvo otrokovih pravic, izboljšane pa so bile tudi razmere za pripornike in obsojence na prestajanju kazni zapora ter razvite alternative priporu. Vendar pa je bil napredek v zvezi s človekovimi pravicami neenakomeren in na nekaterih področjih se znova pojavljajo razlogi za zaskrbljenost, na primer na področju svobode medijev, na katerem neodvisnost urednikov še vedno ogrožajo politični in poslovni interesi. Znatno je treba okrepiti učinkovito izvajanje in uveljavljanje zakonodajnih in strateških instrumentov na področju človekovih pravic in varstva manjšin.

Področje *stvarnih pravic* je še naprej zelo zaskrbljujoče. Dosežen je bil le majhen napredek v smeri sprejetja in izvajanja skladne strategije in akcijskega načrta za reformo stvarnih pravic. To je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. Razdrobljene pristojnosti in pomanjkanje usklajevanja med različnimi pristojnimi institucijami ovirajo učinkovito izvajanje politike in ustvarjajo pravno negotovost ter sistemsko tveganje za korupcijo.

Delen napredek je bil dosežen pri ključni prednostni nalogi, ki se navezuje na krepitev varstva človekovih pravic, zlasti pravic žensk, otrok in Romov, ter na učinkovito izvajanje *protidiskriminacijske* politike. Napredek na tem področju predstavljata zlasti sprejetje nove nacionalne strategije o enakosti spolov in boju proti nasilju v družini ter začetek izvajanja

zakona o varstvu pred diskriminacijo. Še vedno obstajajo nekatere pomembne zakonodajne vrzeli, predvsem v zvezi z *invalidi*, in Albanija mora zagotoviti dosledno izvajanje obstoječih zakonodajnih in strateških instrumentov. Osveščenost javnosti o protidiskriminacijski zakonodaji in pritožbenih mehanizmih je treba okrepiti. Zaskrbljenost še vedno povzroča diskriminiranje nekaterih ranljivih skupin, kot so lezbijke, geji, biseksualci in transseksualci ter Romi. *Romska skupnost* je še naprej marginalizirana ter nima dostopa do socialnovarstvenih storitev.

Določen napredek je bil dosežen pri ključni prednostni nalogi, ki se navezuje na izboljšanje ravnanja s *priporniki in obsojenci na prestajanju kazni zapora* ter izvedbo priporočil, ki jih je na tem področju dal varuh človekovih pravic. Sprejeti so bili ukrepi za izboljšanje razmer v priporih ter bolj sistematično ukrepanje na podlagi priporočil varuha človekovih pravic. Vendar pa se še vedno poroča o primerih *slabega ravnanja*, zlasti med odvzemom prostosti in policijskim priporom. Ravnanje s storilci kaznivih dejanj, ki trpijo za duševnimi motnjami, je treba še izboljšati. Zelo zaskrbljujoče je pomanjkanje trajne primerne rešitve za namestitev tistih, ki so v prisilnem zdravljenju.

Albanija je na področju *regionalnih vprašanj in mednarodnih obveznosti* še naprej spodbujala pozitivne odnose s sosedami in regionalnimi partnerji ter tako prispevala k stabilnosti v regiji. Z vsemi državami zahodnega Balkana ima vzpostavljen režim potovanj brez vizumov. Država je še naprej dejavno sodelovala v pobudah za regionalno sodelovanje, med drugim tudi v procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu s skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Država se mora uskladiti s stališčem EU.

Albansko **gospodarstvo** je med svetovno krizo in po njej ohranilo makroekonomsko stabilnost in pozitivno rast. Vendar pa je politični zastoj oviral zmožnost vlade, da izvede potrebne strukturne reforme. Leta 2010 je Albanija beležila 3,8-odstotno gospodarsko rast, ki je temeljila na izvozu, medtem ko je bilo domače povpraševanje zadržano. Monetarna politika je učinkovito prispevala k obvladovanju inflacije, navkljub višjim mednarodnim cenam surovin. Pomanjkljivosti pri izvajanju pogodb in na področju pravne države so ob šibki infrastrukturi in človeškem kapitalu ter neformalnem gospodarstvu še naprej ovirale gospodarski razvoj.

V zvezi z *gospodarskimi merili* je Albanija dosegla določen napredek na poti, da postane delujoče tržno gospodarstvo, s tem ko je zmanjšala proračunski in zunanji primanjkljaj ter zasidrala inflacijska pričakovanja, s čimer je lahko okrepila svojo makroekonomsko stabilnost. Država bi morala biti v srednjeročnem obdobju sposobna spoprijeti se s pritiski konkurence in tržnimi silami v Uniji, če bo okrepila izvajanje strukturnih reform, vključno s krepitvijo pravnega sistema ter fizičnega in človeškega kapitala.

Kljub močnejše polarizirani politični krajini je bilo ohranjeno široko soglasje o temeljnih prvinah tržnega gospodarstva. Gospodarstvo Albanije je kljub negotovim gospodarskim razmeram v pomembnih trgovinskih partnericah države še naprej rastlo, čeprav počasneje. Monetarna politika je bila še naprej preudarna in je omogočila ohranjanje cenovne stabilnosti, medtem ko se je inflacija gibala v mejah začrtanega razpona. Primanjkljaj tekočega računa in proračunsko neravnovesje sta se leta 2010 zmanjšala. Poseganje države v gospodarstvo in subvencije so še naprej omejeni. Bančni sektor je ostal dobro kapitaliziran in likviden.

Določen napredek je bil dosežen pri dodatnem olajšanju vstopa na trg. EU je še naprej glavna trgovinska in naložbena partnerica Albanije.

Vendar pa trajno zmanjšanje razmeroma velikega javnega dolga ni bilo doseženo. Nadaljnje zmanjševanje zunanjih neravnovesij se bo morda izkazalo za problematično, zlasti če se bo nadaljeval upad nakazil delavcev, ki živijo v tujini. Delovanje trga dela se je leta 2010 poslabšalo, medtem ko je bila brezposelnost še naprej visoka. Izvajanje stečajnih postopkov še vedno ni popolnoma učinkovito, medtem ko šibka pravna država ovira izvršljivost pogodb in poslovno okolje na splošno. Vprašanje stvarnih pravic je še vedno nerešeno. Visoka raven neservisiranih posojil v bančnem sistemu še naprej povzroča zaskrbljenost. Naložbe v človeški kapital in infrastrukturo so še vedno neustrezne. Siva ekonomija še naprej predstavlja izziv. Zaradi skoncentriranosti proizvodnje v nekaterih sektorjih in na nekaterih izvoznih trgih je gospodarstvo občutljivo na zunanje pretese.

Albanija je nekoliko napredovala pri izboljšanju svoje **sposobnosti za prevzem obveznosti članstva**, zlasti na področjih prostega pretoga blaga, podjetniške in industrijske politike, pravice, svobode in varnosti, zunanjih odnosov ter finančnega nadzora. Na drugih področjih, kot so prosti pretok delavcev, javna naročila, pravo intelektualne lastnine, informacijska družba in mediji ter energetika, okolje in promet, je bil napredek omejen. Na splošno so potrebna trajna prizadevanja za krepitev upravnih zmogljivosti na področju izvajanja in izvrševanja zakonodaje. Potrebni so dodatni ukrepi, da se zagotovi pravočasno izvajanje zavez, danih v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma.

Na področju *prostega pretoka blaga* je bil dosežen dober napredek pri standardizaciji. Oblikovati je treba ustrezno strukturo za nadzor trga. Na področju *prostega pretoka delavcev* je bil napredek majhen in priprave so šele v začetni fazi. Določen napredek je bil dosežen na področju *pravice do ustanavljanja in svobode opravljanja storitev*, zlasti glede poštних storitev. Na področju *prostega pretoka kapitala* je bil dosežen določen napredek v smislu zakonodajnega okvira o plačilnih sistemih in boja proti pranju denarja. Potrebna so dodatna prizadevanja za učinkovito izvajanje nacionalne strategije o boju proti pranju denarja in finančnem kriminalu.

Na področju *javnih naročil* je bil dosežen majhen napredek. Institucionalne zmogljivosti so še naprej šibke in potrebna je jasna opredelitev ter razdelitev pristojnosti v vseh organih, ki sodelujejo v procesu oddaje javnih naročil. Priprave na tem področju so zmerno napredovale. Določen napredek je bil dosežen na področju *prava gospodarskih družb*, vendar pa sta zmogljivost nacionalnega računovodskega sveta in operativna neodvisnost nacionalnega revizijskega sveta še naprej šibki. Na področju *prava intelektualne lastnine* je bil napredek omejen in priprave niso zelo napredovale. Učinkovito uveljavljanje pravic intelektualne in industrijske lastnine je še vedno skromno. Albaniji ni uspelo pravočasno izpolniti svoje obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, ki se nanaša na zagotavljanje podobne ravni varstva, kot velja za EU, vključno z uveljavljanjem predpisov. Na področju *konkurence* je bil napredek zmeren, tako pri obravnavi protimonopolnih zadev kot državnih pomoči, vendar pa pristojni organi nimajo ustrezne upravne zmogljivosti. Zagotoviti je treba operativno neodvisnost komisije za državne pomoči. Priprave na tem področju napredujejo v skladu z načrti.

Na področju *finančnih storitev* je bil dosežen določen napredek. Regulativni okvir za upravljanje tveganj in kapitalsko ustreznost je bil izboljšan. Nadzorna zmogljivost v nebančnem sektorju je še naprej šibka.

Napredek na področju *informacijske družbe in medijev* je bil neenakomeren. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU in liberalizacija trga elektronskih komunikacij se izboljšujeta. Vendar pa zakonodaja, ki ureja medije, še ni usklajena z direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah in zmogljivosti regulativnega organa za radiotelevizijo so še naprej šibke. Priprave na tem področju niso zelo napredovale.

Določen napredek je bil dosežen na področju *kmetijstva in razvoja podeželja*, na primer pri vzpostavljanju struktur za izvajanje ukrepov za razvoj podeželja. Vendar pa so zmogljivosti za izvajanje analiz ter oblikovanje in izvajanje politik za razvoj podeželja še vedno šibke. Določen napredek, čeprav neenakomeren, je bil dosežen na področju *varnosti hrane ter veterinarske in fitosanitarne politike*. Operativna zmogljivost nacionalnega urada za hrano je bila znatno okrepljena in izboljšan je bil pravni okvir za varnost hrane ter veterinarska vprašanja. Splošna zmogljivost ter sodelovanje med pristojnimi službami sta še naprej šibka, pristojnosti pa niso dovolj jasno opredeljene. Določen napredek je bil dosežen na področju *ribištva*, zlasti pri inšpekcijskih pregledih in nadzoru. Zaradi pomanjkanja fizičnih in finančnih virov ter slabega medinstitucionalnega sodelovanja je izvajanje regulativnega okvira še naprej šibko.

Določen napredek, čeprav neenakomeren, je bil dosežen na področju *prometne politike*. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na področju cestnega prometa in upravljanja zračnega prometa je napredovalo, vendar pa je varnost v zračnem prometu še naprej zaskrbljujoča. V sektorju železniškega in pomorskega prometa so potrebna dodatna prizadevanja. Na področju *energetike* je bil napredek omejen. Varnost oskrbe z energijo se je rahlo izboljšala, vendar pa se reforma trga z električno energijo še ne izvaja učinkovito in potrebni bodo dodatni ukrepi za zagotovitev ekonomske upravičenosti sektorja. Zmogljivosti ter institucionalno neodvisnost regulativnih organov za električno energijo, plin ter varstvo pred sevanjem je treba okrepiti. Priprave na tem področju napredujejo počasi.

Čeprav je bil pri usklajevanju nacionalne zakonodaje na področju *obdavčenja* s pravnim redom EU dosežen določen napredek in priprave napredujejo, so potrebna dodatna prizadevanja v zvezi z upravnimi in tehničnimi zmogljivostmi, med drugim tudi pri boju proti davčnim goljufijam in izogibanju davkom. Na področju *ekonomske in monetarne politike* ni bilo napredka. Na področju *statistike* je bil napredek dosežen zlasti pri klasifikacijah in statistični infrastrukturi. Z vidika sektorske statistike je bil napredek neenakomeren.

Na področju *socialne politike in zaposlovanja* je bil napredek neenakomeren. Čeprav je mogoče poročati o določenem pozitivnem razvoju v zvezi z zdravjem in varstvom pri delu, socialnim dialogom ter socialnim varstvom, je za trg dela še vedno značilna visoka raven neformalne ekonomije in delovne neaktivnosti. Splošno izvajanje politik prav tako še naprej ni zadostno, zlasti z vidika socialne vključenosti. Priprave na tem področju niso zelo napredovale.

Na področju *podjetniške in industrijske politike* je bil napredek dosežen zlasti pri izboljšanju regulativnega okvira za podjetja in pri dostopu MSP do virov financiranja. Ustanovljene so bile institucije za spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja. Priprave na tem področju napredujejo.

Na področju *vseevropskih omrežij* je bil dosežen določen napredek. Zaključna dela pri gradnji cestnih predorov so napredovala in uporabljati se je začela nova elektroenergetska povezava.

Na področju *regionalnega razvoja in usklajevanja strukturnih skladov* je bil dosežen omejen napredek. Potrebna so znatna prizadevanja za oblikovanje potrebnih institucionalnih in upravnih zmogljivosti ter rezerve zrelih projektov na področju regionalnega razvoja. Priprave na tem področju so še vedno v zgodnji fazi.

Na področju *sodstva in temeljnih pravic* kljub prizadevanjem za razvoj zakonodaje v skladu z evropskimi standardi še vedno obstajajo nekatere pomembne pomanjkljivosti. Poleg tega je izvajanje zakonodajnih in strateških instrumentov na splošno še naprej nezadovoljivo ter pomeni velik izziv. Usklajenost albanske zakonodaje z evropskimi standardi in pravnim redom EU na področju sodstva in temeljnih pravic je še v začetni fazi.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je Albanija dosegla napredek. Decembra 2010 je bila za državljane z biometričnim potnim listom uvedena možnost potovanja na schengensko območje brez vizumov. Napredek je bil dosežen na področju boja proti organiziranemu kriminalu, predvsem z dobrim mednarodnim sodelovanjem in izvajanjem „protimafijskega“ zakona, ki vključuje odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. Vendar pa organizirani kriminal kljub temu ostaja izziv. Potrebna so trajna prizadevanja za učinkovito izvajanje zakonodajnega okvira in krepitev boja proti organiziranemu kriminalu, ki je ena ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije. To vključuje doseganje verodostojnih rezultatov pri proaktivnih preiskavah kaznivih dejanj, pregonu in, če je potrebno, obsodbah. Potrebno je dejavno izvajanje ukrepov za povečanje strokovnega znanja in pooblastil preiskovalnih služb ter okrepitev sodelovanja med organi kazenskega pregona. Boj proti trgovini s prepovedanimi drogami, pranju denarja ter trgovini z ljudmi in zaščiti njenih žrtev je treba okrepiti in sistematično izvajati, prav tako pa je treba sistematično izvajati pravni okvir za odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem.

O napredku je mogoče poročati v zvezi z zmogljivostjo za izvajanje pravnega reda EU na področju *znanosti in raziskav*. Upravna zmogljivost za sodelovanje v sedmem okvirnem programu EU za raziskave se je izboljšala, čeprav so nacionalne zmogljivosti na področju raziskav še vedno skromne. Določen napredek je bil dosežen na področju *izobraževanja in kulture*, zlasti v zvezi s poklicnim in strokovnim izobraževanjem.

Pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na področju *okolja* je bil na splošno dosežen majhen napredek. Splošno izvajanje in izvrševanje zakonodaje je še naprej šibko. Za krepitev upravne zmogljivosti in medinstitucionalnega sodelovanja so potrebna dodatna prizadevanja. Na področju *podnebnih sprememb* Albanija na splošno ni napredovala in njene institucionalne zmogljivosti na tem področju so še naprej zelo šibke.

Določen napredek je bil dosežen na področju *varstva potrošnikov in zdravja*. Napredek je bil dosežen tudi pri predpisih, ki urejajo varstvo potrošnikov, in njihovem izvajanju. Zakonodajni okvir se je na splošno izboljšal. Kar zadeva javno zdravje, je bil dosežen napredek pri zakonodaji o zdravstvenem zavarovanju, pozitiven razvoj pa je bilo opaziti tudi na področju nalezljivih bolezni in duševnega zdravja. Vendar pa je dostop do primarnega zdravstvenega varstva še naprej neenak.

Na področju *carinske unije* je bil dosežen določen napredek pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU in priprave na tem področju napredujejo. Vendar pa je po standardih EU uporaba referenčnih cen pri določanju carinske vrednosti še vedno pogosta in potrebna so dodatna prizadevanja za poenostavitev postopkov ter lajšanje trgovine. Zmogljivosti za izvajanje predpisov na tem področju in upravljanje človeških virov so še naprej šibki.

Določen napredek je bil dosežen na področju *zunanjih odnosov*, zlasti v zvezi s skupno trgovinsko politiko. Institucionalne in upravne zmogljivosti na tem področju je treba okrepiti. Albanija je napredovala na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Uskladila se je z večino deklaracij in skupnih stališč EU ter še naprej sodelovala v misijah SVOP.

V zvezi s *finančnim nadzorom* je bil dosežen napredek. Primarni pravni okvir za notranji nadzor javnih financ in centralizirano proračunsko inšpekcijo je bil izboljšan. Upravne zmogljivosti na področju notranje kontrole je treba okrepiti. Priprave na področju zaščite finančnih interesov EU so v začetni fazi.

Z vidika *finančnih in proračunskih določb* so bila uvedena temeljna načela in ustanovljene institucije na zadevnih področjih politik, ki vplivajo na uporabo pravil o virih lastnih sredstev. Upravni okvir za uporabo pravil o virih lastnih sredstev še ni vzpostavljen.

Bosna in Hercegovina

Bosna in Hercegovina je dosegla omejen napredek pri izpolnjevanju **političnih meril**.

Na področju *demokracije in pravne države* se mora eno leto po splošnih volitvah, ki so bile organizirane 3. oktobra 2010, postopek vzpostavljanja izvršilnih in zakonodajnih organov še zaključiti z oblikovanjem vlade na ravni države. Zaradi te velike zamude je bil oviran napredek Bosne in Hercegovine pri zelo potrebnih reformah.

Pomanjkanje prepričljivih ukrepov za uskladitev *ustave* z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah še naprej povzroča resno zaskrbljenost. Prvi medinstitucionalni delovni skupini, ki je bila ustanovljena za izvršitev odločbe Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevi Sejdić-Finci²¹, ni uspelo doseči soglasja. Na podlagi priporočil sveta ministrov se pričakuje ustanovitev nove delovne skupine.

Narodna skupščina Republike Srbije je sprejela sklepe in odločitev o razpisu referendumu o sodnih institucijah na ravni države. Po mediaciji EU je Narodna skupščina Republike Srbije preklcala odločitev o razpisu referendumu in 1. junija spremenila sklepe. Država je znotraj določenega okvira stabilizacijsko-pridružitvenega procesa z EU vzpostavila strukturiran dialog o pravosodju.

Upravne zmogljivosti *parlamenta* so se izboljšale, vendar sta pomanjkanje usklajevanja med parlamentom države in parlamentoma entitet ter politično nesoglasje med entitetama še naprej ovirala delo parlamentarne skupščine. Na delovanje *vladnih* institucij na različnih ravneh je še naprej vplivalo razdrobljeno, neusklajeno oblikovanje politik. Trije člani predsedstva so okrepili prizadevanja za skupno oblikovanje politik in njihovo izvajanje, vendar so usklajevanje na področju zunanje politike še vedno zaznamovala nesoglasja glede nekaterih vprašanj. Vzpostaviti je treba učinkovit mehanizem usklajevanja med državo in entitetama o zadevah v zvezi z EU, vključno z načrtovanjem finančne pomoči v okviru instrumenta za predpristopno pomoč (IPA).

Na področju *reform javne uprave* je bil napredek omejen. Izvajanje strategije za reformo javne uprave se nadaljuje, vendar pa je usklajevanje med različnimi upravami še vedno šibko

²¹ Zadeva Sejdić-Finci proti Bosni in Hercegovini iz decembra 2009 v zvezi z etničnim diskriminiranjem oseb, ki ne pripadajo nobenemu od treh narodov, ki sestavljajo državo, kar zadeva zastopnost v državnih institucijah.

in proces reforme javne uprave nima potrebne politične podpore. Potrebna so trajna prizadevanja za preprečevanje političnega vplivanja. Na državni ravni je bil imenovan varuh človekovih pravic, vendar njegovo učinkovitost ovirajo kadrovske in finančne omejitve. Še vedno je treba obravnavati vprašanje oblikovanja strokovnih, odgovornih, preglednih in učinkovitih javnih služb, ki temeljijo na zaslugah in sposobnosti.

Pri izboljšavi *pravosodnega sistema* je država dosegla omejen napredek. Med EU ter Bosno in Hercegovino se je začel strukturiran dialog o pravosodju, ki je namenjen zagotavljanju neodvisnega, učinkovitega, nepristranskega in odgovornega pravosodnega sistema. Izvajanje strategije o reformi sektorja pravosodja in strategije o vojnih zločinih je treba okrepiti. Sprejeti so bili ukrepi za zmanjšanje sodnih zaostankov, zlasti v zadevah v zvezi z računi za javne storitve, vendar so sodni zaostanki na splošno še naprej veliki. Zaradi razdrobljenosti pravnega okvira med vsemi jurisdikcijami je sodstvo precej obremenjeno z zakonodajnega in finančnega vidika. Pomanjkanje racionalizacije proračunskih pristojnosti še vedno negativno vpliva na neodvisnost in učinkovitost sodstva. Pogosti politični napadi na sodstvo in sodni zaostanki so še naprej zelo zaskrbljujoči.

Bosna in Hercegovina je dosegla zelo omejen napredek v boju proti *korupciji*, ki ostaja zelo resen problem in je razširjena na številnih področjih v javnem in zasebnem sektorju. Izvajanje protikorupcijske strategije in akcijskega načrta je še naprej šibko. Protikorupcijski organ še ni v celoti operativen. Nadaljnje pravosodno ukrepanje v zadevah, povezanih s korupcijo, je bilo še naprej počasno in le omejeno število zadev na visoki ravni se je zaključilo s kazenskim pregonom. Zaskrbljenost še vedno povzročata nezadostno izvajanje zakonodaje in težavno usklajevanje med entitetama. Država mora pokazati močnejšo politično zavezanost in odločnejše ukrepati na področju boja proti korupciji.

Spoštovanje *človekovih pravic in varstvo manjšin* sta na splošno zagotovljena. Bosna in Hercegovina je ratificirala najpomembnejše mednarodne konvencije o človekovih pravicah, vendar pa zaostaja pri njihovem izvajanju.

Državlanske in politične pravice se na splošno spoštujejo. Na področju usklajevanja kazenskih sankcij po državi je bil dosežen skromen napredek. Še vedno je treba sprejeti okvirni zakon o brezplačni pravni pomoči, ki je potreben za spoštovanje Evropske konvencije o človekovih pravicah. Zagotoviti je treba *dostop do sodnega varstva* v civilnih in kazenskih zadevah. Razmere v *zaporih* so se nekoliko izboljšale, zlasti na psihiatričnih oddelkih, vendar sta še vedno problematična prezasedenost zaporov ter *slabo ravnanje* s priporniki in obsojenci na prestajanju kazni zapora.

Ustave države in entitet zagotavljajo *svobodo izražanja* in medijev, *pravico do zbiranja* in združevanja ter *svobodo veroizpovedi*. Vendar je potrebno boljše izvajanje veljavne zakonodaje. Samoregulativni ukrepi Sveta za medije so se izboljšali. Slednji je prejemal vse več pritožb v zvezi z zakonikom o medijih, ki so jih nanj naslovili državljani. Zmogljivosti Sveta za medije za uporabo strokovnih standardov so omejene zaradi pomanjkanja virov. Politični pritisk na medije se je nadaljeval, v njih pa je bilo zaslediti tudi več etničnih predsodkov. Prav tako se je še naprej poročalo o primerih ustrahovanja novinarjev. Reforma javne radiotelevizije se še ni začela izvajati. Neodvisnost regulativne agencije za komunikacije je bila še naprej ogrožena in imenovanje članov njenega sveta še ni bilo izvedeno. Za razvoj civilne družbe sta potrebna nadaljnja podpora in preglednost pri dodeljevanju sredstev.

Ekonomске in socialne pravice so zagotovljene z obstoječim pravnim okvirom, vendar je bilo izvajanje predpisov zaradi razdrobljenih ravni pristojnosti še naprej šibko. Na državni ravni obstaja celovit protidiskriminacijski zakon, a je njegovo področje uporabe še naprej omejeno in izvajanje šibko. Izboljšati je treba zaščito *žensk* pred nasiljem, prav tako pa tudi socialno varstvo *otrok*. Kar zadeva medetnične odnose, je bil v Federaciji Bosne in Hercegovine ustanovljen organ za usklajevanje, vendar pa število razdeljenih šol („dve šoli pod eno streho“) in šol, namenjenim samo učencem ene etnične skupnosti, še vedno povzročata zaskrbljenost. Sistem socialne pomoči temelji na pravicah, namesto na potrebah, kar negativno vpliva na položaj *ranljivih skupin*, vključno z duševnimi bolniki. Socialni dialog in uresničevanje delavskih pravic sta bila še naprej ovirana zaradi nepriznavanja socialnih partnerjev na državni ravni in razdrobljenega zakonodajnega okvira.

Spoštovanje in varstvo manjšin²² ter kulturnih pravic je na splošno zagotovljeno. Pri izvajanju akcijskih načrtov glede zaposlovanja in nastanitve Romov je bil dosežen napredek. Okrepiti je treba prizadevanja za zagotavljanje učinkovitega izvajanja akcijskih načrtov na področju zdravja in izobraževanja ter za izboljšanje finančnega in trajnostnega vidika zadevnih ukrepov. *Romska* manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo. Ker rojstva pripadnikov romske manjšine pogosto niso registrirana in Romi nimajo dostopa do brezplačne pravne pomoči pri prijavi v register prebivalstva, je njihov dostop do osnovnih socialnih in ekonomskih pravic še vedno oviran. Potrebni so nadaljnji ukrepi za izboljšanje izvajanja zakona o narodnih manjšinah in zagotavljanje pravic manjšin.

V zvezi z *begunci in notranje razseljenimi osebami* je bil dosežen določen napredek. Strategija v podporo postopku vračanja in za zagotavljanje pravilnega izvajanja Priloge 7 Daytonskega/Pariškega mirovnega sporazuma je bila revidirana. Za izvajanje navedene strategije so bili sprejeti nekateri ukrepi, zlasti glede zagotavljanja sredstev, namenjenih ranljivim skupinam, ki živijo v zbirnih centrih. Vendar pa postopki dodeljevanja pomoči za vračanje še niso v celoti vzpostavljeni. Zaradi pomanjkanja zaposlitvenih priložnosti in dostopa do socialnega varstva sta še naprej ovirala trajnostno vračanje in lokalno vključevanje.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, se je izvajanje Daytonskega/Pariškega mirovnega sporazuma nadaljevalo, vendar so politični predstavniki Republike Srbije pogosto oporekali ozemeljski celovitosti države. Sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo je bilo še naprej zadovoljivo.

Mandat posebnega predstavnika EU (PPEU) je bil prenesen z Urada visokega predstavnika na enega samega predstavnika EU, ki deluje z dvojno funkcijo kot PPEU in vodja delegacije Komisije.

Sodelovanje med sodišči in tožilci iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške in Srbije se je nadaljevalo. Izvajajo se dvostranski sporazumi o vzajemnem priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v kazenskih zadevah. Vendar pa so pravne ovire za izgon, določene v zakoniku o kazenskem postopku, še naprej negativno vplivale na prizadevanja za kazenski pregon vojnih zločinov.

²² V skladu z zakonom o varstvu pravic pripadnikov narodnih manjšin je v Bosni in Hercegovini 17 narodnih manjšin. Trije narodi, ki sestavljajo državo – Bošnjaki, Hrvati in Srbi – niso narodne manjšine.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu s skupnimi stališči in vodilnimi načeli EU. Država se mora uskladiti s stališčem EU.

Znatni napredek je bil dosežen v zvezi s *procesom sarajevske deklaracije*. Po srečanjih junija in septembra 2011 so se Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Črna gora in Srbija sporazumele o številnih vprašanjih, vključno z besedilom skupne izjave, ki naj bi bila podpisana na ministrski konferenci v Beogradu.

Bosna in Hercegovina je še naprej dejavno sodelovala v pobudah za regionalno sodelovanje, med drugim tudi v procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi, Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini. Odnosi med državo in njenimi sosedami so se še dodatno razvili. Septembra je Bosna in Hercegovina sprejela odločitev o priznanju kosovskih carinskih žigov, vendar pa nekatera vprašanja glede mej s sosednjimi državami še niso bila rešena.

Po skromni rasti leta 2010 je **gospodarstvo** Bosne in Hercegovine leta 2011 začelo nekoliko hitreje rasti. Vendar pa je oživitev gospodarstva še vedno zadržana in temelji predvsem na zunanjem povpraševanju. Brezposelnost je še naprej zelo visoka. Proračunsko stanje se je nekoliko popravilo zaradi ukrepov za fiskalno prilagoditev, ki so bili izvedeni v skladu s programom Mednarodnega denarnega sklada, in večjih prihodkov. Vendar pa je doseganje fiskalne vzdržnosti v srednjeročnem obdobju resno oviralo dejstvo, da ni bil sprejet globalni okvir fiskalne politike za obdobje 2011–2013. Zavezanost strukturnim reformam in zdravim javnim financam je bila po vsej državi še naprej šibka in neenakomerna, kakovost javnih financ pa je bila skromna.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Bosna in Hercegovina dosegla malo dodatnega napredka pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Država si mora še naprej znatno prizadevati za reforme, da se bo lahko dolgoročno spopadla s pritiski konkurence in tržnimi silami znotraj Unije.

Oživitev gospodarstva temelji večinoma na zunanjem povpraševanju, vendar se je povečalo tudi domače povpraševanje, ne nazadnje tudi zaradi oživitve kreditnih dejavnosti. Opažena je bila rast industrijske proizvodnje. Trgovinske dejavnosti so se znatno povečale in raven trgovinskega povezovanja z EU je bila še naprej visoka. Finančna in monetarna stabilnost sta bili ohranjeni. Režim valutnega odbora je še naprej užival visoko stopnjo zaupanja. Poročati je mogoče o nekaterih izboljšavah poslovnega okolja z vidika registracije podjetij in racionalizacije upravnih postopkov na splošno.

Ker ni bil sprejet globalni okvir fiskalne politike za obdobje 2011–2013, sta bili resno ovirani vzdržnost in verodostojnost fiskalne politike Bosne in Hercegovine, fiskalni organi pa še vedno niso dosegli soglasja o splošnih fiskalnih smernicah. Zaradi političnega zastoja v državi je bil državni proračun za leto 2011 sprejet z znatno zamudo, nadaljnje razprave o programih z Mednarodnim denarnim skladom glede izvajanja kreditnega aranžmaja „stand-by“ pa so bile preložene. Kakovost javnih financ je bila še naprej nizka z visokim razmerjem med tekočimi odhodki in BDP. Zunanja neravnovesja, zlasti primanjkljaj tekočega računa, so se povečevala in inflacija je začela rasti. Upravna neučinkovitost in šibka pravna država sta še naprej negativno vplivali na poslovno okolje. Pri načrtovani privatizaciji, prestrukturiranju podjetij v državni lasti in liberalizaciji mrežnih industrij ni bilo napredka. Proizvodne zmogljivosti in konkurenčnost gospodarstva so še vedno šibke, ker domači viri rasti niso bili ustrezno izkoriščeni. Strukturna togost, kot so visoki socialni prispevki, slabo usmerjeni socialni

transferji in nizka mobilnost delovne sile, so še naprej ovirali ustvarjanje delovnih mest. Brezposelnost je bila še vedno zelo visoka in neformalni sektor ostaja pomemben izziv.

Bosna in Hercegovina je dosegla omejen napredek pri usklajevanju nacionalne zakonodaje in politik z **evropskimi standardi**. Določen napredek je bil opažen na področju intelektualne lastnine, državnih pomoči, raziskav, kulture in prometa ter v več zadevah na področju pravice, svobode in varnosti. Na področjih prostega pretoka blaga, oseb in storitev, carin in obdavčenja, konkurence, javnih naročil, politike zaposlovanja in socialne politike, izobraževanja, industrije in MSP, kmetijstva in ribištva, varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike, okolja in podnebnih sprememb, energetike, informacijske družbe in medijev ter statistike so še vedno potrebna znatna prizadevanja.

Na splošno je bilo izvajanje začasnega sporazuma še vedno neenakomerno. Država še naprej krši ta sporazum, ker ne spoštuje Evropske konvencije o človekovih pravicah ter pravil o državnih pomočeh. Svet ministrov je avgusta na državni ravni sprejel zakon o državnih pomočeh, da bi tako izpolnil obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, vendar pa parlament navedenega zakona še ni potrdil. Zakon o popisu prebivalstva na ravni države, ki je potreben za družbeni in gospodarski razvoj Bosne in Hercegovine, je treba nujno čim prej sprejeti.

Na področju *notranjega trga* je država nekoliko napredovala. Določen napredek v zvezi s *prostim pretokom blaga* je bil dosežen pri nadzoru trga in varstvu potrošnikov. Še vedno so potrebna znatna prizadevanja za približevanje pravnega okvira zakonodaji EU, izboljšanje upravne zmogljivosti ter oblikovanje enotnega gospodarskega prostora.

Na področju *prostega pretoka oseb, storitev in pravice do ustanavljanja* je bil napredek omejen. Obe entiteti sta sprejeli izvedbeno zakonodajo za finančne storitve, usklajevanje bančnega nadzora pa se je izboljšalo. Bistvenega pomena bosta nadaljnja poenostavitve registracije gospodarskih družb in usklajevanje zakonodajnega okvira za poštno storitve s pravnim redom EU.

Na področju *prostega pretoka kapitala* ni bilo napredka. Potrebno je nadaljnje usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU, pa tudi uskladitev zakonodaje na ravni države. Na področju *carin in obdavčenja* je mogoče poročati o dobrem, a neenakomernem napredku. Še naprej sta bistvenega pomena nadaljnje usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU ter gradnja zmogljivosti za zagotavljanje učinkovitega spoštovanja in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine.

Bosna in Hercegovina je nekoliko napredovala pri izvajanju pravil *konkurence*. Nobenega napredka ni dosegla pri *javnih naročilih*, zlasti v zvezi s popolno usklajenostjo zakona o javnih naročilih s pravnim redom EU. Na področju *pravic intelektualne lastnine* se je napredek nadaljeval.

Napredek v zvezi s *socialno politiko in politiko zaposlovanja* je bil majhen. Strateški dokumenti na ravni države so bili pripravljeni oz. se pripravljajo, vendar so politike in zakonodaja še naprej razdrobljene. Na področju *izobraževanja* so bili pripravljeni okvirni zakoni in strategije, ki pa se še niso začeli izvajati. Določen napredek je bil dosežen na področju *kulture*. Na področju *raziskav* je bil dosežen dodaten napredek in priprave na Unijo inovacij so se začele. Pogajanja glede članstva v *Svetovi trgovinski organizaciji* so napredovala.

Bosna in Hercegovina je dosegla majhen napredek pri izpolnjevanju evropskih standardov v zvezi z več **sektorskimi politikami**. Kar zadeva *industrijo ter mala in srednja podjetja* (MSP), je treba sprejeti državno razvojno strategijo, ki vključuje elemente industrijske politike, strategijo o MSP pa je treba začeti izvajati. Določen napredek je bil dosežen na področjih varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike ter ribištva. Napredek pri *kmetijstvu in razvoju podeželja* je bil omejen. Pri usklajevanju nacionalne zakonodaje na teh področjih s pravnim redom EU je bistveno tesnejše sodelovanje med državo in entitetama. Pomanjkanje napredka je negativno vplivalo na trgovino s kmetijskimi proizvodi.

Priprave Bosne in Hercegovine na področju *okolja* so ostale na začetni stopnji. Usklajen pravni okvir za varstvo okolja še ni bil razvit in državna agencija za okolje še ni bila ustanovljena. Upravne zmogljivosti so šibke, horizontalno in vertikalno komuniciranje med različnimi pristojnimi organi pa je treba okrepiti. Na področju *podnebnih sprememb* so potrebna dodatna prizadevanja za sprejetje strategije o podnebnih spremembah na državni ravni, usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU in osveščanje.

Bosna in Hercegovina je napredovala tudi v sektorju *prometa*. Določen pozitiven razvoj je bil dosežen v zvezi s vseevropskimi prometnimi omrežji, cestnim in zračnim prometom ter železniškim prometom in prometom na celinskih plovih poteh. Zakon o prevozu nevarnih snovi še ni bil sprejet. Prometna infrastruktura še ni bila posodobljena. Priprave na področju *energetike* niso zelo napredovale. Bosna in Hercegovina mora kot podpisnica Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti izvajati ustrezno zakonodajo EU na področju energetike. Določen napredek je bil dosežen pri preskrbi okrožja Brčko z električno energijo in uvedbi obsežnega pregleda zakonodaje o električni energiji na vseh ravneh vlade. Za zagotovitev zanesljivosti oskrbe z električno energijo je treba ustanoviti nacionalno podjetje za prenos, ki bo poslovalo po vsej državi, ter sprejeti celovito energetska strategijo.

Napredek na področju *informacijske družbe in medijev* je bil omejen. Pravni okvir za javno radiotelevizijo še ni usklajen. Nenehni izzivi, povezani z neodvisnostjo regulativnega organa za komunikacije, politični pritisk in počasno izvajanje reforme javne radiotelevizije so še naprej zaskrbljujoči.

Na področju *finančnega nadzora* je mogoče poročati o določenem napredku. Na ravni države in entitet obstajajo osrednje usklajevalne enote, uvajati pa se je začela tudi notranja revizija. Sisteme finančnega poslovanja in nadzora je treba dodatno razviti. Še vedno se pojavlja zaskrbljenost v zvezi z neodvisnostjo revizijskega urada na državni ravni. Na področju *statistike* je bil dosežen določen napredek v zvezi s klasifikacijami in registri. Izboljšati je treba sektorske statistike, kot so statistika nacionalnih računov ali statistika podjetij in kmetijska statistika. Sodelovanje med statističnimi ustanovami na ravni države in entitet ter z drugimi zadevnimi organi na ravni države še vedno ni zadostno.

V zvezi s **pravico, svobodo in varnostjo** je bil dosežen določen napredek na različnih področjih. Obravnava prednostnih nalog na področju vizumske politike se je nadaljevala. Sporazum o poenostavitvi vizumskih postopkov med EU ter Bosno in Hercegovino ter sporazum o ponovnem sprejemu sta se še naprej nemoteno izvajala. Decembra 2010 je bila za državljane Bosne in Hercegovine z biometričnim potnim listom uvedena možnost potovanja na schengensko območje brez vizumov .

Priprave Bosne in Hercegovine na področjih *upravljanja mej, azila in migracij* so napredovale. Država je še naprej izboljševala azilni sistem in sistem mednarodne zaščite, spremljanje migracijskih tokov ter sodelovanje med organi, vendar pa je treba infrastrukturo

na nekaterih mejnih prehodih okrepiti. Na področju boja proti *pranju denarja* je bil napredek skromen. Izvajanje strategije za preprečevanje pranja denarja ter z njo povezanega akcijskega načrta je bilo omejeno. Na področju boja proti *drogam* je bil napredek majhen. Zaradi neučinkovitosti pri nadaljnjem pravosodnem ukrepanju je oviran boj proti trgovini z drogami, ki je še naprej resen problem.

Priprave Bosne in Hercegovine na področju *policije* napredujejo. Razdrobljenost policijskih sil v državi je še naprej razlog za manjšo učinkovitost, slabše rezultate ter skromnejše sodelovanje in izmenjavo informacij. Zaradi pomanjkanja učinkovitega usklajevanja med organi pregona je *boj proti organiziranemu kriminalu* še naprej nezadosten. Organizirani kriminal ostaja resen problem, ki negativno vpliva na pravno državo in poslovno okolje. Prizadevanja v boju proti *trgovini z ljudmi* je treba okrepiti ter odpraviti pomanjkljivosti pri odkrivanju žrtev trgovine. Na področju boja proti terorizmu je država dosegla določen napredek. Na novo je bila ustanovljena skupna projektna skupina za boj proti terorizmu. Vendar pa je treba izvajanje strategije o preprečevanju terorizma in boju proti njemu okrepiti.

Priprave na področju *varstva osebnih podatkov* so se nadaljevale, vendar so potrebna dodatna prizadevanja v smislu kazenskega pregona in zagotavljanja neodvisnosti nadzornega organa. Dobro delujoče varstvo osebnih podatkov je ključnega pomena, da lahko Bosna in Hercegovina sklene sporazuma z uradoma Europol in Eurojust.

Kosovo

Politične razmere na Kosovu so zaznamovale parlamentarne in predsedniške volitve v obdobju med oktobrom 2010 in aprilom 2011. Splošne volitve so potekale ob velikih pomanjkljivostih in tehničnih težavah. Februarja je bila oblikovana nova koalicijska vlada, aprila pa je bil izvoljen nov predsednik.

Predsednik in vlada sta pokazala zavezanost evropski agendi. Okrepilo se je usklajevanje reform, povezanih z EU. Zaradi volitev je prišlo do zamud pri izvajanju številnih ključnih reform. Zdaj so potrebna trajna prizadevanja za pospešitev reform in njihovega uspešnega izvajanja. Javna uprava in sodstvo sta šibka. Za boj proti organiziranemu kriminalu in korupciji, med drugim tudi na področju javnih naročil, je treba še marsikaj storiti. Zaradi resnih ekonomskih razmer mora vlada v tesnem sodelovanju z Mednarodnim denarnim skladom sprejeti nujne ukrepe za izboljšanje proračunskega stanja. Po drugi strani pa lahko pozitivno ocenimo, da si Kosovo še naprej trajno prizadeva za rezultate na ključnih področjih svoje evropske agende, kot sta vizumi in trgovina.

Na podlagi Resolucije Generalne skupščine ZN z dne 9. septembra 2010, ki so jo skupaj predložile Srbija in 27 držav članic EU, se je marca začel dialog med Beogradom in Prištino. Do septembra je potekal na splošno konstruktivno ter pripomogel k sprejetju sporazumov o več vprašanjih, in sicer o prostem pretoku oseb in blaga, registru prebivalstva in katastru. Doslej sklenjene sporazume je treba začeti izvajati v skladu z načelom dobre vere. Potrebni so nadaljnji rezultati za prednostno izvajanje načel vključujočega in delujočega regionalnega sodelovanja ter zagotavljanje trajnostnih rešitev za vprašanja, povezana s pravnim redom EU, v sektorjih, kot sta energetika in telekomunikacije.

Vključevanje skupnosti Srbov južno od reke Ibar se je v obdobju poročanja izboljšalo. Srbi imajo zdaj koristi od pravnega okvira za varstvo njihovih pravic. Njihova udeležba na splošnih volitvah se je povečala, sodelovali pa so tudi pri popisu prebivalstva. Učitelji,

zaposleni v šolah, ki jih podpira Srbija, so začeli podpisovati pogodbe s kosovskimi občinskimi izobraževalnimi direktorati.

Strukture na severu Kosova, ki jih podpira Srbija, so še vedno delovale in vključevanje ni napredovalo. Občine na severu Kosova, ki jih podpira Srbija, so nasprotovale popisu prebivalstva, udeležba Srbov s severa Kosova na splošnih volitvah pa je bila zanemarljivo majhna. Srbi s severa so tudi oporekali zakonitosti misije EULEX. Zaradi razmer na severu Kosova in vprašanja nadzora na mejah / razmejitvenih črtah je prišlo do izbruhov nasilja, v katerih je bilo julija in septembra ranjenih več oseb, ena pa je izgubila življenje. Tudi podžigajoči govori kosovskih vodilnih politikov so bili zaradi tega pogostejši. Vse strani morajo prispevati k umiritvi napetosti na severu Kosova ter omogočiti prosti pretok oseb in blaga v dobro prebivalcev regije.

Kosovski organi sodelujejo z misijo EULEX pri preiskavah domnevnih kršitev v zvezi z nečloveškim ravnanjem z ljudmi in nezakonito prodajo človeških organov na Kosovu, ki sta bila navedena v resoluciji Parlamentarne skupščine Sveta Evrope. Poleg tega morajo kosovski organi zagotoviti skladno in učinkovito sodelovanje z misijo EULEX na vseh področjih njenih pristojnosti.

Kar zadeva **demokracijo in pravno državo**, je zlasti vprašanje pravne države še vedno zaskrbljujoče, zato ga morajo vlada, skupščina in pravosodni organi Kosova nujno čim prej obravnavati.

Četrti mandat *skupščine* se je začel 21. februarja po splošnih volitvah. V volilnem postopku so bile ugotovljene resne pomanjkljivosti. Za njihovo odpravo mora Kosovo sprejeti nujne ukrepe za poenostavitev sistema ob upoštevanju mednarodnih standardov ter za preiskovanje in pregon primerov volilnih prevar. Skupščina je sprejela proračun in vrsto ključnih zakonov o reformi, ki so pomembni za evropsko agendo. Zmogljivost skupščine za pregledovanje osnutka zakonodaje in dela vlade je še vedno šibka. Obstaja zaskrbljenost, da poslovnik skupščine ni vedno upoštevan.

Nova koalicijska *vlada* je začela svoj mandat 22. februarja. Marca je sprejela uredbo o vzpostavitvi in okrepitvi vloge oddelkov za evropsko vključevanje na ministrstvih. Ministrstvo za evropsko vključevanje je okrepilo svoje vlogo koordinatorja med evropsko agendo in donatorji ter si prizadevalo za pospešitev reform. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za določitev posebnih ciljev in merljivih rezultatov, ki bi vlado bolj vodili pri reformnih dejavnostih. Prizadevanja za decentralizacijo so se nadaljevala. Vlada mora poiskati rešitve za dolgoročno trajnost na novo ustanovljenih občin z večinskim srbskim prebivalstvom. Hkrati so na Kosovu še naprej delovale strukture, ki jih podpira Srbija, in s tem preprečevale izvajanje decentralizacije v celoti.

Glede *reformne javne uprave* je bil dosežen omejen napredek. Regulativni okvir je bil okrepljen, a ga je treba še dokončati. Spremenjena strategija javne uprave za obdobje 2010–2013 še ni izvedena. Reforma javne uprave je še vedno velik izziv, javna uprava pa je zelo šibka. Urad varuha človekovih pravic nima ustreznih virov, prostorov in politične podpore.

V zvezi s *pravosodnim sistemom* je bil dosežen napredek, zlasti v smislu ključnih sodb ustavnega sodišča. Skupščina je sprejela pomembno zakonodajo, kot so zakon o zaščiti prič, zakon o kazenski odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja in zakon o mednarodnem pravnem sodelovanju. Nadaljevati je treba proces reform. Izvajanje štirih zakonov o reformi, ki so bili sprejeti v prejšnjem obdobju poročanja, se je zadovoljivo nadaljevalo. Oddelek za

mednarodno pravno sodelovanje pri ministrstvu za pravosodje je okrepljeno svoje zmogljivosti in profesionalno obravnaval primere. Pravosodni svet Kosova je začel obravnavati svoje ključne prednostne naloge. Imenovanih je bilo vseh devet članov državnega tožilskega sveta, ki je tudi začel delovati. Plače sodnikov in tožilcev so se povisale. Vendar pa je pravosodni sistem na Kosovu še vedno šibak. Še vedno obstajajo precejšnji sodni zaostanki, poroča pa se tudi o grožnjah in ustrahovanju sodnikov. Politično vplivanje na delo sodstva je še vedno zaskrbljujoče. Potreben je bolj proaktiven pristop tožilcev in sodnikov, da se za primere organiziranega kriminala in korupcije uvedejo preiskave ter da jih obravnava sodišče. Zelo zaskrbljujoča je preglednost izvajanja zakona o pomilostitvah.

Kosovo je doseglo določen napredek pri *boju proti korupciji*, zlasti ko je začelo obravnavati nekatere primere korupcije. Korupcija je na številnih področjih še vedno razširjena in zelo zaskrbljujoča, kar vpliva tudi na dostop državljanov do storitev. Projektna skupina za boj proti korupciji je bila okrepljena. Zakonodajni okvir za boj proti korupciji je bil izpopolnjen s sprejetjem več pomembnih zakonov, vendar še ni dokončan in ga je treba še dodatno okrepiti. Zakon o financiranju političnih strank vsebuje velike pomanjkljivosti, izboljšati pa je treba tudi spremljanje njegovega izvajanja. Kršitve pravil o javnih naročilih, povezane s korupcijo, so še vedno zaskrbljujoče. Pri izjavah o premoženjskem stanju še vedno obstajajo odstopanja med prijavljenim premoženjem in dejanskimi prihodki.

Ustava Kosova vsebuje stroge določbe za zagotovitev mednarodnih standardov o *človekovih pravicah ter spoštovanju in varstvu manjšin*. Različne institucije, namenjene spodbujanju, izvrševanju in spremljanju temeljnih pravic, ne usklajujejo ustrezno svojih dejavnosti. Organi izvršne veje oblasti imajo premajhne zmogljivosti, njihove odgovornosti in pooblastila pa niso dovolj opredeljeni, zato se pogosto prekrivajo z odgovornostmi in pooblastili drugih organov. Njihov politični in praktični vpliv je omejen. Potrebna so dodatna prizadevanja za uveljavljanje upravnega in sodnega varstva pri kršitvah človekovih pravic. Vključevanje članov srbske skupnosti se je izboljšalo, zlasti južno od reke Ibar. Za obravnavanje potreb Srbov na Kosovu, zlasti na severu, so potrebna dodatna prizadevanja.

Na področju *državljskih in političnih pravic* je bil dosežen omejen napredek. Vlada mora nadaljevati svoja prizadevanja v zvezi s *preprečevanjem mučenja in slabega ravnanja*. Potrebni so nadaljnji ukrepi za odpravo *nekaznovanosti*. V nekaterih *zaporih* je treba rešiti problem pomanjkanja prostora in prezasedenosti. Dostop do *pravnega varstva* ni v celoti zagotovljen, zlasti v severni Mitrovici, kjer okrožno sodišče deluje z omejeno zmogljivostjo v okviru misije EURLEX. To ovira pravno državo v tem delu Kosova.

Na področju *svobode izražanja* je bil dosežen omejen napredek. Preglednost lastništva medijev ureja zakon, ki se tudi ustrezno izvaja. Novinarji se še vedno soočajo s političnimi pritiski in grožnjami. Neodvisnost in nepristranskost javne radiotelevizije (RTK) nista zagotovljena. *Svoboda zbiranja in združevanja* se v veliki meri spoštuje. Pravica do združevanja je bila zagotovljena s sprejetjem sprememb zakona o svobodi združevanja v nevladnih organizacijah. Okolje, v katerem deluje *civilna družba*, je treba znatno izboljšati. Vlada mora bolje uporabljati strokovno znanje in izkušnje civilne družbe.

Na področju *svobode misli, vesti in veroizpovedi* je policija še naprej dobro upravljala prenos odgovornosti za varovanje zgodovinskih in verskih objektov, vključno s srbskimi pravoslavnimi, s sil KFOR. Kosovo je doseglo napredek pri dejavnostih obnove srbskih pravoslavnih objektov v sodelovanju z zadevnimi predstavniki cerkve in srbskih organov.

Potrebna so nadaljnja prizadevanja za zagotovitev *ekonomskih in socialnih pravic* v celoti. Glede *pravic žensk* je bil dosežen določen napredek, zlasti s povečanjem njihove zastopanosti

v politiki in z izboljšanjem zakonodajnega okvira za zagotovitev njihovih pravic. Treba je okrepiti pristojne institucije in povečati proračun, da se zagotovi izvajanje zakonodaje. Varstvo *otrokovih pravic* se je izboljšalo z izvajanjem kazenskega zakonika za mladoletnike. Ustanovljen je bil svet za zaščito otrok in pravico za otroke. Zaščita otrok je še vedno slaba, revščina med otroki pa velika. Na področju *socialno ranljivih skupin in invalidov* je bil dosežen omejen napredek. Objavljeno je bilo poročilo o izvajanju akcijskega načrta za invalide. Okrepiti je treba izvajanje akcijskega načrta in zadevnih zakonov v tem sektorju, predvsem na občinski ravni, in sicer zlasti z zagotovitvijo dostopa invalidnim učencem do šol.

Vlada je izvedla kampanje osveščanja v zvezi s *protidiskriminacijskim* zakonom. Diskriminacija je še vedno zaskrbljujoča. Glede *delavskih in sindikalnih pravic* lahko poročamo o določenem napredku. Sprejeti so bili tudi zakon o delu, zakon o sindikatih ter zakon o ekonomskem in socialnem svetu. Na področju *stvarnih pravic* je bil napredek neenakomeren. Zakonodajni okvir je bil izboljšan in imenovan je bil koordinator za stvarne pravice. Zaradi znatnih sodnih zaostankov na tem področju ljudje ne morejo uveljavljati svojih stvarnih pravic. Potrebna so dodatna prizadevanja za izvajanje veljavne zakonodaje.

V zvezi s *spoštovanjem in varstvom manjšin ter kulturnih pravic* je Kosovo doseglo določen napredek. Na novo ustanovljene občine z večinskim srbskim prebivalstvom se soočajo s številnimi težavami, kot je upravljanje zemljišč. Pri *dostopu manjšinske skupnosti do izobraževanja* je bil dosežen omejen napredek. Srbska skupnost severno in tudi južno od reke Ibar še vedno uporablja učbenike, ki jih zagotavlja Srbija, in se opira na srbski izobraževalni sistem. Kosovski organi morajo ponuditi drugo možnost in razviti srbski učni program. V šolah zunaj območij s pretežnim srbskim prebivalstvom srbsčina ni na voljo kot drugi uradni jezik. V zvezi z *uporabo jezikov* je bilo malo napredka. Izvajanje pravnega okvira na tem področju je neustrezno. Javne službe niso večjezične. Razmere srbskih *manjšinskih medijev* so se izboljšale, zlasti z ustanovitvijo „TV mreže“.

Kar zadeva preselitev *romskih, aškalskih in egipčanskih* družin z območij, onesnaženih s svincem, je bilo oktobra 2010 zaprto naselje Česmin Lug. Naselje Osterode ni zaprto, ker v ta namen ni bilo dodeljeno nobeno drugo javno zemljišče v severni Mitrovici. Vlada je spodbujala prijavo pripadnikov teh skupnosti v register prebivalstva, med drugim tudi z organiziranjem brezplačne prijave. Objavljeno je bilo poročilo o izvajanju strategije za vključevanje romske, aškalske in egipčanske skupnosti. Obenem pa so življenjske razmere pripadnikov teh skupnosti in njihov dostop do zaposlovanja, izobraževanja, zdravstvenega varstva in socialnega varstva še vedno zelo zaskrbljujoči.

Vrnitev *beguncev in notranje razseljenih oseb* je za kosovske institucije še vedno izziv. Javni proračun za njihovo vračanje je bil zmanjšan za 40 % in je zelo skromen. Vprašanja, kot so zamude pri postopkih za vračanje premoženja, in skope ekonomske priložnosti še naprej zelo ovirajo prostovoljno in trajno vračanje. Številne razseljene osebe še vedno živijo v težkih razmerah. Na področju uveljavljanja *kulturnih pravic* je bil dosežen omejen napredek. Sodelovanje med zadevnimi ministrstvi ter državnimi in občinskimi organi se je izboljšalo. Zakonodaja o varstvu kulturne dediščine in izvajanje zadevnih zakonov sta še vedno slaba.

Na področju *regionalnih in mednarodnih obveznosti* Kosovo še naprej sodeluje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo. Misija EULEX je izvedla številne operacije, vključno z odvzemi prostosti in obsodbami v zadevah v zvezi z vojnimi zločini, ki so včasih vključevali pomembne politične osebnosti, vključno z nekdanjim ministrom. Avgusta sprejeti zakon o pogošanih osebah je pomemben korak naprej. Zagotavlja namreč pravico do obveščeni družine in do povračila škode ter pravni status

pogrešanih oseb. Vlada mora okrepiti svoja prizadevanja za zagotovitev informacij in virov, da se razišče usoda pogrešanih oseb. V januarski resoluciji Parlamentarne skupščine Sveta Evrope so navedene domnevne resne kršitve v zvezi s konfliktom iz leta 1999. Misija EULEX je za preiskavo teh primerov ustanovila projektno skupino s sedežem v Bruslju in uradom za zvezo v Prištini. Kosovski organi pri teh preiskavah sodelujejo z misijo EULEX.

Kosovo je junija letos prvič po poletju 2010 sodelovalo na zasedanju Sveta za regionalno sodelovanje v Črni gori. V letu 2011 je zadovoljivo predsedovalo srečanjem CEFTA. V okviru dialoga med Beogradom in Prištino je bil dosežen dogovor o carinskih žigih. O trajnostni rešitvi za sodelovanje Kosova na regionalnih forumih je treba še poiskati dogovor. Vsi vpleteni morajo v celoti izvajati načeli vključujočega in delujočega regionalnega sodelovanja.

Gospodarstvo Kosova še naprej zaznamujejo šibka rast ter znatna notranja in zunanja neravnovesja, ki jih še poslabšuje nepredvidljiva naravnost proračunske politike. Visoka inflacija in trg dela, ki ne deluje, sta glavna izziva ekonomske in socialne kohezije. Zaradi vrste *ad hoc* ukrepov in pomanjkanja predanosti organov je spodletel aranžma „stand-by“ z Mednarodnim denarnim skladom. Novi sporazum, sklenjen z Mednarodnim denarnim skladom, v katerem niso predvidena nobena izplačila in ki naj bi veljal do konca leta 2011, je za Kosovo pomembna preizkušnja, ki bo pokazala, ali si bo država ponovno pridobila verodostojnost v ekonomski in fiskalni politiki. Velika negotovost še vedno ovira razvoj zasebnega sektorja. Podjetja se soočajo s šibko upravo, pomanjkanjem zanesljive dobave električne energije, pomanjkljivimi spretnostmi in znanjem delovne sile, slabo infrastrukturo ter pomanjkljivostmi na področju pravne države.

Kar zadeva **gospodarska merila**, Kosovo ni napredovalo pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Potrebne so precejšnje reforme in naložbe, da bo Kosovo v dolgoročnem obdobju lahko kos pritisku konkurence ter tržnim silam znotraj Unije.

Monetarni okvir je še naprej razmeroma dobro deloval, čeprav bi bil lahko boljši, zlasti kar zadeva ureditev in nadzor finančnega sektorja. Finančno posredovanje se je še naprej poglobljalo, bančni sektor pa je kljub vse večjemu obsegu neservisiranih posojil ostal stabilen in donosen. Določen napredek je bil dosežen pri procesu privatizacije.

Ustrezno delovanje kombinacije različnih makroekonomskih politik so vse bolj ogrožali nepredvidljiva fiskalna politika, nevzdržna rast državnih izdatkov in omejene finančne možnosti. Slabo upravljanje in *ad hoc* ukrepi negativno vplivajo na zasebni sektor, gospodarstvo pa še naprej ovirajo hude strukturne težave. Inflacija je bila visoka in nestabilna. Brezposelnost je še vedno zelo visoka in premalo je bilo novih delovnih mest za zmanjšanje pritiskov na trg dela in zagotovitev priložnosti za zaposlovanje, zlasti za mlade, ki so iskalci prve zaposlitve. Tudi zunanja neravnovesja so še vedno velika, zlasti na področju trgovine z blagom, obseg tujih naložb, ki spodbujajo proizvodnjo, pa je še vedno omejen. Javno elektroenergetsko podjetje je iz državnega proračuna še naprej prejemale znatne subvencije in posojila za financiranje svojega naložbenega programa. Šibka pravna država in izzivi, povezani s stvarnimi pravicami, še vedno negativno vplivajo na poslovno okolje. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv.

Zaradi volilne kampanje pred predčasnimi splošnimi volitvami, ki ji je sledil postopek oblikovanja nove vlade in izvolitve predsednika, sta imeli skupščina in vlada malo časa za sprejetje zakonodaje in politik v skladu z **evropskimi standardi**. Napredek na tem področju je bil neenakomeren. Sistem za gibanje kapitala je dobro razvit. Kosovo je napredovalo na

področju azila in migracij, zlasti pri ponovnem sprejemu in ponovni vključitvi oseb, ki so se vrnile v domovino.

Na področju zakonodaje v zvezi s politiko konkurence, energetskega sektorja ter informacijsko družbo in mediji je bil dosežen določen napredek. Ta zajema tudi naslednja področja: obdavčenje, pravice intelektualne lastnine, zaposlovanje, socialne politike in javno zdravje, finančni nadzor, statistika, upravljanje meja in boj proti trgovini z ljudmi. Prometno infrastrukturo je treba nadalje razvijati. Na področju okolja, kmetijstva in varnosti hrane ter boja proti trgovini z drogami, organiziranemu kriminalu in terorizmu je bil dosežen omejen napredek. Za uskladitev zakonodaje s pravnim redom EU na področju gibanja oseb, storitev in pravice do ustanavljanja, pranja denarja in varstva osebnih podatkov je bilo storjenega le malo.

Glede **notranjega trga** EU je bil dosežen določen napredek v zvezi z zakonodajo, povezano s prostim pretokom blaga. Določen napredek beležimo pri *ugotavljanju skladnosti, akreditaciji, meroslovju in nadzoru trga*. Na področju *standardizacije* je bil dosežen omejen napredek. V zvezi z *varstvom potrošnikov* ni bilo napredka pri zakonodaji. Usklajevanje zakonodaje s pravnim redom EU na področju prostega pretoka blaga je bilo omejeno. Še vedno sta potrebna boljše usklajevanje procesa uskladitve zakonodaje s celotnim pravnim redom EU na tem področju in zadevna strategija. Upravna zmogljivost, potrebno izvajanje in izvršilni ukrepi niso ustrezni. Usklajevanje zakonodaje s pravnim redom EU na področjih *gibanja oseb, storitev* ter *pravice do ustanavljanja*, pa tudi *prava gospodarskih družb* je v začetni fazi. Sistem za *gibanje kapitala* je zelo liberalen in dobro razvit. Zaželeno so nadaljnje reforme za izvedbo zahtev v zvezi s tveganjem iz sporazuma Basel II in vzpostavitev pravnega okvira, ki bo v celoti skladen s standardi EU.

Carinska zakonodaja Kosova je v veliki meri skladna s carinskim zakonikom EU. Potrebna so nadaljnja prizadevanja na področju boja proti tihotapljenju in ponarejevanju. Svet za neodvisne preglede mora delovati učinkoviteje in zmanjšati zaostanke pri reševanju primerov. Na področju *obdavčenja* je bil dosežen določen napredek, zlasti v zvezi z izvajanjem reform za podporo strategije za izboljšanje spoštovanja davčnih predpisov. Upravna zmogljivost za izterjavo davkov in zmanjšanje zelo razširjene sive ekonomije je še vedno slaba.

Določen napredek je bil dosežen pri zakonodaji na področju *politike konkurence*, zlasti v zvezi s *protimonopolno politiko*, in tudi na področju *državne pomoči* s sprejetjem zakona o državni pomoči. Izvajanje protimonopolne politike se izboljšuje. Napredek je bil dosežen na področju *javnih naročil*, saj je bila sprejeta sprememba zakona o javnih naročilih, ki pomeni korak naprej pri usklajevanju zakonodaje s standardi EU. Pravni okvir še ni izpopolnjen, izboljšati pa je treba tudi sodelovanje med pristojnimi institucijami.

Določen napredek je bil dosežen na področju *pravic intelektualne lastnine*, zlasti v zvezi s *pravicami industrijske lastnine*. Zakonodajni okvir še ni izpopolnjen in izvajanje pravil v zvezi s pravicami intelektualne lastnine je nezadostno. Pri usklajevanju zakonodaje na področju *zaposlovanja ter socialne politike in politike javnega zdravja* s standardi EU je bil dosežen določen napredek. Izvajanje tega zakonodajnega okvira je bistveno za pomoč brezposelnim in drugim ranljivim skupinam pri izboljšanju njihovega življenjskega standarda. Upravna zmogljivost na teh področjih je še vedno omejena, zlasti na občinski ravni. Pri usklajevanju zakonodaje na področju *izobraževanja in raziskav* z evropskimi standardi je bil dosežen določen napredek. Zmogljivosti na državni in občinski ravni je treba okrepiti, da se zagotovi učinkovito izvajanje pravnega in strateškega okvira. Na področju raziskav in inovacij je bil dosežen omejen napredek. Potrebna so velika prizadevanja za vzpostavitev

potrebnih zmogljivosti za raziskave in inovacije. Izvajanje zakonodajnega okvira je treba okrepiti, med drugim tudi z boljšim usklajevanjem med državnimi in lokalnimi ravni. Da bo podpora donatorjev prinesla kar največ koristi, je treba izobraževalnim in raziskovalnim projektom dodeliti ustrezne človeške vire.

Kar zadeva sektorske politike, je treba sprejeti načrt izvajanja strategije za *MSP* in panožne strategije, dodeliti ustrezna sredstva ter okrepiti pristojne organe. Usklajevanje in sodelovanje med zainteresiranimi stranmi je še vedno izziv. Na področju *kmetijstva in varnosti hrane* je Kosovo doseglo omejen napredek. Potekala so prizadevanja za razvoj upravne zmogljivosti, zlasti na področju varnosti hrane. Pri krepitvi zakonodajnega in upravnega okvira na področju *okolja in podnebnih sprememb* je bil dosežen omejen napredek, in sicer predvsem zaradi nezadostnih proračunskih sredstev.

Prometno infrastrukturo je treba nadalje razvijati. Glavni kosovski projekt cestne infrastrukture, tj. izgradnja avtoceste med Kosovom in albansko mejo, je zaradi nesorazmerno visokih stroškov in obsega dolgoročno potrebnih naložb še vedno zaskrbljujoč. Na področju letalstva je bil dosežen določen napredek.

V *energetskem sektorju* je bil dosežen določen napredek pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom EU in izvajanju Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti. Da se pritegnejo naložbe, so potrebna nenehna prizadevanja za izboljšanje izdajanja računov in pobiranja zaračunavanja elektrike glede na porabo za električno energijo ter za uvedbo nesubvencionirane tarife, ki odraža dejanske stroške. Izgradnja načrtovane nove elektrarne zamuja. To je vplivalo na časovni načrt za zaprtje elektrarne Kosovo A, ki močno onesnažuje okolje. Kosovo zaradi razhajanja v mnenjih v zvezi z njegovim statusom še vedno ne more sodelovati v sistemih za prenos električne energije v regiji. To ogroža stabilnost kosovskega sistema za oskrbo z električno energijo in pomeni, da Kosovo izgublja prihodke od prenosa energije.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je Kosovo v okviru usklajevanja zakonodaje s standardi EU sprejelo nekatere predpise na področju telekomunikacij. Pomembna zakona o trajnem financiranju javne radiotelevizije in o neodvisni komisiji za medije sta bila umaknjena z dnevnega reda skupščine, saj nista izpolnjevala standardov EU niti zagotavljala neodvisnosti navedene komisije in javne radiotelevizije. Ti vprašanji je treba nujno čim prej rešiti.

Na področju *finančnega nadzora* je bil dosežen določen napredek. Dejansko izvajanje notranjega nadzora javnih financ je še vedno v začetni fazi. Med vodilnim osebjem v proračunskih ustanovah je treba povečati osveščenost o pomenu finančnega poslovanja in nadzora. Na področju *statistike* je Kosovo doseglo določen napredek, zlasti z zadovoljivo izvedbo popisa prebivalstva in stanovanj.

Na področju **pravice, svobode in varnosti** je Kosovo doseglo neenakomeren napredek. Ministrstvo za notranje zadeve je sprejelo ukrepe za pripravo na izdajanje biometričnih potnih listov. Sprejetje ustrezne zakonodaje in izboljšanje zanesljivosti registrov prebivalstva pomenita dober napredek. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za zagotovitev varnosti dokumentov.

Določen napredek je bil dosežen na področju *upravljanja meja*. Za boj proti čezmejnemu kriminalu je bila ustanovljena skupna projektna skupina, v kateri sodelujeta tudi carina in policija. Službe, pristojne za nadzor mej, so organizirale skupne patrulje na meji in skupne operacije na mejnih prehodih. Izvedene so bile skupne in usklajene policijske kontrole, v

katerih so sodelovali policisti iz Albanije in njihovi kolegi iz nekdanje jugoslovanske republike Makedonije. Policija je od sil KFOR prevzela dodatne odgovornosti za zaščito zelene meje z nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo in Črno goro. Kakovost in skladnost mejnih kontrol je treba še dodatno izboljšati.

Na področju *azila* je bil dosežen napredek. Kosovo se sooča z vse večjim številom prosilcev za azil. Sprejete so bile številne odločitve v zvezi s prošnjami za azil. V azilnem postopku so še vedno pomanjkljivosti, saj med drugim niso zagotovljeni tolmačenje, ugotavljanje izvora oseb in pritožbeni postopki. Na področju *migracij* je Kosovo doseglo napredek. Z evropskimi državami še naprej podpisuje nove sporazume o ponovnem sprejemu. Oddelek za državljanstvo, azil in migracije še naprej uspešno obravnava prošnje za ponovni sprejem iz evropskih držav. Kosovo je doseglo znaten napredek glede ponovnega vključevanja oseb, ki so se vrstile v domovino, med drugim tudi na občinski ravni. Za zagotovitev učinkovitega izvajanja so potrebna trajna prizadevanja.

Na področju *pranja denarja* in gospodarskega/finančnega kriminala je Kosovo doseglo omejen napredek. Začel se je postopni prenos odgovornosti centra za finančni nadzor z misije EULEX na kosovske organe. Kosovo ima še vedno omejene zmogljivosti za preiskovanje in pregon gospodarskih kaznivih dejanj. Gospodarski/finančni kriminal in pranje denarja sta še vedno zelo zaskrbljujoča.

Policija je okrepila število zasegov in primerov odvzema prostosti za kazniva dejanja v zvezi z narkotiki, vključno s trgovino z njimi, vendar je obseg zaseženih sredstev še vedno omejen. Prizadevanja na področju *boja proti trgovini z drogami* je treba znatno okrepiti, da bodo odražala razsežnost težav, ki jih ima Kosovo na tem področju. Določen napredek je bil dosežen na področju *policijskega dela*. Policija je od sil KFOR prevzemala nove odgovornosti, zdaj pa se mora spoprijeti s strukturnimi in organizacijskimi izzivi ter izboljšati svojo zmožnost za boj proti zapletenim oblikam organiziranega kriminala.

Na področju preprečevanja *organiziranega kriminala* je bil dosežen omejen napredek. V zvezi s primeri organiziranega kriminala je bilo opravljenih precejšnje število preiskav, odvzemov prostosti, vloženih obtožnic in izrečenih obsodb. Za boj proti organiziranemu kriminalu je potreben bolj proaktiven pristop organov pregona in sodnih organov. Okrepiti je treba človeške in tehnične zmogljivosti ter znatno izboljšati kakovost preiskav. Zmogljivost Kosova za boj proti organiziranemu kriminalu je še vedno v začetni fazi. Za obravnavanje tega izziva so potrebna velika prizadevanja. Na področju *boja proti trgovini z ljudmi* je Kosovo doseglo določen napredek. V obdobju poročanja se je število odkritih žrtev rahlo povečalo. Sprejeta sta bila strategija in akcijski načrt za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2011–2014. Izboljšala se je tudi učinkovitost direktorata za preiskave trgovine z ljudmi pri policiji. Obenem pa je zmogljivost kosovskih tožilcev in sodišč za preiskovanje, pregon in izrekanje obsodb v zadevah, povezanih s trgovino z ljudmi, še vedno majhna.

Pri *boju proti terorizmu* je Kosovo doseglo omejen napredek. Njegove zmogljivosti za izvajanje zadevne zakonodaje in strateških dokumentov, kot sta zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja teroristov ter strategija za boj proti terorizmu, so še vedno slabe. Na področju *varstva osebnih podatkov* je bilo malo napredka, kar je zelo zaskrbljujoče.

Turčija

Turčija še naprej zadostno izpolnjuje **politična merila**. Dne 12. junija 2011 so potekale svobodne in poštene parlamentarne volitve. Vlada je začela izvajati sveženj reform ustave iz

leta 2010. Na političnem prizorišču ni ustreznega dialoga in pripravljenosti na kompromise med političnimi strankami. Tudi odnosi med ključnimi institucijami so napeti. Vse to ogroža nadaljevanje procesa reform. Po volitvah se je začel nov proces reforme ustave. Potrebna so znatna nadaljnja prizadevanja za zagotovitev temeljnih pravic na večini področij. To se nanaša predvsem na svobodo izražanja, saj tečejo številni sodni postopki zoper pisatelje in novinarje ter še vedno veljajo pogoste in nesorazmerne prepovedi dostopa do spletnih strani, kar vzbuja precej skrbi.

Kar zadeva **demokracijo in pravno državo**, preiskave mreže Energokon in drugih domnevnih načrtov državnega udara za Turčijo še vedno pomenijo priložnost, da razjasni domnevne kriminalne dejavnosti, ki spodkopavajo demokracijo, in s tem okrepi zaupanje v ustrezno delovanje svojih demokratičnih institucij in pravne države. Vendar pa so izvedba preiskav in sodnih postopkov ter uporaba kazenskega postopka vzbujali pomisleke, saj so ogrožali pravice obrambe in vplivali na zakonitost primerov.

Na področju *reform javne uprave* je bil dosežen določen napredek pri reformi zakonodaje. Pozornost je treba nameniti vzpostavitvi institucije varuha človekovih pravic. Za reformo javne uprave in decentralizacijo je potrebna večja politična podpora.

Pri utrjevanju načela *civilnega nadzora varnostnih sil* je bil dosežen dober napredek. Okrepljen je bil predvsem civilni nadzor vojaških odhodkov. Za odločitve vrhovnega vojaškega sveta je bil uveden civilni sodni nadzor. Potrebne so dodatne reforme za utrditev civilnega nadzora na področju notranje varnosti, zlasti žandarmerije, in za nadaljnji napredek na področju vojaškega sodnega sistema.

Na področju *sodstva* je bil dosežen napredek. Sprejetje zakonodaje o visokem sodnem svetu in državnem tožilstvu ter o ustavnem sodišču zagotavlja okvir za okrepljeno neodvisnost in nepristranskost sodstva. Sprejeti so bili tudi ukrepi za izboljšanje učinkovitosti sodstva in odpravo vse večjih sodnih zaostankov. Še vedno so potrebni dodatni ukrepi na vseh področjih, vključno s kazenskopravnim sistemom. Turčija ima velike sodne zaostanke glede nerešenih zadev v zvezi s hudimi kaznivimi dejanji, velik delež zapornikov pa na koncu ni niti obsojen. Poleg tega je treba spremljati izvajanje, saj so doslej sprejeti ukrepi razdelili pravno skupnost in civilno družbo v državi. Sodni postopki niso dovolj pregledni. Sodišča in tožilstva ne obveščajo zainteresiranih strani in širše javnosti o vprašanih javnega interesa. Strategijo reforme sodstva je treba pregledati ob sodelovanju vseh zainteresiranih strani, turške pravne skupnosti in civilne družbe.

Izvajanje strategije in akcijskega načrta za *boj proti korupciji* je v začetni fazi. Korupcija je na številnih področjih še vedno precej razširjena. Pomanjkanje preglednosti financiranja političnih strank in obseg imunitet ostajata velika izziva. Potrebna je večja politična podpora za okrepitev in izvajanje zakonodajnega okvira za boj proti korupciji. Na podlagi preiskave dobrodelnega združenja Deniz Feneri v zvezi s primerom goljufije v Nemčiji so bili pripti nekdanji vodja vrhovnega sveta radia in televizije (RTUK) in štirje vodstveni delavci televizijske mreže Kanal 7. Turčija mora pokazati rezultate pri preiskovanju kaznivih dejanj na področju korupcije ter vlaganju obtožnic in obsodbah zanje.

Glede **človekovih pravic in varstva manjšin** je bil dosežen omejen napredek. Potrebna so znatna prizadevanja na večini področij, zlasti pri svobodi izražanja in svobodi veroizpovedi.

V zvezi z upoštevanjem *mednarodnega prava človekovih pravic* je bil dosežen določen napredek, zlasti v okviru ratifikacije Opcijskega protokola h Konvenciji ZN proti mučenju

(OPCAT). Številne reforme že več let čakajo na izvedbo. Zakonodajo o institucijah na področju človekovih pravic je treba v celoti uskladiti z načeli ZN.

Na področju preprečevanja *mučenja in slabega ravnanja* se je nadaljeval pozitiven trend, in sicer tako v zvezi s pogostostjo kot resnostjo slabega ravnanja s strani uslužbencev organov pregona. Ti uslužbenci so še vedno uporabljali nesorazmerno silo, zlasti zunaj uradnih prostorov za pridržanje. Predložene so bile verodostojne prijave domnevnega fizičnega slabega ravnanja, ki so se nanašale predvsem na prekomerno uporabo sile med odvzemom prostosti. Nobenega napredka ni pri reševanju problema *nekaznovanosti*, vključno z obravnavanjem primerov domnevnega trpinčenja, ki so bili predloženi sodišču.

V zvezi z *zapori* je treba navesti, da so ti zaradi povečanja števila zapornikov močno prezasedeni, kar ovira prizadevanja za izboljšanje razmer. Sistem za pritožbe v zaporih še vedno ni prenovljen. Izvajanje Opcijskega protokola h Konvenciji ZN proti mučenju naj bi pripomoglo k reševanju nekaterih tovrstnih vprašanj. Potrebna so posebna prizadevanja v zvezi z zdravstvenimi storitvami za zapornike in pogojih za pridržanje mladoletnikov.

Kar zadeva *svobodo izražanja*, so se nadaljevale odprte razprave o temah, ki veljajo za občutljive, na primer kurdsko in armensko vprašanje, manjšinske in kulturne pravice ter vloga vojske. Vendar pa svobodo izražanja ovirajo številni sodni postopki in preiskave zoper novinarje, pisatelje, akademike in zagovornike človekovih pravic, kar povzroča samocenzuro in je skupaj z neprimernimi pritiski na medije zelo zaskrbljujoče. Veljavna zakonodaja ne zagotavlja zadostno svobode izražanja skladno z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice ter omogoča omejevalne razlage s strani sodstva. Tudi pogoste prepovedi dostopa do spletnih strani so zelo zaskrbljujoče. Na splošno sta turška zakonodaja in sodna praksa ovira za prosto izmenjavo informacij in zamisli.

Na področju *svobode zbiranja* je bil v praksi dosežen napredek: različne demonstracije, vključno s kurdskim praznovanjem novega leta (*Newroz*) in 1. majem, so potekale mirno. Demonstracije, ki so potekale na jugovzhodu države in v drugih provincah v zvezi s kurdskim vprašanjem, pravicami študentov, dejavnostmi odbora za nadzor visokega šolstva YÖK in sindikalnimi pravicami, je zaznamovala nesorazmerna uporaba sile.

Zakonodaja o *svobodi združevanja* je na splošno skladna s standardi EU. Še vedno obstajajo prekomerni nadzori in omejevalne razlage prava. V zvezi s spremembami pravnih določb o ukinitvi političnih strank se ni nič spremenilo.

Na področju *svobode misli, vesti in veroizpovedi* je bil dosežen omejen napredek. Svoboda čaščenja se na splošno spoštuje. Dialog z Aleviti in nemuslimanskimi verskimi skupnostmi se je nadaljeval. Članom manjšinskih veroizpovedi skrajneži še vedno grozijo. Pravni okvir v skladu z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah je treba še vzpostaviti, da bodo lahko vse nemuslimanske verske skupnosti in Aleviti delovali brez neupravičenih omejitev.

Varstvo *pravic žensk*, spodbujanje enakosti spolov in boj proti nasilju nad ženskami so še vedno velik izziv. Pravni okvir, ki zagotavlja pravice žensk in enakost spolov, je na splošno vzpostavljen. Potrebna so znatna nadaljnja prizadevanja, da ta pravni okvir postane politična, družbena in ekonomska realnost. Zakonodaja se v državi ne uporablja dosledno. Umori iz časti, zgodnje in prisilne poroke ter nasilje nad ženskami v družini so še vedno resne težave. Potrebna so nadaljnja usposabljanja in krepitev ozaveščenosti o pravicah žensk in enakosti spolov, zlasti med uslužbenci policije.

Kar zadeva *otrokove pravice*, je treba še ustanoviti ustrezno število sodišč za mladoletnike skladno z veljavno zakonodajo. Otroci v priporih niso pridržani za najkrajše potrebno obdobje niti v ustreznih razmerah. Na vseh področjih, kot so izobraževanje, boj proti delu otrok, zdravje, upravne zmožljivosti in usklajevanje, je treba okrepiti prizadevanja, med drugim tudi v zvezi s preventivnimi in resocializacijskimi ukrepi.

Prizadevanja za izboljšanje razmer *socialno ranljivih oseb in/ali invalidov* so se nadaljevala. Še vedno so potrebni nadaljnji ukrepi, da se poveča sodelovanje teh oseb v socialnem in gospodarskem življenju.

Pri boju proti *diskriminaciji* so potrebna nadaljnja prizadevanja. Še vedno ni celovite zakonodaje za boj proti diskriminaciji.

Na področju *delavskih in sindikalnih pravic* je še veliko izzivov. Sedanji pravni okvir ni skladen s standardi EU in konvencijami Mednarodne organizacije dela. Nenehna nesoglasja med socialnimi partnerji in pomanjkanje ustrezne politične volje preprečujejo napredek na tem področju.

Kar zadeva *stvarne pravice*, nov zakonodajni akt, ki spreminja zakon o verskih skupnostih iz leta 2008, omogoča vrnitev nepremičnin nemuslimanskim verskim skupnostim.

Pristop Turčije do *manjšin* je še vedno omejevalen. Doseči je treba polno spoštovanje in zaščito jezika, kulture in temeljnih pravic v skladu z evropskimi standardi. Turčija si mora nadalje prizadevati za okrepitev strpnosti in spodbujanje vključenosti manjšin. Še vedno ni bil izveden celovit pregled veljavne zakonodaje in niso vzpostavljeni mehanizmi zaščite ali ustanovljeni posebni organi za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti.

Turčija je napredovala na področju *kulturnih pravic*, zlasti v zvezi z uporabo neturških jezikov na vseh radijskih in televizijskih postajah ter uporabo več jezikov na občinah. Odobreno je bilo odprtje oddelka za kurdski jezik in literaturo na univerzi Muş Alparslan. Še vedno ostajajo omejitve glede uporabe neturških jezikov v političnem življenju, stikih z javnimi službami in v zaporih. Pravni okvir o uporabi neturških jezikov se lahko razlaga omejevalno, njegovo izvajanje v državi pa je nedosledno.

V zvezi z *Romi* je bil dosežen določen napredek, zlasti pri spremembi diskriminatorne zakonodaje. Celovite politike za obravnavanje položaja Romov ni.

Kar zadeva *vzhod in jugovzhod države*, se demokratično odpiranje iz leta 2009 ni nadaljevalo. Priprtje izvoljenih politikov in zagovornikov človekovih pravic je zaskrbljujoče. Resničnost izvensodnih ubojev in mučenj, ki naj bi se zgodili na jugovzhodu države v osemdesetih in devetdesetih letih, je treba še dokazati v skladu z veljavnimi postopki(ivo). Kopenske mine in sistem varovanja vasi so še vedno zaskrbljujoči.

Teroristični napadi so se okrepili. EU je Kurdsko delavsko stranko (PKK) uvrstila na seznam terorističnih organizacij.

Priznavanje odškodnin *notranje razseljenim osebam* se nadaljuje, vendar je treba splošno učinkovitost sheme še oceniti. Nacionalna strategija za ustrežnejše obravnavanje potreb notranje razseljenih oseb še ni razvita. Pomanjkanje celovitega pravnega okvira za begunce in prosilce za azil kljub nekaterim izboljšavam ovira zagotovitev ustreznega obravnavanja. Splošne razmere v centrih za pridržanje tujcev je treba še izboljšati.

V zvezi z **regionalnimi vprašanji in mednarodnimi obveznostmi** je Turčija ponovno poudarila svojo podporo pogajanjem med voditelji obeh skupnosti za celovito rešitev *ciprskega vprašanja*, ki potekajo pod okriljem generalnega sekretarja ZN. Toda Turčija kljub ponavljajočim se pozivom Sveta in Komisije še vedno ni izpolnila svoje obveznosti popolnega in nediskriminatornega izvajanja Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu ter ni odpravila vseh ovir za prosti pretok blaga, ki so določene v izjavi Evropske skupnosti in njenih držav članic z dne 21. septembra 2005 ter sklepah Sveta, vključno s tistimi iz decembra 2006 in decembra 2010. Glede normalizacije dvostranskih odnosov z Republiko Ciper ni bilo napredka.

Na področju *odnosov z Grčijo* potekajo nenehna prizadevanja za izboljšanje dvostranskih odnosov. Dvostranski predhodni razgovori so se nadaljevali. Grčija je vložila številne uradne pritožbe zoper nenehne kršitve svojih teritorialnih voda in zračnega prostora s strani Turčije, vključno s preleti nad grškimi otoki.

Turčija je znatno okrepila stike z *zahodnim Balkanom*, kar kaže na močno zavezanost spodbujanju miru in stabilnosti v regiji.

Turško **gospodarstvo** trenutno močno okreva. Izboljšujejo se javne finance, zaupanje v trajno preobrazbo gospodarskih obetov in stabilnosti države pa se povečuje. Kljub temu pa je hitro povečanje gospodarskih dejavnosti, ki temeljijo na velikem domačem povpraševanju, povzročilo znatna zunanja neravnovesja, ki še naraščajo in ogrožajo makroekonomsko stabilnost.

Kar zadeva **gospodarska merila**, ima Turčija delujoče tržno gospodarstvo. Če bo pospešila izvajanje svojega obsežnega programa strukturnih reform, bi morala biti srednjeročno sposobna spopadati se s pritiski konkurence in tržnimi silami znotraj Unije.

Gospodarstvo se je v letu 2010 in v prvi polovici leta 2011 hitro razvijalo. Velika rast BDP in zaposlovanja je omogočila zmanjšanje brezposelnosti. Konsolidacija javnih financ zaradi prvotno višjih cikličnih prihodkov in nižjega bremena obresti še naprej dobro napreduje. Finančni sektor je zaradi reform iz prejšnjih let precej močan, pravni sistem pa še naprej razmeroma dobro deluje. Poleg tega se lahko z novim zakonom o spremljanju državne pomoči in delovanjem regulativnega organa poveča preglednost in zmanjša obseg državnih pomoči. Prosto delovanje tržnih sil je bilo potrjeno. Privatizacija poteka pospešeno. EU je še vedno najpomembnejša trgovinska partnerica Turčije in investitorica v državi.

Vendar pa sta se trgovina in primanjkljaj tekočega računa povečevala in zunanja neravnovesja so zdaj precejšnja. Monetarni politiki je uspelo le rahlo ublažiti rast kreditov, ki skupaj z visokimi cenami surovin še naprej prispeva k vse večjemu primanjkljaju tekočega računa Turčije. Pripravljajo se ukrepi za večjo podporo s fiskalnega področja ter nekateri posebni in ciljno usmerjeni mikrobonitetni ukrepi, vključno z bančnim regulatorjem, ki naj bi pripomogli k varnemu pristanku gospodarstva in zmanjšanju bremena za monetarno politiko. Konkurenčnost Turčije na področju izvoznih cen in stroškov se je rahlo poslabšala. Inflacija se je začela višati, večinoma zaradi pritiskov, ki izvirajo iz vložkov energije in hrane, živahnih gospodarskih dejavnosti ter rasti administrativnih cen. Pričakuje se odločnejše izvajanje strukturnih reform. Ukrepi za povečanje fiskalne preglednosti in boljše usmerjanje fiskalne politike so bili skromni. Odločnejši ukrepi bi lahko pripomogli, da si Turčija na trgih pridobi verodostojnost. Izstop s trga je še vedno težaven, stečajni postopki pa razmeroma okorni.

Turčija je še naprej izboljševala svojo **sposobnost za prevzem obveznosti članstva**. Napredek je bil dosežen na večini področij. Usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim

redom EU je napredovalo na nekaterih področjih, kot so prosti pretok blaga, protimonopolna politika in državna pomoč, energetika, ekonomska in monetarna politika, podjetniška in industrijska politika, varstvo potrošnikov, statistika, vseevropska omrežja ter znanost in raziskave. Prizadevanja za uskladitev zakonodaje je treba nadaljevati na področjih, kot so okolje, javna naročila, svoboda opravljanja storitev, socialna politika ter zaposlovanje in obdavčenje. Izvajanje zakonodaje je treba okrepiti na področjih, kot so pravice intelektualne lastnine in boj proti pranju denarja. Kar zadeva carinsko unijo in zunanje odnose, je treba usklajevanje nacionalne zakonodaje zaključiti, zlasti v zvezi s splošnim sistemom preferencialov. Številne dolgotrajne trgovinske ovire še niso odpravljene. Bistveno je, da Turčija v celoti izpolnjuje svoje obveznosti v okviru carinske unije. Za večino področij je ključno, da Turčija izboljša svoje upravne zmogljivosti za uspešno izvajanje pravnega reda EU.

Na *področju prostega pretoka blaga* je usklajevanje nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU napredovalo, a je bil v obdobju poročanja dosežen omejen napredek. Tehnične ovire v trgovini še vedno preprečujejo prosti pretok blaga, s čimer Turčija krši svojo obveznost v okviru carinske unije. Na *področju prostega gibanja delavcev* skoraj ni bilo napredka in priprave na uporabo pravnega reda EU so še vedno v zgodnji fazi. Na *področju pravice do ustanavljanja in svobode opravljanja storitev* je usklajevanje nacionalne zakonodaje še v zgodnji fazi. Pri pravici do ustanavljanja, svobodi opravljanja čezmejnih storitev, poštnih storitvah in vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij ni bilo napredka. Kar zadeva *prosti pretok kapitala*, je Turčija dosegla določen napredek, zlasti v zvezi z gibanjem kapitala in plačili. Pri postopni liberalizaciji nakupov nepremičnin s strani tujcev ni bilo napredka, saj je na tem področju še vedno precej ovir. Omejitve glede gibanja kapitala so še vedno prisotne v številnih sektorjih, vključno z neposrednimi naložbami, ki izvirajo iz EU. Pravni okvir za boj proti financiranju terorizma še ni dokončan in projektna skupina za finančno ukrepanje je Turčijo zaradi strateških pomanjkljivosti na tem področju uvrstila na črno listo.

Na *področju javnih naročil* je bil dosežen omejen napredek. Institucionalna ureditev je bila oblikovana, vendar je treba izboljšati upravne zmogljivosti. Osnutek strategije za usklajevanje zakonodaje s pravnim redom EU in časovno opredeljen akcijski načrt sta izdelana, a ju je treba še sprejeti. Turška zakonodaja še vedno vsebuje odstopanja, ki so v nasprotju s pravnim redom EU. Treba jo je nadalje uskladiti s pravnim redom EU, zlasti v zvezi z gospodarskimi pravnimi službami, koncesijami in javno-zasebnimi partnerstvi. Kar zadeva *pravo gospodarskih družb*, je po sprejetju novega turškega trgovinskega zakonika, ki naj bi spodbujal odprtost, preglednost in spoštovanje mednarodnih računovodskih in revizijskih standardov, opaziti znaten napredek. Pravni in institucionalni okvir za revizije, pa tudi potrebna okrepljena zmogljivost gospodarskega sodstva še niso zagotovljeni. Usklajevanje nacionalne zakonodaje na *področju prava intelektualne lastnine* je razmeroma napredovalo, vendar je izvajanje še vedno slabo. Delovna skupina za pravice intelektualne lastnine, ki je bila nedavno ustanovljena v sodelovanju s Komisijo, obravnava enega ključnih elementov za pristopna pogajanja. Posodobljeni osnutki zakonov, ki urejajo pravice intelektualne in industrijske lastnine, vključno z odvračilnimi kazenskimi sankcijami, še vedno niso sprejeti. Ključna sta usklajevanje in sodelovanje med različnimi zainteresiranimi stranmi in javnimi organi na področju pravic intelektualne lastnine, pa tudi kampanje za splošno ozaveščenost v zvezi s tveganji kršitev pravic intelektualne lastnine.

Kar zadeva *politiko konkurence*, je raven usklajenosti nacionalne zakonodaje na področju preprečevanja monopolov in nadzora nad združitvami visoka. Organ, pristojen za konkurenco, izvaja protimonopolna pravila učinkovito in z zadovoljivo stopnjo neodvisnosti. Na področju državnih pomoči je bil dosežen dober napredek. Omeniti je treba predvsem to, da je bil

ustanovljen organ za spremljanje državnih pomoči. Vendar pa je treba številne pomembne sheme državne pomoči uskladiti s pravili carinske unije.

Na področju *finančnih storitev* je bil dosežen nadaljnji napredek, pri čemer je treba omeniti zlasti, da je bančni regulator sprejel ukrepe za okrepitev finančne stabilnosti. Vendar pa splošna usklajenost zakonodaje s pravnim redom EU, predvsem v zavarovalniškem sektorju, še ni popolna. Na področju *informacijske družbe in medijev* je določen napredek opazen v sektorju elektronskih komunikacij, dober napredek pa pri avdiovizualni politiki.

Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* je bil dosežen določen napredek. Znatni napredek je bil dosežen pri izvajanju programa instrumenta za predpristopno pomoč za razvoj podeželja (IPARD), zaradi česar se je Komisija odločila prenesti upravljanje sredstev EU, ter pri pripravah na drugo fazo programa IPARD. Politika podpore kmetijstvu se zelo razlikuje od skupne kmetijske politike in še vedno ni izdelana strategija za njeno usklajitev s pravnim redom EU. Velika pomanjkljivost je tudi dejstvo, da ovire za uvoz govedine še niso v celoti odpravljene. Kar zadeva *varnost hrane ter veterinarsko in fitosanitarno politiko*, je bil dosežen napredek pri prenosu pravnega reda EU v nacionalno zakonodajo in njegovem izvajanju. Prestrukturiranje ministrstva za kmetijstvo in podeželje je pozitiven korak k okrepitvi uradnega nadzornega sistema. Splošni nadzorni sistem še vedno ni v celoti usklajen s pravnim redom EU. Znatna prizadevanja so potrebna na področju zdravja živali in usklajitve agroživilskih obratov s higienskimi in strukturnimi zahtevami EU. Na področju *ribištva* lahko na splošno poročamo o določenem napredku. Nekaj napredka je bilo doseženega zlasti pri vzpostavitvi upravnih struktur ter pri upravljanju virov in ladjevja. Pričakuje se, da Turčija nadalje napreduje tudi na drugih področjih, kot so inšpekcije in kontrole.

Nekaj napredka je bilo doseženega pri usklajevanju nacionalne zakonodaje v sektorju *prometa*, razen v železniškem prometu. Usklajevanje zakonodaje v zvezi s pomorskim in kopenskim prometom je še vedno na visoki ravni, medtem ko v zvezi z zračnim prometom napreduje počasneje. Pomanjkljiva komunikacija med centri za kontrolo zračnega prometa v Turčiji in Republiki Ciper še naprej resno ogroža varnost v zračnem prometu. V pomorskem sektorju naj bi prostovoljni sistem pregledov držav članic Mednarodne pomorske organizacije izboljšal možnosti države za pristop k mednarodnim konvencijam. Zmogljivost izvajanja je omejena, zlasti v zvezi z nevarnim blagom v kopenskem in pomorskem prometu.

Napredek v sektorju *energetike* je bil neenakomeren. Na področju notranjega trga za električno energijo in obnovljive vire energije je bil dosežen dober napredek. Ukrepi so še posebej potrebni za zagotovitev najvišjih možnih standardov za jedrsko varnost, zaščito pred sevanjem in neširjenje orožja. Nadaljnja prizadevanja so potrebna tudi na področjih varnosti oskrbe, plina in energetske učinkovitosti.

Na področju *obdavčenja* je bil pri usklajevanju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU dosežen omejen napredek, zlasti glede odpravljanja nekaterih diskriminatornih praks pri obdavčenju tobaka. Zvišanje stopnje trošarin za alkoholne pijače je v nasprotju z zadevnim akcijskim načrtom, dogovorjenim s Komisijo. Odprava diskriminatornih praks pri obdavčenju je ključna za nadaljnji napredek pri tem poglavju. V zvezi z neposrednim obdavčenjem ni bilo napredka.

Turčija je dosegla določen napredek na področju *ekonomske in monetarne politike*. Centralna banka je sprejela novo kombinacijo politik za zagotovitev finančne stabilnosti, ki naj bi znižala referenčne obrestne mere in obenem okrepila določbe v zvezi z rezervami za bančni

sektor. Usklajevanje turške zakonodaje s pravnim redom EU na področju ekonomske in monetarne politike še ni zaključeno, zlasti glede popolne neodvisnosti centralne banke in prepovedi privilegirane dostopa javnega sektorja do finančnih institucij. Splošna raven pripravljenosti se je povečala.

Dober napredek je bil dosežen na področju *statistike*, na katerem se je raven usklajenosti nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU na splošno izboljšala. Potrebno je nadaljnje usklajevanje, zlasti na področjih nacionalnih računov in kmetijske statistike.

Na področju *socialne politike in zaposlovanja* je Turčija dosegla omejen napredek. Upravna zmogljivost se je nekoliko izboljšala. Ustavne spremembe glede pravic sindikatov niso prinesle nadaljnjih sprememb zakonodaje, ki bi v celoti zagotovila pravice sindikatov skladno s standardi EU in konvencijami Mednarodne organizacije dela. Zmanjšanje velikega obsega neprijavljenega dela in povečanje stopnje brezposelnosti žensk sta še vedno zaskrbljujoča. Področje uporabe delovnega prava je še vedno omejeno. Pospešiti je treba izvajanje zakonodaje na področju zdravja in varnosti pri delu. Tveganje revščine je še vedno zelo visoko, zlasti za podeželsko prebivalstvo in otroke. Zakonodaja o ustanovitvi organa, pristojnega za enakost, še ni sprejeta.

Turčija je dosegla nadaljnji napredek na področju *podjetniške in industrijske politike*, na katerem ohranja zadostno stopnjo usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU. Napredek se nanaša na sprejetje strategije za industrijo in zadevnega akcijskega načrta za obdobje 2011–2014, večjo razpoložljivost instrumentov podjetniške in industrijske politike, sprejetje sektorskih strategij in usklajevanje zakonodaje v zvezi z bojem proti zamudam pri poslovnih transakcijah.

Turčija je napredovala na področju *vseevropskih omrežij*, zlasti pri vseevropskem prometnem omrežju. Za zagotavljanje zanesljivih prometnih podatkov so potrebna nadaljnja prizadevanja. Določen napredek je bil dosežen tudi pri vseevropskem energetske omrežju.

Na področjih *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov* je bil dosežen določen napredek. Pri ustanavljanju organov za prevzem obveznosti finančnega upravljanja in nadzora predpristopnih sredstev na tem področju politike so zamude. Čeprav je institucionalni okvir za upravljanje predpristopnih sredstev dokončan in upravna zmogljivost izboljšana, pa je treba to zmogljivost še okrepiti in izboljšati usklajevanje med vsemi zadevnimi institucijami, da se pospeši izvajanje.

Na področju *sodstva* je bil na splošno dosežen napredek.

Kar zadeva *boj proti korupciji*, je bil dosežen omejen napredek v zvezi z izvajanjem strategije in akcijskega načrta za boj proti korupciji. Pomanjkanje preglednosti financiranja političnih strank in obseg imunitet ostajata veliki pomanjkljivosti. Turčija mora izboljšati rezultate pri preiskovanju kaznivih dejanj, vlaganju obtožnic in obsodbah za kazniva dejanja.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je bil dosežen neenakomeren napredek. Sprejetje zakona o tujcih in mednarodni zaščiti je še vedno prednostna naloga, da se zagotovijo trdna pravna podlaga za učinkovit azilni sistem in sistem upravljanja migracij ter zaščitni ukrepi za pravice migrantov in beguncev. Na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih in civilnih zadevah je bil dosežen le omejen napredek. Pri drogah in boju proti organiziranemu kriminalu je bil dosežen določen napredek. Na področju policijskega sodelovanja in terorizma lahko poročamo o omejenem napredku. Omejen napredek je bil dosežen tudi pri vizumski

politiki in carinskem sodelovanju. Zelo omejen napredek beležimo na področju upravljanja meja, na katerem sta ključni vprašanji sprejetje zakona o ustanovitvi nove agencije za varnost na mejah in medagencijsko sodelovanje. Turčija je še vedno pomembna tranzitna in namembna država za nezakonite migrante. Potrebna so prizadevanja za preprečevanje nezakonitih migracij in ponovni sprejem nezakonitih migrantov.

Turčija je na področju *znanosti in raziskav* dobro pripravljena na pristop k EU. Dober napredek je bil dosežen pri prizadevanjih za vključevanje v evropski raziskovalni prostor in pripravah za Unijo inovacij. Sodelovanje Turčije in njena stopnja uspešnosti v sedmem okvirnem programu EU sta na splošno vse večja, vendar pa so potrebna nadaljnja prizadevanja za izpolnitev zahteve o odličnosti in za konkurenčno sodelovanje pri raziskovalnih programih EU.

Na področju *izobraževanja in kulture* je bil dosežen napredek, zlasti v zvezi z *izobraževanjem in usposabljanjem*. Zanimanje za programe EU je še naprej raslo. Na področju kulture je bil dosežen določen napredek, a ne pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom EU.

Na področju *okolja* je Turčija dobro napredovala v zvezi z ravnanjem z odpadki, medtem ko lahko pri horizontalni zakonodaji, kakovosti zraka ter nadzoru industrijskega onesnaževanja in upravljanju tveganj poročamo le o omejenem napredku. Turčija je dosegla zelo omejen napredek v zvezi s kakovostjo vode, kemikalijami in upravno zmogljivostjo. V zvezi z varstvom narave ni bilo napredka. Kar zadeva *podnebne spremembe*, je Turčija dosegla omejen napredek pri osveščanju o podnebnih zahtevah EU, vendar je treba še oblikovati trdnejšo in ambicioznejšo notranjo in zunanjo podnebno politiko. Upravne zmogljivosti je treba okrepiti.

Pri *varstvu potrošnikov in zdravstvenemu varstvu* je bil dosežen določen napredek. Na področju varstva potrošnikov je treba še sprejeti spremenjene okvirne zakone za varstvo potrošnikov in splošno varnost proizvodov. Za izboljšanje dejavnosti za nadzor trga so potrebni dodatni finančni in človeški viri, sodelovanje s potrošniškimi nevladnimi organizacijami pa je treba okrepiti. Na področju javnega zdravja Turčija še ni dokončala postopka usklajevanja zakonodaje s pravnim redom EU niti okrepila upravne zmogljivosti za izboljšanje izvajanja zakonodaje, s čimer bi se okrepila zdravje in varnost prebivalcev.

Turčija je zahvaljujoč carinski uniji z EU v veliki meri uskladila svojo *carinsko* zakonodajo s pravnim redom EU. Brezcarinske prodajalne na mejnih prehodih in obveznost, da morajo uvozniki proizvodov, ki so v EU v prostem prometu, pred carinjenjem predložiti informacije o poreklu v poljubnem formatu, niso v skladu s carinsko unijo. Zakonodajo o prostih conah, nadzoru in tarifnih kvotah je treba še uskladiti s pravnim redom EU. Z boljšimi kontrolami, ki temeljijo na oceni tveganja, in poenostavljenimi postopki bi se olajšala zakonita trgovina, saj bi se zmanjšalo število fizičnih kontrol. Pravice intelektualne lastnine se na carini še vedno ne izvajajo učinkovito, saj še niso sprejeti ukrepi za boj proti ponarejenemu blagu.

Turčija je zahvaljujoč carinski uniji dosegla visoko stopnjo usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU na področju *zunanjih odnosov*. Nekaj neskladnosti še vedno obstaja na področjih, kot je splošni sistem preferencialov, in sicer v smislu njegove geografske pokritosti.

Usklajevanje turške zakonodaje s *skupno zunanjo in varnostno politiko* EU se je nadaljevalo. Obseg usklajevanja turške zakonodaje z deklaracijami skupne zunanje in varnostne politike EU je v obdobju poročanja na splošno padel in Turčija ni uskladila svoje zakonodaje z omejevalnimi ukrepi EU za Iran, Libijo in Sirijo. Prizadevala si je za dialog in posvetovanje z

EU glede različnih zunanjepolitičnih vprašanj. Turčija si je prizadevala za normalizacijo odnosov s sosednjimi državami, kot je Irak, vključno s kurdsko regionalno vlado. Pri normalizaciji vezi z Armenijo ni bilo napredka. Odnosi z Izraelom so se po dogodku leta 2010, povezanem s konvojem v Gazi, še dodatno poslabšali. Turčija je po objavi neodvisnega poročila ZN znižala raven odnosov in prekinila izvajanje vojaških sporazumov z Izraelom.

Turčija še naprej prispeva k skupni varnostni in obrambni politiki EU in se zavzema za večjo vključenost v njene dejavnosti. Vprašanje sodelovanja med EU in NATO, v katero bi bile vključene vse države članice EU in ki bi presevalo dogovor „Berlin Plus“, še ni rešeno. Turčija se ni uskladila s stališčem EU o pristopu k Wassenaarskemu sporazumu.

O določenem napredku lahko poročamo na področju *finančnega nadzora*, na katerem je že opaziti razmeroma visoko raven usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU. Zakonodaja o izvajanju zakona o javnem finančnem upravljanju in nadzoru še ne velja v celoti. Pregledati je treba dokument in akcijski načrt o notranjem nadzoru javnih financ. Sprejetje zakona o turškem računskem sodišču je pomemben korak v nadaljnjem usklajevanju zunanjih revizij z ustreznimi mednarodnimi standardi. Turška struktura za sodelovanje v boju proti goljufijam mora še naprej krepiti svoje usklajevanje ter svojo operativno neodvisnost in operativno mrežo.

Na področju *finančnih in proračunskih določb* je bil dosežen omejen napredek. Upravne priprave na vzpostavitev sistema lastnih virov so šele v začetni fazi.

Islandija

Islandija še naprej izpolnjuje **politična merila**. Je država z delujočo demokracijo s trdnimi institucijami in močno ukoreninjeno tradicijo predstavniške demokracije. Njen pravosodni sistem je še vedno na zelo visoki ravni, poleg tega pa država nenehno krepi že tako visoko stopnjo varstva temeljnih pravic.

Enotnost koalicijske vlade je bila večkrat na preizkušnji, vendar ostaja stabilna. Domače prizorišče zaznamujejo razhajajoča se mnenja med političnimi silami in prebivalstvom glede možnosti pristopa k EU. Izvajati so se začele dejavnosti obveščanja za spodbujanje na podatkih temeljčih razprav o pristopnem procesu Islandije.

Tako vlada kot parlament še naprej dobro delujeta. Aprila 2011 je bil ustanovljen ustavni svet, ki naj bi pregledal ustavo in predlagal ustavne spremembe. Oblikovani so bili tudi osnutki zakonodaje, ki naj bi nadalje povečali učinkovitost parlamenta in javne uprave.

Pri nadaljnjem izvajanju priporočil posebnega preiskovalnega odbora o političnih in upravnih posledicah finančne krize je bil dosežen dober napredek. Sodišče, pristojno za obtožnice proti visokim uradnikom, je skladno s temi priporočili marca 2011 obravnavalo zadevo zoper nekdanjega ministrskega predsednika in ga maja 2011 obsodilo hude malomarnosti. Posebno tožilstvo je svoje delo še naprej učinkovito opravljalo. Preiskalo je številne primere domnevnih goljufivih poslovnih praks v bančnem sektorju, čemur je sledilo nekaj primerov odvzema prostosti.

Pri nadaljnji krepitvi učinkovitosti sodstva in protikorupcijskega okvira je bil dosežen napredek. Skladno s pravili spremenjenega zakona o sodiščih je bilo imenovanih več sodnikov, februarja 2011 pa je bila ratificirana konvencija ZN proti korupciji. Kar zadeva

navzkrižje interesov, je Islandija začela oblikovati posebne kodekse ravnanja za ministre in številne kategorije zaposlenih.

Islandija še naprej zagotavlja temeljne pravice, vključno z ekonomskimi in socialnimi. Okvirno konvencijo Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin je treba še ratificirati.

Islandsko **gospodarstvo** počasi okreva po finančni krizi ter globoki in dolgi recesiji, ki ji je sledila, vendar pa so obeti za rast še vedno slabi, saj gospodinjstva in podjetja še naprej pesti velika zadolženost. Ekonomske politike so še naprej usmerjene v stabilizacijo, ki je trdno zasidrana z uspešnim dokončanjem programa Mednarodnega denarnega sklada. Centralna banka je morala zaradi nedavnega dviga inflacije povišati obrestne mere, medtem ko je bila fiskalna politika nekoliko prožnejša. Fiskalna prilagoditev, ki temelji na odhodkih in je namenjena zmanjšanju javnega dolga na trajnostno raven, je še vedno izziv. Brezposelnost je visoka, zlasti med mladimi in dolgotrajno brezposelnimi. Gospodarstvo kljub napredku pri prestrukturiranju bančnega sektorja še vedno ovira nedelujoči finančni sektor, odprava nadzora kapitala pa je eden glavnih izzivov.

Glede na **gospodarska merila** se lahko Islandija šteje za delujoče tržno gospodarstvo. Toda slabosti finančnega sektorja in omejitve pretoka kapitala še vedno ovirajo učinkovito dodeljevanje sredstev. Islandija naj bi bila srednjeročno sposobna spopadati se s pritiski konkurence in tržnimi silami znotraj Unije, če bo z ustreznimi makroekonomskimi politikami in strukturnimi reformami še naprej odpravljala obstoječe strukturne slabosti.

Kombinacija politik z velikim poudarkom na stabilizaciji deviznega tečaja in fiskalni konsolidaciji podpira ponovno vzpostavitev višje stopnje makroekonomske stabilnosti. Centralna banka je kot odziv na trgovinske presežke in naraščajoč devizni tečaj v drugi polovici leta 2010 še naprej zmanjševala svojo referenčno obrestno mero, vendar se je na šibkejšo valuto in znatno povišanje letne inflacije odzvala s skromno poostritvijo monetarne politike z avgustom 2011. Nadaljevala so se prizadevanja za okrepitev javnih prihodkov in zmanjševanje odhodkov. Glede na velik javni dolg so bili sprejeti ukrepi za zmanjšanje tveganj refinanciranja in okrepitev sredstev lokalne uprave. Devizne rezerve so se še naprej povečevale in nedavne ocene centralne banke kažejo na bolj obvladljivo stanje zunanjega dolga. Sprejeti so bili novi ukrepi za pospešitev prestrukturiranja dolga zasebnega sektorja. Sprejeta je bila spremenjena strategija za liberalizacijo kapitalskega računa, vendar je njeno izvajanje še vedno izziv. Trg dela je bil še naprej prožen in stopnje delovne aktivnosti sorazmerno visoke. Država ima dobro osnovno infrastrukturo, veliko naravnih virov, prebivalci pa so dobro izobraženi.

Vendar pa so makroekonomska tveganja še vedno velika. Domače povpraševanje se je izboljšalo, vendar to okrevanje temelji predvsem na začasnih ukrepih, ki so podpirali zasebno porabo. Tveganja in negotovosti v zvezi s prihodnjimi viri rasti in njeno trajnostjo ostajajo. Finančni sektor še vedno pesti slaba kakovost sredstev, nedokončan proces prestrukturiranja dolga zasebnega sektorja pa je še naprej ovira za učinkovito finančno posredovanje. Javni dolg se je povečal na več kot 90 % BDP. Fiskalna konsolidacija se ni več izvajala tako strogo in na področju javnih financ je potreba po drastičnem zmanjšanju odhodkov, da bi se okrepila dolgoročna vzdržnost javnih financ, za državo še vedno izziv. Fiskalna tveganja izvirajo iz obsežnih pogojnih obveznosti in nerešenega vprašanja v zvezi z banko Icesave. Na trg dela še vedno močno vpliva velika recesija po krizi in država še nikoli ni imela tako visoke brezposelnosti, zlasti med mladimi in zelo številnimi dolgotrajno brezposelnimi. Pomanjkljivosti poslovnega okolja, kot so velike ovire za vstop na trg v nekaterih sektorjih, ovirajo rast, naložbe in razvoj. Industrijska struktura je še vedno slabo razvejana.

Skladno z metodologijo iz prvega poročila o napredku se je zmožnost Islandije, da **prevzame obveznosti članstva**, še naprej ocenjevala glede na njeno sodelovanje v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) ter glede na izjeme, odobrene v okviru EGP, pa tudi glede zakonodaje EU, ki ne spada na področje uporabe Sporazuma EGP. Splošna raven pripravljenosti na izpolnjevanje zahtev pravnega reda EU je še vedno dobra, zlasti zaradi sodelovanja Islandije v Evropskem gospodarskem prostoru.

Spor, povezan z banko Icesave, še ni rešen. Kljub pogajalskim prizadevanjem je bil novi zakon o določilih in pogojih za vračilo posojila Združenemu kraljestvu in Nizozemski na referendumu aprila 2011 zavržen. Vlada je potrdila, da izid referendumu ne bo vplival na začetek odplačevanja sredstev Združenemu kraljestvu in Nizozemski, ki naj bi bil konec leta 2011. Vlada je maja 2011 odgovorila na uradni opomin Nadzornega organa Efte iz maja 2010. Nadzorni organ Efte je junija 2011 začel drugo fazo postopka za ugotavljanje kršitev in objavil obrazloženo mnenje. To mnenje v celoti potrjuje ugotovitve iz prejšnjega uradnega opomina, in sicer da je Islandija kršila direktivo o sistemih zajamčenih vlog. Evropska komisija se strinja s pravno analizo Nadzornega organa Efte. Islandska vlada je na obrazloženo mnenje Nadzornega organa Efte odgovorila konec septembra. Nadzorni organ Efte zdaj natančno proučuje njen odgovor, nato pa bo sprejel odločitev o nadaljnjem ukrepanju v tej zadevi. Spor v zvezi z banko Icesave torej še ni rešen.

Priprave na prevzem obveznosti članstva so se nadaljevale, čeprav razmeroma počasi, na področjih, ki so v delni pristojnosti Nadzornega organa Efte, in v poglavjih, ki niso v njegovi pristojnosti. Zakonodaja Islandije je še vedno v veliki meri usklajena s pravnim redom EU in država uporablja znaten del pravnega reda EU na področjih iz Sporazuma EGP, kot so prosti pretok blaga, prosto gibanje delavcev, pravica do ustanavljanja in svoboda opravljanja storitev, prosti pretok kapitala, javna naročila, pravo gospodarskih družb, pravo intelektualne lastnine, konkurenca, finančne storitve ter informacijska družba in mediji.

Poročilo o napredku potrjuje, da se bodo v pristopnem procesu verjetno pojavljale težave na naslednjih področjih: finančne storitve, kmetijstvo in razvoj podeželja, okolje, ribištvo, prosti pretok kapitala, varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika, obdavčenje in carina.

Kar zadeva upravno zmogljivost, bi bilo treba pozornost nameniti temu, da se zagotovijo človeški in finančni viri ter da ostanejo razpoložljivi za potrebne priprave v zvezi s procesom pristopa k EU.

Zakonodaja Islandije na področju *prostega pretoka blaga* je še vedno zelo usklajena s pravnim redom EU. Vendar ne moremo poročati o nobenem novem napredku pri usklajevanju s pravnim redom EU na področju horizontalnih ukrepov in zakonodaje o proizvodih po „starem pristopu“. Prenos pravnega reda EU je treba dokončati še na številnih področjih, na katerih so bili sprejeti novi akti pravnega reda EU.

Zakonodaja Islandije na področju *prostega gibanja delavcev* je v veliki meri usklajena s pravnim redom EU.

Zakonodaja o *pravici do ustanavljanja in svobodi opravljanja storitev* je na splošno usklajena s pravnim redom EU, razen z direktivo o poštnih storitvah. Islandija je julija 2011 predložila uradno obvestilo o izvajanju direktive o storitvah.

Država z nekaj izjemami v veliki meri uporablja pravni red EU na področju *prostega pretoka kapitala*. Vendar po finančni krizi še naprej izvaja nadzor kapitala, ki ga bo treba z vstopom v EU odpraviti.

Na področju *javnih naročil* je islandska zakonodaja na splošno usklajena s pravnim redom EU. Zakonodajo na področju pravnih sredstev in javnih naročil za obrambo je treba še uskladiti.

Islandija je že dosegla visoko raven usklajenosti zakonodaje in uporablja znaten del pravnega reda EU na področju *prava gospodarskih družb*, vendar pa popolna usklajenost zakonodaje s pravnim redom EU na področju računovodskih in mednarodnih revizijskih standardov še ni dosežena.

Islandija ohranja visoko stopnjo usklajenosti svoje zakonodaje s pravnim redom EU na področju *prava intelektualne lastnine* in ima upravno zmogljivost, potrebno za njeno izvajanje. Izvajanje celovite politike izvrševanja ni potrebno.

Islandija ohranja visoko stopnjo usklajenosti svoje zakonodaje s pravnim redom EU na področju *politike konkurence*. Spremljanje ukrepov državne pomoči, sprejetih kot odziv na finančno krizo, poteka zadovoljivo.

Potrebna so dodatna prizadevanja za izvajanje pravnega reda EU na področju *finančnih storitev*, zlasti za zagotovitev njegovega učinkovitega izvajanja in ustreznega nadzora tega sektorja. Spor, povezan z banko Icesave, še ni rešen.

Prenos pravnega reda EU na področju *informacijske družbe in medijev* še ni dokončan.

Zakonodaja Islandije na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* na splošno ni usklajena s pravnim redom EU, razviti pa je treba tudi ustrezen upravni okvir za njeno izvajanje.

Nekateri deli islandskega zakonodajnega in upravnega okvira na področju *varnosti hrane ter veterinarske in fitosanitarne politike* še niso usklajeni s pravnim redom EU. Temu se je treba posebej posvetiti, da se odpravijo preostala odstopanja od zakonodaje EU v zvezi z živimi živalmi, fitofarmaceutskimi sredstvi in novimi živili.

Na področju *ribištva* Islandija še ni začela usklajevati svoje zakonodaje s pravnim redom EU ali uvajati mehanizmov za izvajanje in spremljanje ukrepov EU za podporo. Omejitve za tuje naložbe v ribištvo, ki še vedno obstajajo, niso skladne s pravnim redom EU.

Na področju *prometa* je bil dosežen določen napredek, zlasti pri cestnem in pomorskem prometu, vendar pa mora Islandija na več področjih še prenesti zadevni pravni red EU v svojo zakonodajo.

Zakonodaja na področju *energetike* je še vedno na splošno usklajena s pravnim redom EU, razen v zvezi z zalogami nafte, neodvisnostjo regulativnega organa in energetske učinkovitostjo.

Davčna zakonodaja Islandije je še naprej deloma usklajena s pravnim redom EU. Za namene obdavčenja je treba oblikovati strategijo za medsebojno povezanost in interoperabilnost informacijskih sistemov z zadevnimi sistemi EU.

Kar zadeva *ekonomsko in monetarno unijo*, zakonodaja o monetarni politiki še vedno ni v celoti usklajena s pravnim redom EU in zadevne upravne strukture je treba dodatno okrepiti.

Dodatno je treba izboljšati razpoložljivost *statističnih podatkov*, zbranih skladno z metodologijo EU, zlasti na področju podjetništva, trga dela in kmetijstva.

Islandija še naprej uporablja in izvaja znaten del pravnega reda EU na področju *socialne politike in zaposlovanja*, vendar pa je treba celovito strategijo zaposlovanja še začrtati.

Priprave Islandije na področju *podjetniške in industrijske politike* so še vedno na visoki ravni. Na dostop MSP do financiranja še vedno negativno vpliva finančna kriza.

Usklajenost islandske zakonodaje s standardi EU na področju *vseevropskih omrežij* je še vedno na visoki ravni.

Na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov* mora Islandija določiti institucije, pristojne za izvajanje kohezijske politike.

Priprave na področju *sodstva in temeljnih pravic* še vedno napredujejo po načrtu. Pri nadaljnji krepitvi neodvisnosti sodstva in okviru politike za boj proti korupciji je bil dosežen napredek. Izvajanje teh ukrepov je treba še naprej spremljati. Zakonodaja o pravicah državljanov in varstvu osebnih podatkov še ni usklajena s pravnim redom EU.

Islandija še naprej uporablja Schengenski sporazum in je precej napredovala pri usklajevanju svoje zakonodaje s pravnim redom EU na področju *pravice, svobode in varnosti*. Za ratifikacijo in izvajanje mednarodnih instrumentov so potrebna nadaljnja prizadevanja.

Država še vedno dobro napreduje pri pripravah na pristop k EU in vključevanje v *evropski raziskovalni prostor*.

Islandija ohranja svojo že zdaj visoko stopnjo usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU na področju *izobraževanja in kulture*.

Pri krepitvi zakonodajnega in upravnega okvira na področju *okolja in podnebnih sprememb* je bil dosežen določen napredek. Polno usklajenost zakonodaje s pravnim redom EU na področju varstva narave in kakovosti vode je treba še doseči. Islandija se mora postopno uskladiti s stališči EU v mednarodnih okoljskih forumih ter ratificirati preostale večstranske sporazume.

Islandska zakonodaja je dobro usklajena s pravnim redom EU na področju *zdravja in varstva potrošnikov*, vendar pa so potrebna nadaljnja prizadevanja v zvezi z varstvom potrošnikov.

Carinska zakonodaja je še vedno le delno usklajena s pravnim redom EU. Potrebna so znatna prizadevanja za obravnavo odstopanj v zakonodaji od pravnega reda EU, zlasti na področju carinskih pravil, postopkov z gospodarskim vplivom, brezcarinskih prodajaln in varnostnih vidikov. Priprave na učinkovito izvajanje pravnega reda EU po pristopu se še niso začele, zlasti kar zadeva razvoj medsebojne povezanosti informacijskih sistemov s carinskimi informacijskimi sistemi EU.

Na področju *zunanjih odnosov* je bil dosežen nadaljnji napredek, zlasti pri razvoju sodelovanja in humanitarne pomoči. Islandija še vedno ni članica procesa Kimberly.

Islandija ohranja visoko stopnjo usklajenosti svoje zakonodaje s pravnim redom EU na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Pomen arktične politike za Islandijo poudarja zavezanost te države dejavni vlogi v regionalnih organizacijah severne Evrope.

Na področju zakonodaje o *finančnem nadzoru* je bil dosežen omejen napredek. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za pripravo strateškega dokumenta o notranjem nadzoru javnih financ ter za zagotovitev ločevanja med notranjimi in zunanjimi revizijami. Priprave na zaščito finančnih interesov EU je treba okrepiti.

Kar zadeva *finančne in proračunske določbe*, je Islandija dosegla dobro raven uskladitve zakonodaje s pravnim redom EU na področjih politik, ki podpirajo to poglavje in nanj vplivajo. Še naprej je pregledovala zakonodajo in iskala področja, ki jih je treba uskladiti s pravnim redom EU. Potrebni so upravne priprave in koncepti za vzpostavitev sistema virov lastnih sredstev. Strukturo usklajevanja je treba še formalno vzpostaviti.